

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PIEAUGUŠO PEDAGOĢISKĀS IZGLĪTĪBAS CENTRS

**PASAKAS JAUNĀKĀ SKOLAS VECUMA BĒRNU
EMOCIONĀLĀ PĀRDZĪVOJUMA ROSINĀŠANAI**

DIPLOMDARBS

Autore : **Jolanta Laube**

Stud. apl. j1 08 137

Darba vadītāja: Dr. paed., doc. Ligita Stramkale

RĪGA 2011

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS	2
IEVADS	4
1. PASAKU TEORĒTISKA ANALĪZE	7
1.1. Latviešu tautas pasaku veidi	7
1.1.1. Dzīvnieku pasakas	7
1.1.2. Brīnumpasakas	8
1.1.3. Sadzīves pasakas	11
1.2. Pasaku pozitīvais devums jaunākā skolas vecuma bērnu attīstībā	13
1.2.1. Pasaku starppriekšmetu saikne ar matemātiku	13
1.2.2. Pasaku starppriekšmetu saikne ar dabaszinībām	15
1.2.3. Pasaku starppriekšmetu saikne ar sociālajām zinībām	17
1.2.4. Pasaku klausīšanās nosacījumi	20
2. EMOCIONĀLĀ PĀRDZĪVOJUMA TEORĒTISKA ANALĪZE	24
2.2. Emocionālais pārdzīvojums un pasakas	26
3. PEDAGOĢISKĀ PĒTĪJUMA PLĀNS UN IEGŪTO REZULTĀTU ANALĪZE	31
3.1. Pedagoģiskā pētījuma plānošana	31
3.2. Pedagoģiskajā pētījumā iegūto rezultātu analīze	36
3.2.1. Skolēnu un vecāku anketu analīze	36
3.2.2. Lasīto pasaku analīze	40
3.3. Ieteikumi skolotājiem bērnu emocionālā pārdzīvojuma rosināšanai ar pasaku palīdzību	57
NOBEIGUMS	59
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	62
1. pielikums. Anketa skolēniem „Es un pasaku lasīšana”	62
2. pielikums. Anketa vecākiem „Es un pasaku lasīšana bērnībā un skolas periodā”	65
3. pielikums. Jautājumi par pasakām	66
4. pielikums. Skalbes pasakas „Sarkangalvīte” apraksts	68
5. pielikums. Novērošanas protokols	69
6. pielikums. Latviešu tautas pasakas „Kaķis un pele” apraksts	71
7. pielikums. Novērošanas protokols	72
8. pielikums. Latviešu tautas pasakas „Lapsa iemāna āzi akā” apraksts	75
9. pielikums. Novērošanas protokols	76
10. pielikums. Latviešu tautas pasakas „Ezis un zaķis” apraksts	78
11. pielikums. Novērošanas protokols	79
12. pielikums. Latviešu tautas pasakas „Vecīša cimdiņš” apraksts	81
13. pielikums. Novērošanas protokols	82
14. pielikums. Igauņu tautas pasakas „Kā zaķis piemānīja aukstumu” apraksts	84
15. pielikums. Novērošanas protokols	85
16. pielikums. Latviešu tautas pasakas „Garā pupa” apraksts	87
17. pielikums. Novērošanas protokols	88
18. pielikums. Latviešu tautas pasakas „Dimanta kurpīte” apraksts	90
19. pielikums. Novērošanas protokols	91
20. pielikums. Dz.Rinkules-Zemzares pasakas „Draudzības spēks” apraksts	93
21. pielikums. Novērošanas protokols	94
22. pielikums. Š.Pero pasakas „Sniegbaltīte” apraksts	96
23. pielikums. Novērošanas protokols	97
24. pielikums. Dž.Rodāri pasakas „Neredzamais cilvēks” apraksts	99
25. pielikums. Novērošanas protokols	100
26. pielikums. Latviešu tautas pasakas „Brīnuma stabulītes” apraksts	102

27. pielikums. Novērošanas protokols.....	103
28. pielikums. Latviešu tautas pasakas „Gudrā vistiņa” apraksts	105
29. pielikums. Novērošanas protokols.....	106
30. pielikums. J.Daiļa pasakas „Mazā pelēna lielā atgriešanās” apraksts	108
31. pielikums. Novērošanas protokols.....	110
32. pielikums. Dz.Rinkules-Zemzares pasakas „Palmiņa un leduskaraliene” apraksts	112
33. pielikums. Novērošanas protokols.....	114
34. pielikums. Annas Sakses pasakas „Ķirsis” apraksts.....	116
35. pielikums. Novērošanas protokols.....	117
36. pielikums. Imanta Ziedoņa pasakas „Dzeltenā pasaka” apraksts	119
37. pielikums. Novērošanas protokols.....	120

IEVADS

„Visi pieaugušie kādreiz ir bijuši bērni, visi ir klausījušies un lasījuši pasakas. Katrs no mums sevī glabā tos pārdzīvojumus, kurus viņā izraisījuši pasaku notikumi un pasaku varoņi. Kaut kas līdzīgs un nozīmīgs notiek ar cilvēkiem emocionālā un ķermeniskā līmenī, kad viņi stāsta un klausās pasakas. Šie universālie pārdzīvojumi acīmredzot tālu pārsniedz personīgās pieredzes robežas. Tiekme pēc burvju pasakām, fantastikas un brīnumiem bieži saglabājas arī pieaugušajam cilvēkam. Tas saistīts ar jaunradi, ar ticību labajiem spēkiem un jaunām iespējām. Taču burvība bieži nav saskatāma ar acīm, bet sajūtama ar sirdi”(3, 145.lpp).

Mainoties laikam, ļoti daudzas lietas izzūd, visas materiālās lietas cilvēkam var pazust vienā mirklī, bet tas, kas cilvēkā iekšā mīt, viss dvēseliskais, garīgais, uztvertais ar sajūtām, emocijām, nekad nekur nezudīs. Tas glabājas mūsu sirdīs, atmiņās. Jo īpaši, ja atmiņā glabājas tā informācija, kas uztverta ar pozitīvām emocijām. Jo tas, kas mums ir radījis pozitīvas emocijas, tas mums dod patīkamas atmiņas. Un tātad ir patīkami tās atcerēties. Līdzīgi ir arī ar pasakām. „Pasaku tēlu ietekmē ar bērniem notiek brīnumainas lietas: viņu zemapziņā it kā pamostas kaut kur dzirdēts vai izlasīts vārds. Tas iedzirkstas spilgtās krāsās, pieplūst ar lauku un pļavu smaržām, un bērns rada poētiskas gleznas” (22, 87.lpp). Šobrīd esot pieauguša cilvēka statusā, ir jāatzīst, ka ļoti daudzas pozitīvas atmiņas ir radījušas arī bērniībā lasītās un dzirdētās pasakas. Jo informācija, kas slēpjas pasakās ir nevien audzinoša, izglītojoša, bet arī sniedz emocionālu pārdzīvojumu. Un katram bērnam augot un attīstoties emocijas ir ļoti būtisks aspekts, lai bērns kļūtu par cilvēku ar savu viedokli, ar savu raksturu, ar pozitīvām īpašībām un spētu just. „Bērnu literatūra, izraisot pārdzīvojumu, aizraujot lasītāju, sniedzot ierosmi dvēselei, vienlaikus ir arī pasaules apguves skola, kurā mācās ne tikai skatīties, bet arī ieraudzīt, ne tikai klausīties, bet arī sadzirdēt, sajūst pasauli un sevi kā tās daļu. Bērnu literatūrā vienmēr aktuāls ir jautājums par vērtībām, jo, būdama jaunās paaudzes veidotāja, tā iezīmē pagātnes- tagadnes- nākotnes saikni vērtību pārmantošanā” (19, 4.lpp). Un pie šīs bērnu literatūras nenoliedzami ir jāpieskaita arī pasakas. Tātad mēs – pedagogi un vecāki nedrīkstam bērnam liegt iegūt tās vērtības, izjust to emocionālo pārdzīvojumu, ko var sniegt pasakas.

„Katos melos ir sava patiesība, katrās blēņās sava jēga. Pasaka cēlusies no mīta, nepatiesība no patiesības”(10, 5.lpp). Tātad, lai arī pasaka ir kaut kas nereāls un it kā izdomāts, pasaka tomēr sevī satur ļoti daudz arī patiesu informāciju, bet šī informācija saistīta ar garīgo pasauli, cilvēka iekšējo pasauli. „Pasaka un tās gudrība nepieder tikai vienam cilvēkam vai vienai tautai. Pasaka iet pāri laikmetiem, valstīm un valodām. Tā pasakā ķēniņi

un princeses dzīvot tur, kur tie īstenībā nekad nav mituši. Piemēram, Latvijā. Ceļodama caur laikiem, pasaka kļūst aizvien pamācošāka un prātīgāka. Noslēpumainie aizliegumi prasās pēc pamatojuma, skarba un nežēlīga rīcība pēc attaisnojuma”(10, 6.lpp). Šeit parādās pasakas plašums. Tas, ka pasakas fantāzijas lidojumam robežu nav. Pasakā nav jābūt informācijai, kura kategoriski nedrīkstētu būt nepatiesa. Un lasot vai klausoties pasaku, nav sajūtams tas, ka uzrakstītā informācija ir melīga, tā vienkārši ir safantazēta. „Pēc pasakas kāro lieli un mazi, veci un jauni. It īpaši tad, kad tie pārbaroti ar precīzu, pārbaudītu un viennozīmīgu informāciju”(10, 8.lpp). Tātad cilvēkam vajag šad un tad vienkārši atslēgties no reālās, patiesās dzīves. Un, runājot tieši par jaunāko klašu bērniem, tad viņiem pieaugušā cilvēka pasaulē ir jāienāk pakāpeniski. Tāpēc šajā vecumposmā bērnam ir jāļauj pafantazēt, lasīt un klausīties informāciju, kura nav pārsātināta ar tikai un vienīgi ar zināšanām un faktiem. Bērnam ir jāļauj zināšanas un faktus uzzināt, atklāt daudz emocionālākā veidā. „Visā šajā raibajā jūklī sensenā pasaka nepazūd. Tā ir dzīva un mīļa, sengaidīta tāpat kā vecmāmiņas seja un balss. Ikvienā cilvēkā dzīvo kaut kas no bērna, kaut kas dabisks un saudzējams. Pasakai ir tā dzīvā ūdens burvība, ar kuru cilvēks ir drošāks, mierīgāks, cilvēcīgāks”(10, 8.lpp). Vai tiešām mēs visi, vecāki, pedagogi esam gatavi pamazām atņemt bērnam šo gadsimtiem izkopto audzināšanas līdzekli, kurš ir bagāts ar emocijām, ar cilvēciskajām vērtībām?

Strādājot skolā par jaunāko klašu skolotāju ceturto gadu, ir jāsecina, ka mūsdienu bērniem augot un attīstoties, arvien mazāk tiek izmantotas pasakas. Gan ģimenēs kopīgajiem brīvajiem brīžiem, gan arī skolās tiek pamazām aizmirsts par pasaku vērtīgo devumu emocionālajā attīstībā un ne tikai šajā sfērā, bērnam augot un attīstoties. Un pakāpeniski pasaku vērtību sāk nomainīt modernās tehnoloģijas. Protams, tās nenoliedzami ir un būs katra mūsdienu bērna dzīvē, tomēr ir jāuzsver tas, ka to, ko spēj sniegt senču uzkrātās gudrības, kas atrodamas latviešu folklorā un tieši pasakās, nespēj sniegt modernās tehnoloģijas. Ļoti daudzas lietas, dzīvei strauji ritot uz priekšu, pasakās ir novecojušas un neaktuālas, tomēr arī tā ir mūsu senču vēsture. Emocionālās, garīgās, audzinošās un izglītojošās lietas, kas ir atrodamas pasakās nenovecos nekad. Tāpēc pasakas nedrīkst zaudēt savu vietu katra bērna dzīvē, palīdzot viņam augt un kļūt par pilnvērtīgu personību.

„Latviešu tautas pedagoģijas galvenās atziņas atspoguļojas mūsu dainās, **pasakās**, sakāmvārdos un citos folkloras materiālos. Tur ir cildināta gudrība, čaklums, saticība, paklausība, dabas saudzēšana, skaistuma mīlestība un citi audzināšanas ideāli”(25, 40.lpp). Šis V. Zelmeņa uzskats ir pilnībā atbalstāms un mēs, esošie un topošie vecāki, kā arī pedagogi, nekādā gadījumā nedrīkstam aizmirst to. Jo, ja no mūsu Latviešu tautas pedagoģijas krājumiem, pie kuriem pieder arī pasakas, sāks izzust kaut neliela daļa no tajā uzkrātajām

gudrībām, tad ko gan mēs mācīsim mūsu nākošajai paaudzei? Vienmēr pasaulē tā ir bijis iekārtots, ka nākošās paaudzes mācās no iepriekšējām paaudzēm. Tieši tāpēc jaunākā skolas vecuma bērnu augšanas un attīstīšanās laikā šī mūsdienu problēma, kad no bērnu dzīves pamazām pasakas sāk izzust, un tām vairs netiek pievērsta tik liela un svarīga nozīme, ir jāsāk risināt un jāuztver nopietni. Un līdz ar to šī problēma tiek aktualizēta diplomdarbā un no tā izriet diplomdarba izvēlētais temats. Vēl šis temats ir ne vien aktualizējams problēmiskā līmenī, bet tas viennozīmīgi kā jaunākā skolas vecuma pedagogam ir arī interesants un saistošs, jo, strādājot ar šī vecumposma bērniem, un mācot gan latviešu valodu, gan citus mācību priekšmetus, kuros var izmantot arī pasakas, lai apgūtu zināšanas un prasmes un veicinātu attieksmes veidošanos, šajā pētījumā iegūto rezultātu analīze, palīdzēs turpmākajā pedagoģiskajā darbībā.

Pētījuma mērķis: Teorētiski analizēt pasakas un emocionālo pārdzīvojumu, kā arī empīriski noteikt no emocionālā pārdzīvojuma rosināšanas faktorus pasaku noklausīšanās rezultātā.

Pētījuma objekts: Pasaku klausīšanās sākumskolā.

Pētījuma priekšmets: Emocionālā pārdzīvojuma rosināšana.

Pētījuma jautājums: Kas rosina skolēnos emocionālo pārdzīvojumu pēc pasaku noklausīšanās?

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt un raksturot latviešu tautas pasaku veidus;
2. Noteikt pasaku pozitīvo devumu jaunākā skolas vecuma bērnu attīstībā;
3. Analizēt emocionālo pārdzīvojumu un tā saistību ar pasakām;
4. Izstrādāt pētījuma plānu un izanalizēt iegūtos rezultātus.

Pētīšanas metodes:

- Teorētiskās literatūras analīze;
- Pedagoģiskais novērojums;
- Anketaptauja.

Pētījuma bāze: Gulbenes novada, X pamatskolas izglītības iestāde, 2. klases 10 skolēni.

Pētījuma struktūra: Diplomdarbs sastāv no ievada, no trīs nodaļām un 16 apakšnodaļām, nobeiguma, 25 izmantotās literatūras avotiem un no 37 pielikumiem. Darba kopējais apjoms ir 121 lappuse.

1. PASAKU TEORĒTISKA ANALĪZE

1.1. Latviešu tautas pasaku veidi

1.1.1. Dzīvnieku pasakas

„Pasakas ir pie mums atnākušas no tālas pagātnes. Nacionālo pasaku krājumi ir radīti katrā zemē. Pasakā ietverta savas tautas kultūra, pasaules uztvere, savstarpējo attiecību stils, savas tautas vērtības un morālās normas”(3, 145.lpp). Mūsu latviešu tautas pasaku bagātības ir tās, ka mūsu pasakās mēs iepazīstam, nokļūstam mūsu pašu dzīvnieku pasaulē – gan mūsu meža dzīvnieku (lapsa, zaķis, vilks, lācis u.c.), gan mūsu putnu (gailis, vista, strazds, dzērve, dzeguze u.c.) pasaulē.

„Dzīvnieku pasakas pieder pie tautas visvecākās daiļrades. Tajās darbojas dzīvnieki vieni paši vai kopā ar cilvēkiem. Daudzās pasakās notēlots, kā cilvēks ar atjautīgu prātu uzveic visniknākos zvērus. Interesantā stāstījumā atklājas meža un mājas dzīvnieku izskats, izturēšanās un rakstura iezīmes. Fantastiskā notēlojumā atainotas laikmeta šķiru attiecības. Zvēru sadursmē vājākais, mazākais dzīvnieks palaikam uzvar spēcīgāko un plēsīgāko. Dzīvnieku tēlos nosodītas cilvēku peļamās rakstura īpašības un cildinātas labās”(4, 9.lpp). Bērniem dzīvnieku pasaule ļoti bieži rada pozitīvas emocijas un izraisa interesi, jo dzīvnieks izskata ziņā tik ļoti atšķiras no cilvēka. Un tieši tādēļ, lasot dzīvnieku pasakas, bērnam ir iespēja iepazīt visus viņam interesējošos dzīvniekus – gan savvaļas, gan meža. Bērns iepazīst varbūt vēl nepazīstamus dzīvniekus. Taču lasot dzīvnieku pasakas, bērns uztver arī šinīs pasakās paslēptās cilvēciskās vērtības. Piemēram, mācoties no dzīvniekiem par to, ka ne vienmēr tas spēcīgākais uzvar to vājāko, bet gan prāts. Piemēram, pasakā „*Ezis un zaķis*”. Kad divi eži ar prātu un attapību uzvar ātruma sacensībās zaķi. Vēl, piemēram, pasakā „*Zaķis un lapsa*”, kurā pasakas beigās lapsa nobīstas no gaiļa, kurš drosmīgi, stāvot pie būdiņas, no kuras lapsa zaķi izdzinusi, nobiedē lapsu tikai ar savu uzrunu. „Dzīvnieku pasakās problēmsituācija jeb konflikts rodas starp dzīvniekiem (mājdzīvnieki pret mājdzīvniekiem, meža zvēri pret meža zvēriem, mājdzīvnieki pret meža zvēriem) vai starp cilvēkiem un dzīvniekiem (cilvēki pret meža zvēriem). Pasakās, kur konflikts noris starp dzīvniekiem un cilvēkiem, iezīmējas tendence, ka uzvarētājs gandrīz vienmēr ir cilvēks. Arī tad, ja cilvēks nerīkojas godīgi (bet gan viltīgi!). Tādā veidā tiek attēlota cilvēka spēja pielāgoties situācijai un attapība”(14). Piemēram, pasakā „*Stiprajam taisnība, gudrajam padoms*”, kad vecs vīrs, kuru vilks taisās apēst, izdomā, kā vilku piemānīt, izmantojot vilka atvēlēto pēdējo vēlēšanos, kuru pats vīrs arī palūdz, lai izmantotu savu viltību. Vai arī, piemēram, pasakā „*Vīrs uzvar lāci un lapsu*”, kad vīrs izsprūk no lāča apēšanas ar lapsas palīdzību, tai apsolot vistas. Un,

kad ir izglābies no lāča, tad apmāna arī lapsu, vistu vietā iedodot suņus, kuri to sagūsta. Pasakā „*Zemnieks un zvēri*” zemnieks ar savu prātu un attapību un enerģiskumu uzvar meža zvērus – lapsu, lāci un vilku, kuri pēc kārtas grib apzagt zemnieku. „Taču, ja konflikts norisinās starp mājdzīvniekiem un meža zvēriem, tad uzvarētāji visticamāk būs mājdzīvnieki, kuriem šajās pasakās tiek piedēvēta daļa no cilvēku raksturojošajām īpašībām, un pirmāmķārtām jau gudrība”.(14) Kā piemēru varētu minēt pasaku „*Suns par vilka skroderi*”.

„Pasaku mākslinieciskajā veidojumā plaši izmantoti humors un satīra. Daļā jaunākās cilmes pasaku par dzīvniekiem humora elementi izmantoti citā plāksnē. Te teicējs it kā cenšas ar savu stāstījumu, ar visu pasakas sižeta izveidojumu likt klausītājam uztvert stāstīto kā jautru stāstiņu par neticamām lietām”(9, 173.lpp). Tātad analizējot šī veida pasakas, ir jāsecina, ka šajās pasakās ļoti bieži dzīvnieki tiek it kā attēloti kā cilvēki. Ar savām labajām un sliktajām rakstura īpašībām. Piemēram, pasakā „*Lapsa un runcis*” tiek parādīta lapsas lepība, iedomība, augstprātība un runča vienkāršība, toties izveicība, bēgot no suņiem. Protams, aizbēgt izdodas runcim. Vai arī pasaka „*Lapsa ar gaili*”, kurā tiek attēlots lapsas naivums, lētticīgums un muļķīgums, un gaiļa gudrība, attapība. „*Zaķis bēg no lietus*” šajā pasakā parādās – bailīgums. „*Varde un gailis*” – ļoti īsajā pasakā parādās ļoti pieklājīga savstarpējā saruna starp abiem dzīvniekiem, tātad vēl kāda cilvēciska rakstura īpašība. Tādejādi bērnam tiek parādīts, ka arī dzīvnieciņi ir dzīvi, ar savām jūtām un tie var būt gan tādi dzīvnieki, no kuriem labāk izvairīties un arī tādi, kuriem ir nepieciešamas rūpes un cilvēku mīlestība, tādejādi bērnos rodas savas emocijas un jūtas pret dzīvnieku pasauli. Un, protams, kā jebkurā pasakā beigās atklājas kāda gudrība. Kā nākošais pasaku veids tiek aplūkotas brīnumpasakas.

1.1.2. Brīnumpasakas

„Pasaka ir vēstījums par izdomātiem, reizēm fantastiskiem notikumiem”(6, 8.lpp). I.Valeinis pasakas skaidro šādi: „neliels prozas darbs, kam pamatā fantastiska rakstura izdoma”(6, 8. lpp.).

Viena no pasaku īpatnībām ir tā, ka tā nav jāuztver kā konkrēta patiesība, kā stāsts, kas cieši saistīts ar konkrētiem faktiem, bet pasaka lasītājam un klausītājam ļauj fantazēt, ļauj doties nereālajā pasaulē, kaut arī reālā pasaule un dzīve tiek cieši saistīta viena ar otru un tās netiek atdalītas. „Pasakām raksturīga duāla pasaules uztvere. Darbojošās personas ir vai nu labas vai ļaunas. Nav tādu mazliet labu vai mazliet sliktu personu. Turklāt gandrīz likumsakarīga pasakās ir labā uzvara pār ļauno. Pasaku sižets un tā attīstība nereti ir

paredzama, jo lielākā daļa pasaku satur kopējus elementus, un beigas nereti paredzamas, tomēr klausītāju uzmanību notur stāstītāja prasme pasaku padarīt neatkārtojamu”(14). Tātad te var secināt, ka pasakās tēli ir viegli uztverami, jo tie ir vai nu ļauni, vai nu labi. Kā arī pasakas uztveršana un emocionāla pārdzīvošana ir ļoti saistīta ar cilvēku, kurš pasaku lasa priekšā.

„Pasaku būtība vispirms ar to īpatnēja, ka tanīs sastop ik uz soļa visādas burvības un brīnumus. Būtnēm, kādas citur neuzejam, pasakās nereti galvenā loma. Tur ir milži, kas kokus rauj un kalnus gāž, briesmoņi trijām, sešām, deviņām galvām, rūķīši, kas nakti klusu izdara visādus darbus, pūķi, kas kā uguns putni skrej pa gaisu, burvji, raganas, lietuvēni, veļi, vilkači, sumpurņi, apburtas princeses utt. Pasakās ne vien darbojas visādas neredzētas būtnes, bet brīnišķi ir arī paši dabas priekšmeti. Kustoņi sarunājas savā starpā un ar cilvēkiem, rīkojas, cīnās, sacenšas cits ar citu, palīdzas cits citam, stādamies daždažādos sakaros ar cilvēkiem. Arī koki raud, runā, redz. Nav robežu starp cilvēku un citām būtnēm. No lācenes, no ķēves piedzimst varonis; princis pārvēršas par lāci; kungs izperē kumeļu. Kad kalējam nav dēla, viņš to vienkārši izkaļ no dzelzs; dēls sāk runāt un prasa darba. Nav neiespējama nekāda pārvērtība”(24). Tātad šeit ir uzskaitīta ļoti liela daļa pasaku gan reālo, gan nereālo tēlu. Arī tas, ka dabas pasaules pārstāvjiem – dzīvniekiem un augiem tiek piedēvēta cilvēku prasme just un runāt.

„Brīnumpasakās ir vairāk iztēles nekā citos pasaku paveidos. Tajās galvenie varoņi ir stiprinieks, trešais tēva dēls, bārenis, bārenīte, kuri gan ar fizisko spēku, gan ar atjautību un tikumu pārvar dažādus šķēršļus un dzīvē gūst panākumus. Pasaku fantastika ierosina darba cilvēkus atklāt dabas noslēpumus un mudina uzveikt ienaidniekus”(6, 9.lpp) „Radot šīs pasakas, cilvēki savus vairāk vai mazāk plašos dabas un sabiedrības novērojumus iemiesoja fantastisku dzīvnieku un cilvēkam līdzīgu būtņu tēlos. Noteikti dabas un sabiedrības spēki un to īpašības koncentrēti fantastiskos tēlos, kas sevī apvieno reālas būtnes iezīmes ar dabasspēku hiperbolizētu fantastisku attēlojumu”(9, 174.-175.lpp). Tātad no šīm pasakām visvairāk bērns var iegūt tieši iztēles vingrināšanu – fantazēšanu. Visvairāk tad, kad runa iet par fantastiskajiem dabasspēkiem, cilvēkam līdzīgām fantastiskām, nereālām būtnēm, pie tām pieskaitāma arī velna parādīšanās, kuras visas slēpj savas īpašības. Piemēram, pasakā „*Laima izpilda trīs vēlēšanās*” – parādās būtne – Laimas mātes, pasakā „*Raganas apse*” – parādās ragana, „*Kā brālis pūķi pārvar un māsas izglābj*” – pūķis. „Brīnumpasakās ļoti spilgti parādās arī pozitīvā varoņa fizisks un garīgs pārkums pār negatīvo. Uzvarot ļauno tēlu, labais varonis tiek apbalvots un iegūst savā īpašumā vai nu kādu noteiktu lietu, kura spēj veikt kādas maģiskas darbības, vai arī tas apprecas; tādējādi iezīmējas varoņa iniciācijas, kuras rezultātā varonis iegūst jaunu sociālo statusu (ar precībām)”. Kā arī šajās pasakās bērnam tiek parādīts tas, ka cilvēkam dzīvē bieži vien nāksies saskarties ar grūtībām, lielām un mazākām, bet

nekas nav neiespējams. Ja cenšas, tad agrāk vai vēlāk viss izdosies! Kā piemērus šeit varētu minēt pasaku „*Brīnumu stabulītes*” – šeit ir attainotas zēna ciešanas un bēdas, kad viņš pasakas sākumā ir palicis viens bez vecākiem. Tad no aizgājušās mātes, zēns saņem brīnumu stabulītes, un ar šīm stabulītēm un savu attapību un izveicību pasakas beigās apprec ķēniņa meitu. „Brīnumpasakām ir ļoti stingra sižetiskā darbība un stingri noteikta kompozīcija. Ir noteiktas sākumu un beigu formulas, piemēram:

Reiz dzīvoja nabags rokpelnis.

Vienam tēvam bija trīs dēli: divi gudri, trešais muļķis.

Kādai mātei ir trīs meitas.

Viņos laikos kādam tēvam bijuši četri bērni: viens dēls un trijas meitas.

Reiz ķēniņam bijušas trīs meitas, bet neviena dēla”.

Vēl kā piemēru brīnumpasakām varētu minēt arī pasaku „*Eža kažociņš*”, kurā ezītis tiek izaudzināts bērna vietā, kļūst par drosmīgu un čaklu. Ar savu gudrību un drosmi, palīdzot ķēniņam, tiek pie ķēniņa meitas par sievu. Beigās, pārciešot lielas fiziskas sāpes, iztur un pārvēršas par cilvēku. Pasakā „*Pelnrušķīte*” arī ļoti spilgti parādās dažādi brīnumi, grūtības ar, kurām saskaras meitenei, kurai ik dienu daudz jāstrādā, taču viņu nepamet nelaimē balodiši, kuri palīdz meitenei. Un tā bārenīte brīnumainā kārtā tiek pie sudraba drēbēm, zelta drēbēm, dimanta drēbēm, ar kurām ierodas ķēniņa pilī uz dzīrēm. Ķēniņdēls iemīlas vienkāršajā bārenītē, pasakas beigās- kāzas.

Šajās pasakās bērnam rodas emocionāls pārdzīvojums, kad bērnam ir iespēja just līdzī, kādam no pasaku tēliem, kuram sākumā jāsaskaras ar dzīves grūtībām, jāpārvar fantastiskie, nereālie spēki un visbeidzot beigās, kad viss atkal ir labi. Un arī šajās pasakās beigās atklājas kāda gudrība. „Daudzās pasakās pārsvarā ir fantastika (pasakas par dzīvniekiem, brīnumu pasakas), bet citās dominē reālistiskie tēlošanas paņēmieni (sadzīves pasakas). Taču šis vispārējais iedalījums ir nosacīts: nav fantastiskas pasakas, kurā nebūtu reālās īstenības elementu, jo pasaku fantastika vienmēr cieši saistīta ar sava laika tautas dzīvi un darbu. Savukārt sadzīves pasakās nereti paši centrālie notikumi nav iedomājami sava laika reālajos apstākļos, bet liecina tikai par vēlamo, iespējamo, par tautas ilgām un cerībām nākotnē”(9, 160.lpp). Tātad viena pasaka var saturēt gan brīnumpasakas elementus, gan vienkārši sadzīves elementus. Vēl arī var būt vēl citādākās variācijās. Un te tiek secināts, ka tas pasaku padara interesantāku un bagātāku ar tēliem un notikumiem. Latviešu literatūrā ir sastopamas arī nedaudz citādākas pasakas, pasakas, kuras nav radušās latviešu folklorā. Un tās ir literārās pasakas.

Literārā pasaka – „izaugusi no tautas pasakas. Arī literārajā pasakā stāstīts par fantastiskiem, dzīvē neiespējamiem notikumiem, taču tajā autors pauž sava laika atziņas”(6,

42.lpp). Piemēram, I. Ziedoņa „Krāsainās pasakas”, M. Kļavas literārās pasakas, K. Skalbes literārās pasakas, A. Sakses „Pasakas par ziediem” u.c.

1.1.3. Sadzīves pasakas

Ar pasaku palīdzību mēs varam uzzināt arī par savstarpējajām attiecībām starp ģimenes locekļiem, radniekiem. Un šiem visiem tik pazīstamajiem tēliem cauri vijas gan cilvēka vērtības, ētiskās un estētiskās vērtības, tautas gudrība, ieskats labā un ļaunā pasaulē. Un visa šī bagātība tiek caurvīta ar fantastiskiem, neticamiem, bet interesantiem piedzīvojumiem.

„Pasakas līdzās tautasdziesmām pieder pie nozīmīgākajiem tautas poētiskās daiļrades žanriem. Tautas pasakas daudzu gadsimtu slīpēšanā un pilnveidošanas procesā sava idejiskā satura izteiksmei guva augstvērtīgu māksliniecisku formu. Tautas domas un centieni iemiesoti spilgtos, tipizētos varoņu tēlos. Reālās dzīves un darba pieredzes, tēlu un sižetu tradīcijas un tautas mākslinieciskās izdomas un fantāzijas savdabīgs savijums veido tautas pasaku specifiku”(9, 159. – 160.lpp). No tā tiek secināts, ka pasaka nav vienkārši uzrakstīts stāstījums par kādu konkrētu tematu, bet pasaka satur arī radošo un māksliniecisko aspektu. Kā arī pasakas vērtīgums slēpjas arī tajā, ka pasakas ir veidojušās balstoties uz mūsu senču, tautas domām, sajūtām, uzskatiem.

„Atšķirībā no brīnumpasakām, sadzīves pasakās darbojošies tēli nav pārdabiskas būtnes un tiem nepiemīt fantastiska darbība”(14). „Sadzīves pasakas visbiežāk atspoguļo reālo dzīvi. Tās vēstī par mantrausīgiem un muļķīgiem muižniekiem un viņu rokaspuišiem, kurus uzveic asprātīgs zemnieku puisis. Daudz pasaku arī par skopiem saimniekiem un atjautīgiem kalpiem. Vienkāršais darba cilvēks notēlots pārāks par bagātņiem un parasti tos izmuļķo”(6, 9.lpp). Šis pasaku veids ir visvairāk saistītais ar reālo pasauli. Un no šīm pasakām bērns var mācīties to, ka ar dzīves grūtībām var tikt galā arī neizmantojot brīnumus, tikai pats cilvēks, viņa raksturs, viņa prāts spēj tikt galā, vajag tikai mēģināt. Kā piemērus šim pasaku veidam varētu minēt pasaku „*Pasaka par gudro sievu*” – šajā pasakā ir attēlota ļoti drosmīga sieva, kura iet pie muižnieka izlūgties, lai nepakar viņas vīru. Sievas prāta gudrība, attapība arī izglābj vīru no nāves. Jo sieva acumirkli izdomāja ļoti sarežģītu mīklu, ko muižnieks nespēja atminēt. Vēl, minot šī pasaku veida piemēru, var nosaukt pasaku „*Gudrās atbildes*” – šajā pasakā galvenie tēli ir cūkgans un kungs. Šeit parādās cūkgana asprātības, gudrība, sarunājoties ar kungu. Pēc tam cūkgans, pateicoties savai izveicībai, drosmi, lieliski tiek galā ar visiem pārbaudījumiem, kuru niknais kungs tam sūta.

„Visplašāk sadzīves pasakās tiek atdarināta zemnieku dzīve. Darbības vieta ir reāla vide, visbiežāk tā ir lauku sēta. Un lielākajā daļā pasaku tēlota ģimenes dzīve - vīra un sievas, kaimiņu, ģimenes locekļu u. c. savstarpējās attiecības”. „Sadzīves pasakās tēlotā notikuma vērtējums izskan spilgtāk, konkrētāk nekā brīnumu pasakās”(9, 198.lpp). Salīdzinot brīnumpasakas ar sadzīves pasakām, ir jāsecina, ka brīnumpasakās ir iespēja fantazēt, iztēloties un pasakas gudrība ir dziļāk paslēpta nekā šajās sadzīves pasakās. Sadzīves pasakās notiek reālā dzīve un tajā arī pasakas gudrība viegli parādās. Pasakā „*Tas jau ir tas otrs*” – parādās līdzība ar anekdoti, jo šeit notikums ir attēlots asprātīgā formā. Muižkungs sūta kādu zemnieku pie mācītāja, iedodot tam divus tītarus un vēstuli. Zemnieks pa ceļam apēd vienu tītaru. Un, kad mācītājs, kautā, kur ir otrs tītars, zemnieks tik atbild: „Tas jau ir otrs.” Un tā līdz mācītāju nokaitina un tādā veidā zemnieks tiek sveikā cauri. „Ja dzīvnieku pasakas dzīves īstenību parāda ar alegoriskiem dzīvnieku tēliem, bet brīnumpasakās tautas uzskatu un domu nesēji darbojas fantastiskā pasaulē ar dažādu brīnumu spēku palīdzību, tad sadzīves pasakās galvenās personas ir tipiski reālistiski tēli”(9, 194.lpp). Šīs pasakas it kā ir visvienkāršākās, jo tēli ir reāli, bet vienlaicīgi tieši šajās pasakās paslēptā gudrība parādās un atklājās visspēcīgāk.

Kā pedagogs, runājot par visiem trim pasaku veidiem, ir jāsecina, ka sadzīves pasakas un dzīvnieku pasakas var izmantot visbiežāk, mācot jaunāko klašu bērniem, tādus mācību priekšmetus, piemēram, dabaszinības, ētiku un sociālās zinības. Klases audzināšanas stundās var izmantot jebkuru pasaku veidu. „Lai izaugtu par kulturālu cilvēku, bērnam jāiziet cauri kultūras attīstības procesam, īpaši tradicionālajai kultūrai, kura uzkrājusi sevī vispārcilvēcisko pieredzi un kuras pārmantošana ir kā radīta bērna apziņas humanizēšanai un emocionālajai attīstībai”(5, 35.lpp) Tātad te var secināt to, ka visi trīs pasaku veidi ir kultūra, kura palīdz bērnam attīstīties, izaugt par kulturālu cilvēku. Un, lasot šos trīs pasaku veidus, bērns uzkrāj tautas pieredzi un šī pieredze palīdz arī bērna emocionālajai attīstībai. Līdz ar to var secināt, ka visiem trim pasaku veidiem ir cieša saikne ne tikai ar vispārējo attīstību kopumā, bet arī ar emocionālo. Jo pasakas veicina emocionālo pārdzīvojumu. „Visām pasaku grupām ir daudz kopīgas iezīmes - vienkārša, nemākslota kompozīcija, kurā skaidri iezīmējas ar pozitīvā varoņa rīcību un teicēja morāli motivēts sižets. Parasti tam ir trīsdaļīga uzbūve- ievads, kas iepazīstina ar darbības apstākļiem, galveno varoni un nopamato viņa tālākās gaitas. Īsajam ievadījumam seko varoņa piedzīvojumi, viņa cīņu gaitas, kas vienmēr beidzas ar uzvaru pār ienaidniekiem un ļaunajiem spēkiem” (11, 36.lpp). Tas nozīmē, ka lasītājam ir viegli lasīt pasakas un līdz ar to uztvert informāciju, jo ir skaidra, saprotama teksta struktūra.

„Latviešu tautas pasakas palīdz novērst šausirdību, neļauj palikt pie vistuvākajiem, visvienkāršākajiem priekšstatiem, māca priecāties par dzīves daudzkrāsainību un daudzveidību. Latviešu tautas pasakās valda dzīves prieks, ticība labajam, taisnības pasaule,

tās vispēcīgāk ierosina bērna fantāziju, ievirza viņa domas, un jūtas nepaliek vienīgi pie reālā, bet ļauj sniegties tam pāri, kur iedomu tēlos redzama mūžīga cīņa starp labo un ļauno, balto un melno, spēku un nespēku, gudrību un muļķību” (11, 36.lpp). Šim J. Osmaņa secinājumam par latviešu tautas pasakām ir noteikti jāpiekrīt, jo, lasot pasakas, bērnam mainās viņa sākotnējie – vienkāršie priekšstati par lietām, parādībā un procesiem, kas ir viņa dzīvē. Šie priekšstati tiek papildināti un attīstīti no vienkāršiem uz sarežģītākiem ar jauniegūtu informāciju.

1.2. Pasaku pozitīvais devums jaunākā skolas vecuma bērnu attīstībā

1.2.1. Pasaku starppriekšmetu saikne ar matemātiku

Strādājot un analizējot teorētisko literatūru par pasaku pozitīvo ieguldījumu bērna attīstībā, tika atrasts interesants aspekts, ko vēl sevī satur pasakas. R.Andersone uzskata, ka pasakas sevī satur arī matemātiskos jēdzienus. „Katrs cilvēks savas dzīves laikā ne vienreiz vien ir pārdzīvojis pasaku brīnumaino iedarbību uz iztēli, prātu un jūtām. Tas ir gara mantojums, kas nekad nenoveco un allaž emocionāli saista ar savu vienkāršību, tēlainību un dziļo filozofiju. Bet ne vienmēr aizdomājamies par pasaku saturu, ne tikai ētiskās aspektā, bet arī kā dažādu zināšanu, to skaitā matemātisku zināšanu, avotu. Pasakas vienkāršā un uzskatāmi tēlainā veidā atspoguļo matemātiskos jēdzienus un sakarības. Klausoties vai lasot pasakas, ikviens savā iztēlē izdzīvo pasaku varoņu gaitas, dažādās situācijās, vēro un atceras pasaku varoņu izteikumus, dažādu situāciju risinājumus”(1, 59.lpp). Jāatzīst, ka šāda vērtība, ko satur pasakas R. Andersones secinājumos, ir kas pilnīgi jaunatklāts un līdz šim nezināms. No tā var secināt, iespējams, ka pasakas patiesās vērtības varbūt vēl tā pilnībā nemaz nav atklātas. Varbūt analizējot pasakas tā ļoti smalki un niansēti, atklātos vēl kādas bagātības pasakas slēpj.

„Analizējot pasaku saturu, var secināt, ka matemātiskie jēdzieni un sakarības ietvertas visu veidu pasakās, bet nedaudz lielākā mērā tomēr brīnumpasakās. Pasakas ir lielisks mācību līdzeklis matemātisko jēdzienu un sakarību apgūvē, jo tās ietver daudzu nopietnu matemātikas sadaļu – aritmētikas, algebras, ģeometrijas, skaitļu teorijas, varbūtību teorijas u.c. pamatjēdzienus”(1, 60.lpp) Tālāk R. Andersone ir izdalījusi, kur tad konkrēti pasakās ir atrodami matemātiskie jēdzieni. Tālāk tiek veikts neliels ieskats R. Andersones apkopotajā informācijā, kā tad matemātikas sadaļas un, kuri matemātiskie jēdzieni konkrēti parādās pasakās, kuri ir tie pasaku teicieni, kas to parāda.

„Izpratne par skaitu un daudzumu, kas ir aritmētikas, algebras, skaitļu teorijas pamatelementi, veidojas ar šādu pasaku izteikumu palīdzību: *viens, viena diena, viens akmentiņš, viens stiepiens, viena stunda, divi velni, divi pūri zelta, divas mucas, trīs nedēļas* .u.c. Izpratne par lielumu un mēru, kurus izmanto gan planimetrijā, gan stereometrijā un tēlotājģeometrijā, veidojas ar tēlainu izteikumu palīdzību: *maza smēde, maza mājiņa, mazs vīriņš, mazais pirkstiņš, mazais knēvelītis, veseris nieks vien ir, jaunākais dēls, jaunais kalējs* u.c. Bet virzienus, kuru izpratne ir svarīga Dekarta koordinātu sistēmas apgūvē un kurus izmanto analītiskajā ģeometrijā un matemātiskajā fizikā, pasakās raksturo šādi: *taisni cauri silam, pāri jūrai, uz priekšu, gar zemi, garšļaukus zemē, mežā iekšā, krita atpakaļ* u.c. Savukārt izpratni par formām, kas ir pamatā sekmīgai ģeometrijas elementu izpratnei, pasakās veido ar šādu izteikumu palīdzību: *līka runga, līkumi, stāvs kalns, kalna galā, dzelzs kļūst plāna, trijzaru dakšas*. Pasakās ietvertos izteikumus un sižetiskos risinājumus var sakārtot arī atbilstoši matemātikas sadaļām. Kopu teorija pasakās sastopama situācijās, kad jaunākajam dēlam bija trīs zirgi, kurus katru pēc kārtas viņš izmantoja. Skaitļu teorija saskatāma, lietojot trīs daudzskaitļus: *trīs brāļi; deviņas pūka galvas, kuras katru nocērtot vietā rodas trīs, trejdeviņas zemes; divpadsmit laupītāji* u.c. Funkcionālās sakarības redzamas situācijās, kur pasaku varonim, *jo mazāks augums, jo lielāka dūša, vai arī atziņā: jo mazāk pieminēsi ļaunu, jo ātrāk sasniegsi labumu*. Ģeometrijas elementi atspoguļojas lietu un parādību aprakstos: līka runga, stāvs kalns, sprīdi garš vīriņš, brauc apkārt jūrai, krustu šķērsu izstaigā karaļvalsti. Analītiskās ģeometrijas pamati saskatāmi situāciju aprakstos, kur attēlota pasaku tēlu darbība: stāvus augšā mesties, stāvus zemē iegrimt, slīpi pārlidot, pretisēdētāju uzlūkot, atkrist augšpēdus, sekot savai ēnai. Varbūtības teorijas elementi parādās pasaku situācijās, kad tēva dēls stāv krustcelēs un viņam jāizvēlas viens gadījums no trim iespējamiem, kurp doties”(1, 60 – 61.lpp).

Kopumā var secināt to, ka patiešām pasakās matemātikas jēdzieni un matemātiskās sadaļas ir ļoti bagātīgi sastopamas. Un šādu matemātisko jēdzienu iztēlošanās bērniem jau laikā, kad viņi pat vēl nav apguvuši lasītprasmi, tas ir ļoti pozitīvi, ļoti noderīgi tālākajai bērnu nākotnei, kad viņi ar šiem jēdzieniem un sadaļām saskarsies daudz nopietnākā līmenī. Un tas kārtējo reizi pierāda to, kas ir jau teikts un pierādījies jau iepriekš apskatītajās nodaļās, ka pasakās katrs bērns var gūt tieši sev kaut ko noderīgu. Vienam tās var būt emocijas, otram tās var būt iztēles vingrināšana un vēlāk arī mākslinieciskās ievirzes, kādam citam tās ir zināšanas par dabu, vēl kādam tās ir ētiskās, estētiskās jūtas, un visbeidzot vēl kādam tās ir matemātiskās un valodas zināšanas. Taču tas viss bērnam nenāk piespiedu kārtā, jo pasaka taču nav uzspiesta! Pasakas bērnam patīk lasīt un klausīties!

Tālāk tiks apskatīta pasaku starppriekšmetu saikne ar dabaszinību mācību priekšmetu jaunākajā skolas vecuma klasēs.

1.3.2. Pasaku starppriekšmetu saikne ar dabaszinībām

„Cilvēks ir dabas daļa. Viņš veidojas un attīstās ciešā vienotībā ar dabu. Apkārtējā dabas pasaule ar savām krāsām, skaņām spēj piesaistīt bērna uzmanību un jūtas, pamodināt labestīgu attieksmi, sajūsmināt. Jūtās un gribā bērns pauž savu attieksmi pret dabu”(13, 28.lpp). Te L. Priede raksta par to, cik svarīga ir arī dabas loma bērna attīstības laikā. Jo bērni vērojot dabu ļoti daudz jauna iemācās un uzzina. Un vēl daba bērnam rada emocijas, emocionālu pārdzīvojumu kādā situācijā. Piemēram, situācijā, kura saistīta ar dzīvniekiem, mīlestību pret tiem, rūpes. Dažādi skaisti dabasskati arī veicina bērnos pozitīvu emocionālo pārdzīvojumu. Vēl, protams, ir jāpiemin visas veltes, ko sniedz daba cilvēkiem, lai tie būtu paēduši. Kā arī dažādas aktivitātes, kuras bērni var veikt dabā. Un visas gadalaiku radītās pārmaiņas dabā. „Bērns dabu uztver, izjūt un pārdzīvo. Uztveres process noris saistībā ar citiem psihiskiem procesiem – domāšanu, runu, jūtām, gribu”(13, 28.lpp). Te tiek uzsvērts tas, ka dabas uztveršana nenotiek tikai vienvēidīgi, bet gan kompleksi. Tad, kad bērns uztver dabu, tad tiek darbināta arī bērna domāšana, runa, jūtas un griba. Tātad tiek nodarbināts ne tikai prāts, bet arī sirds – jūtas, emocionālā sfēra. „Bērna emocionālo pasauli veido spēja just līdzīgu cilvēkiem, puķēm un pašiem parastākajiem priekšmetiem, kas atrodas ap mums. Šī līdzdzīvošana izpaužas bērna iekšējā emocionālā pārdzīvojumā, kas izpaužas bērna mīmikā, žestos, kustībās, runā, sastopoties ar dabas skaistumu (pirmais sniegš, saulriets, varavīksne). Tā ir priekšnoteikums nākamajai jūtu pakāpei, proti, attieksmei pret konkrētu dabas objektu, parādību”(13, 29.lpp). Te tiek uzsvērts emocionālais pārdzīvojums, ko bērns var izjust pateicoties dabas dotajam skaistumam, ko bērns var redzēt. Bet dabas skaistumu bērns var uztvert ne tikai to redzot, bet arī par to lasot, skatoties dažādus uzskates materiālus. „Spēja uztvert skaisto nav dabas dāvana, tā ir jākopj. Dabas skaistuma uztveršana ir ceļš uz cilvēka tālāku izaugsmi un pilnveidošanos”(13, 28.lpp). Te tiek secināts tas, ka tad, kad bērns uztver dabu emocionāli un tas, ka bērnam vispār rodas interese par dabu, nenotiek pats no sevis.

Pieaugušajiem – vecākiem, pedagogiem, tas bērnam ir jāveicina, jāattīsta, jāstimulē ar dažādām darbībām. Un šī veicināšana var notikt tikai tad, ja bērnam ir iespēja bieži būt dabā, ne tikai praktiski-vadot stundas dabā, bet tas var būt arī ar dažādu grāmatu, uzskates materiālu palīdzību. Dabu bērns iepazīst ne tikai ar acīm to redzot, bet arī lasot dažādus literāros darbus. Un tos lasot bērnam ir iespēja arī darbināt savu iztēli, piemēram, iztēlojoties aprakstīto dabas parādību, vai dzīvnieku, vai kādu augu. Un te var dabu saistīt arī ar pasakām. Jo pasakas satur

ne vien audzinošās vērtības, ne vien matemātiskās zināšanas, bet noteikti arī dabaszinību zināšanas. Jo mūsu senči bija ļoti cieši saistīti ar dabu. Un tāpēc visa folklorā, tai skaitā pasakās, satur ļoti daudz informācijas arī par dabu.

„Daba un cilvēks. Folkloras sacerējumos to savstarpējais sakars atklāts daudzveidīgi”(17, 129.lpp). „Daba kā skaistuma avots, kā estētisko jūtu audzinātāja, skaistuma uztveres un pārdzīvojuma veidotāja vispilnīgāk parādās radošā darbā” (17, 130.lpp). Te J. Rudzītis raksta par to, ka folklorā satur dabas cildināšanas aspektu. Un folklorā daba tiek uztverta kā kaut kas ļoti skaists un šo skaistuma uztveri saista ar estētisko jūtu veicināšanu, attīstīšanu. „Daba ir lieliska audzinātāja vēl tāda nozīmē, ka tās daudzās parādības un priekšmeti rada cilvēka zinātkāri, tieksmi tos vērīgi aplūkot un iepazīt, ievirzot viņu pašdarbībā”(17, 131.lpp). Te tiek uzsvērts tas, ka **daba ir arī audzinoša**, ne tikai sniedz skaistumu. Jo visi dabas procesi cilvēkam, tais skaitā arī bērnam, rada interesi, rada vēlmi dabu pētīt un analizēt tajā notiekošos procesus. Tālāk tiek apskatīti dažādi konkrēti piemēri pasakās, kuri saistīti ar dabaszinībām. Jo pasakas satur nevien dabas skaistuma cildināšanu un dabas varenības uzskatus, bet arī ļoti daudz konkrētu zināšanu un faktus, kurus apgūst dabaszinībās jaunākajās klasēs.

„Atnākusi ziema, kaķis vairs nekā nevarējis laukā samedīt un mājas krājumi arī beigušies”(8, 15.lpp). Šeit tiek runāts par gadalaiku mainīšanos un par to, ka ziemā dzīvniekiem vairs nav viegli atrast ēdienu. „Mežam blakus pletās purvs. Purvā dzīvoja dzērve, kurai tāpat bija plaša saimniecība”(8, 21.lpp). Te bērnam ir sniegta informācija par purvu un purvā dzīvojošo iemītnieku. „Veca beka auga ozola celma tuvumā. Taisni turpat līdzās celmam izlīda jauna ozoliņa atvase”(8, 27.lpp). Te ir informācija par sēnēm, kā arī par to, kā koks aug. Pasakā „*Kā vilks sadomāja maizi cept*”(8, 34.lpp) ir ļoti skaidri izskaidrota maizes ieguve, tiek sniegta informācija, par zemes sagatavošanu labības iesēšanai, gan par tās izaudzēšanu, pļaušanu, kulšanu, malšanu, tad par maizes izcepšanu. „Rudenī, kad kartupeļi noziedējuši un tiem jau sametušies lakstos bumbuļi”(8, 35.lpp). Te parādās informācija par dārzeni kartupeli, ka tas jāaudzē līdz pat rudenim, līdz laikam, kad laksti kļūst dzelteni. „Ogle arī gājusi, bet, tikko uzkāpusi uz salma, tā salms sācis degt un pārlūzis uz pusēm”(8, 37.lpp). Te atrodama informācija par uguni, par ugunsdrošību, ka no mazas oglītes var sadegt sauss salms. Ar bērnu varētu runāt arī par lielāku ugunsnelaimju izcelšanos, atstājot bez uzraudzības mazu oglīti. „Kad pienāca vasara, skudra taisīja sev māju un gādāja ziemai pārtiku – līdz rudenim sakrāja pilnum pilnus visus kambarus.... Vasara drīz pārgāja. Sākās lietains un auksts laiks”(8, 40.lpp). Šajā pasakā ir atrodama informācija par kukaiņiem, par dzīvnieku – kukaiņu darbošanos rudenī un par rudens parādībām. „Viendien pievakarē ezim izgādījās iet gar kurmja māju, kas atrodas pašā tīruma galā”(8, 40.lpp). Te atrodama informācija par to, kur

dzīvo un mitinās dabā kurmis. „Reiz lapsa malstījās pa lauku, irbītes meklējama, un – nezin kā tas gadījās, kā ne – iekrita akā”(8, 45.lpp). Te parādās tas, ka lapsa ir meža dzīvnieks, plēsīgs mednieks un pārtiek, piemēram, no nomedītām irbēm. Bērns tiek iepazīstināts arī ar putnu – irbe. „Viņiem bija vistiņa raibīte. Vistiņa izdēja oliņu – nevis parastu, bet zelta”(8, 92.lpp). Te sniegta informācija par to, ka putni dēj olas. „Pēc neilga laiciņa tumšs lietus mākulis, ducinādams un zibeņus mezdams, jau bija klāt”(8, 124.lpp). Te sastopama informācija dabas parādībām – pērkons, zibens, lietus. „Vāvere pa to laiku nolauza gan bērslapi, gan gaileni”(18, 6.lpp). Te sastopami sēņu nosaukumi. „Vāvere parādīja, kā čiekurs jātur ķepās, kā tam jānokož spuriņas un kā ar smailo mēlīti var izvilkēt garšīgās sēkliņas”(18, 6.lpp). Te sniegta informācija par to, kā dabā var iesēties koki, šajā gadījumā skuju koki. Un vēl minēta vāveres barība. „Kā Rūcītis ezēniem pieskārās, tā – ai, ai! – sadūra ķepas uz viņu adatām”(18, 10.lpp). Šajā pasakas citātā ir atrodama informācija par eža izskatu, par to, ka ezi aiztikt ar rokām nav atļauts, var savainot sevi. „Iegājis dziļāk mežā, lācīti Rūcītis, ieraudzīja dižu ozolu, bet zem tā – veselu klājienu zīļu”(18, 12.lpp). Te ir informācija par ozolu un par to, kādi ir šī koka augļi.

Ir jāsecina, ka gandrīz katrā pasakā var atrast kādu lietu, kas saistīta ar dabu un, kuru varētu attiecināt arī uz dabaszinību priekšmetu jaunākajās klasēs.

1.2.3. Pasaku starppriekšmetu saikne ar sociālajām zinībām

„Pasaka, rotaļa un fantāzija ir bērna domāšanas, cēlo jūtu un tieksmju dzīvinošais avots. Daudzu gadu laikā gūtā pieredze liecina, ka estētiskās, tikumiskās un intelektuālās jūtas, kas mostas bērna dvēselē pasaku tēlu ietekmē, aktivizē domu plūdumu, kas liek aktīvi darboties smadzenēm, sasaista ar stiprām saitēm domāšanas centrus”(22, 149.lpp). Tātad šeit parādās tas, ka pasaka veicina visu trīs jūtu aktivizēšanos bērnā – *gan estētisko, gan tikumisko, gan intelektuālo*. Šim V. Suhomļinska apgalvojumam ir pilnībā jāpiekrīt. Tas kārtējo reizi apliecina pasakas nenovērtējamo bagātību. Un šīs trīs jūtas – estētiskās, tikumiskās un intelektuālās nenoliedzami saistās arī ar sociālajās zinībās apgūstamajām zināšanām un prasmēm, kas ir ļoti bieži sastopamas arī pasakās.

„Pasaka vienmēr saistīta ar skaisto, tā palīdz attīstīties estētiskajām jūtām, bez kurām nevar būt dvēseles cildenuma, sirsnīgas atsaucības citu cilvēku nelaimē, bēdās, ciešanās. Pasaka palīdz bērnam iepazīt pasauli ne tikai ar prātu, bet arī ar sirdi. Viņš ne tikai iepazīst apkārtējo pasauli, bet arī atsaucas uz tās notikumiem un parādībām, izsaka savu attieksmi pret labo un ļauno. Pasakā bērns rod pirmos priekšstatus par taisnību un netaisnību”(22, 143.lpp). V. Suhomļinskis te uzsver pasaku nenoliedzamo saistību ar estētisko jūtu ieaudzināšanu

bērnā. Jo kur gan vēl bērns varētu smelties tik daudz garīguma un morālo jūtu, ja ne tautas gudrību krājumos? Par to, kas ir labs un, kas ir ļauns, par to, kas ir taisnīgi, bet, kas ir negodīgi. Noteikti ir par maz tā, ko mums stāsta un māca vecāki no sarunām ar bērnu, un zinot to, cik mūsdienu cilvēki ir steidzīgi savā dzīves ritējumā, tad liela daļa sarunu ar bērnu par šīm morālajām, estētiskajām vērtībām izpaliek, un, ja mēs bērniem atņemam arī pasakas, tad kur tad vēl, lai bērns iegūst un izprot šīs vērtības?

„Pasaka ir labs un neaizstājams palīgs Dzimtenes mīlestības ieaudzinašanā bērniem. Pasakas patriotiskā ideja slēpjās tās dziļajā saturā; tautas radītie pasaku tēli, kas dzīvo gadu tūkstošiem ilgi, atklāj bērna sirdij un prātam darba tautas vareno radošo garu, dzīves uzskatus, ideālus un centienus”(22, 143.lpp). Ņemot vērā valsts ekonomisko un politisko situāciju, lielā daļā ģimeņu ir zudusi patriotisma sajūta, tāpēc pasakas ir viens no veidiem kā šo sajūtu varētu mainīt, vismaz jaunākajām paaudzēm, mūsu bērniem – mūsu nākotnei.

„Jau sākumskolā ir svarīgi bērniem dot iespēju aktīvi iepazīt folkloru – neizmērojamo tautas pieredzes un vērtību krājumu, kas palīdz ikvienam apzināties savu etnisko identitāti, izkopt valodu un attīstīt personību. Tas ir cilvēciskās pieredzes un vērtību krājums, ar kuru dialogā veidojas cilvēka garīgā kultūra. Iepazīšanās ar folkloru bērnam dod iespēju sajust sevi piederīgu sava novada, tautas vēsturei un kultūrai, veidot savu etnisko identitāti”(16, 57.lpp). Tātad arī šeit tiek uzsvērta sākumskolas vecuma bērnu nepieciešamība pēc folkloras un pie folkloras pieder arī pasakas. Te jāsecina arī tas, ka sociālajās zinībās sākumskolas posmā tiek apgūts temats arī par piederību valstij, savam novadam, savas valsts vēsturei, savas identitātes apzināšanās un tas viss ir atrodams mūsu tautas folklorā, tai skaitā arī pasakās.

R. Andersone raksta ne tikai par pasaku saikni ar matemātiku, bet arī par pasaku saistību arī ar dažādām sociālajām prasmēm, kuras, runājot par jaunāko klašu vecumposmu, var saistīt ar sociālajām zinībām jaunākajās klasēs. R. Andersone raksta „Pasakas mūs mācīja būt iecietīgiem, izpalīdzīgiem un labvēlīgiem. Tās palīdzēja labāk izprast cilvēciskās attiecības un ar atvērtu sirdi kritiski lūkoties plašajā pasaulē. Tās neapšaubāmi satur pedagoģisko gudrību”(2, 2.lpp). Te R. Andersone raksta par to, ka pasakās parādās tas, par ko tiek runāts arī sociālo zinību stundās, jaunākajās klasēs, piemēram, būt iecietīgam pret citādajiem līdzcivīkiem, izprast palīdzēšanas svarīgo lomu savstarpējo attiecību veidošanā un censties būt par visnotaļ labvēlīgu personību. „Pasakās spilgti attēlotas to varoņu sociālās attiecības, rīcība un nodomi. Labais, iecietīgais, atsaucīgais, vienmēr tiek apbalvots, bet ļaunais, zemiskais – bargi sodīts. Pasaku labie varoņi ir gudri, atjautīgi, asprātīgi, ar siltām, skaidrām sirdīm, bet ļaunie vienmēr tiek pārmācīti vai saņem sodu. To attiecības un rīcība lieliski parāda dažādu prasmju lietojumu – pajautāt, izskaidrot, pārliecināt, uzklausīt, piekāpties, aizstāvēt u.c. Šīs prasmes mēs dēvējam par sociālajām prasmēm”(2, 2.lpp). Te R. Andersone

konkrēti min, kādas tieši sociālās prasmes pasakās ir sastopamas. Jo, lai bērns kļūtu par pilnvērtīgu sabiedrības daļu, viņam ir jāapgūst visas sociālās prasmes un šīs sociālās prasmes kopā ar dažādām zināšanām par sabiedrību un iekļaušanos tajā, tiek apgūts arī sociālo zinību mācību priekšmetā jaunākajās klasēs. R. Andersone min 7 pasaku piemērus, kuros parādās sociālās prasmes. Tālāk tiks veikts neliels ieskats šajos konkrētajos pasaku piemēros un tajos sastopamās sociālās prasmes.

„*Sprīdītis* – runāšana, pašapziņa, jautājumu uzdošana, iesaistīšana sarunās, argumentēšana, priecāšanās, jokošanās, smiešanās, lēmumu pieņemšana, izlemšana par savām spējām kaut ko veikt, plānošana, u.c. *Karaļa jaunais tērps* – organizatoriskās prasmes, citu uzmanības pievēršana, pārliecināšana, savu izdeju izskaidrošana, informācijas novērtēšana, rīkojumu došana u.c. *Pūķis* – noteikumu izvirzīšana, jautājumu uzdošana, atbildes formulēšana, norādījumu izteikšana, solījuma izteikšana, apņemšanās kaut ko veikt, stāstīšana u.c. *Zemnieks un ķēniņš* – jautājumu uzdošana, atbildes formulēšana, argumentācija, paskaidrojuma lūgšana, noteikumu izteikšana un ievērošana u.c. *Kāds izskatās zilonis* – brīdinājuma izteikšana, savas domas izklāsts, secinājumu veikšana, prasme salīdzināt, iebildumu izteikšana u.c. *Garā pupa* – lēmumu pieņemšana, prasme darboties, līdzjūtības parādīšana, pateicības izteikšana, u.c. *Bārenītes dzirnas* – sodīšana, līdzjūtības izrādīšana, ideju ģenerēšana, izlemšana par savām spējām, citu iesaistīšana u.c.” (2, 3.lpp). Tātad kopumā var secināt to, ka gandrīz katrā pasakā ir sastopamas vismaz dažas sociālās prasmes.

Šīs visas sociālās prasmes pilnīgi noteikti var saistīt arī ar šī diplomdarba temata saturošo vienu no faktoriem un tas ir emocionālais pārdzīvojums. Jo, veicot kādu no sociālajām prasmēm, tas saistās arī ar emocijām. Piemēram, lai spētu kādu sodīt, ir jāiziet cauri arī noteiktām emocijām, vai arī, lai justu līdzīgu kādam, arī ir jāizjūt noteiktas emocijas. Vai, piemēram, uzdodot kādam jautājumu vai sniedzot atbildes, noteikti cilvēks jūt arī emocijas. Arī, pieņemot kādu lēmumu, cilvēks vispirms to izdomā, izjūt sevī, iztēlojās sekas, sajūt šo seku emocijas, un tikai tad pieņem lēmumu. Tātad te var secināt to, ka vēl viens pasakas pozitīvais devums – starppriekšmetu saikne ar sociālajām zinībām, arī saistās kopā ar emocionālo pasauli. Jo, lai ko cilvēks darītu, viņš jebkurā dzīves radītā situācijā saskaras ar emocijām. Jo tāpēc jau cilvēks ir cilvēks, viņš jūt un izdzīvo emocijas vienmēr un visās situācijās.

1.2.4. Pasaku klausīšanās nosacījumi

Par pasaku klausīšanos, N. Freimane saka, ka „Psihologijā atzīts, bērnu uztverē dzirdes un redzes gleznas veido organisku veselumu. Jo mazāks lasītājs, jo lielāka nozīme ilustrācijām. Teksta klausīšanās laikā, arī ilustrāciju aplūkošanas laikā bērns iepazīst literāros tēlus, notikumus un iztēlojas sevi viņu vietā. Izanalizējot visas bērnu literatūras specifiskās iezīmes, esmu sapratusi, ka pasaka – īpaši tautas pasaka – ir tā, kurā lieliski apvienotas visas šīs iezīmes”(5, 34.lpp). Šim N. Freimanes secinājumam, ir pilnībā jāpiekrīt, jo patiešām pasakas ir tieši bērniem visvieglāk uztveramā lasāmviela. „Pasakas un literārie darbi, kuros ietverti pasaku elementi, visvairāk atbilst bērnu pasaules uztveres līmenim”(5, 35.lpp). Jo kā gan bērns uztvers konkrētu informāciju no jebkāda informācijas avota, ja viņš vēl nespēj pasauli pilnībā izprast un apjēgt tajā notiekošos procesus.

„Mazajiem ļoti patīk klausīties pasakas, ko stāsta tētis vai māmiņa, un tautasdziesmas, ko skandē vecmāmiņa. Bērni aizrautīgi klausās dzejoļus, pasakas un stāstiņus, ko viņiem priekšā lasa vecāki”(21, 151.lpp). Strādājot par jaunāko klašu skolotāju, ir novērots tas, ka bērniem patiešām patīk klausīties kā pieaugušais lasa priekšā. Jo bērniem ļoti patīk ieklausīties pieaugušā balsī, intonācijā un pēc noklausīšanās viņiem ir vieglāk izprast dzirdēto. „Pirms daiļdarba lasīšanas bērnam vajadzētu zināt, par ko tajā stāstīts. Tekstu jācenšas lasīt tādā noskaņā, kādu pauž attiecīgais daiļdarbs”(21, 151.lpp). Pieaugušajam, kurš bērnam lasa priekšā, noteikti ir jālasa emocionāli. Jo lai bērns klausītos un uztvertu dzirdēto viņam ir jābūt interesanti. Un, **jo emocionālāk pieaugušais lasīs pasaku, jo vairāk un labāk bērns uztvers no dzirdētā daiļdarba.** „Lasītais, dzirdētais un redzētais ir jāizprot un jāpārdzīvo, jādalās pārrunās ar citiem”(25, 44.lpp). Tas nozīmē, ka pēc kopīgās pasakas lasīšanas, **obligāti izlasīto un dzirdēto vajag pārrunāt.** Jo tādejādi bērnam rodas pilnīgāka izpratne un viņam ir iespēja saņemt atbildes uz viņu interesējošiem jautājumiem.

„Dzīvā vārda metodes mūsdienu skolā ir visai izplatītas. Bez tām skolas darbu pat grūti iedomāties. Dzīvā vārda efektivitāti nosaka ne vien runas saturs, bet jo sevišķi izteiksmes emocionālā daudzveidība, kas pauž runātāja attieksmi pret teikto. Spilgts, interesants skolotāja stāstījums saista skolēnu uzmanību, ierosina emocijas un iedarbojas uz dzirdes atmiņu”(25, 145.lpp). Tātad šeit V. Zelmenis uzsver dzīvā vārda metodi, kuru var attiecināt arī uz pasaku klausīšanos. Jo, kad bērnam priekšā tiek lasīta pasaka, arī šeit bērns dzird interesantu pieaugušā stāstījumu jeb šajā gadījumā lasījumu, kurš arī pilnīgi noteikti ierosina skolēna emocijas, jo pasakas taču ir bagātas arī ar emocionāliem pārdzīvojumiem, emocionālām situācijām. „Ne mazāk svarīgi ir attīstīt un izkopt bērna dzirdi. Dažreiz pat nedaudz pavājināta dzirde izraisa kļūdainu runu. Nepieciešams panākt, lai bērnam veidotos ieradums ieklausīties

pieaugušo pareizā runā”(20, 37.lpp). Arī šo secinājumu mēs varam attiecināt uz pasaku klausīšanos. Jo viens no veidiem kā visvieglāk panākt, lai bērnam veidotos ieradums ieklausīties pieaugušo runā, ir lasīt viņam priekšā. Un šajā gadījumā, lai bērnam būtu ne tikai interesanti, bet vienlaicīgi viņš iegūtu arī tās bagātības, ko bērnam var sniegt pasaka, ir lasīt priekšā pasakas! „Liela nozīme valodas apguvē ir priekšālasīšanai. Vecākiem ieteicams izvēlēties bērnu grāmatas ar spraigu sižetu, bagātu valodu un krāšņām, interesantām ilustrācijām. Bērna uzmanību vieglāk piesaistīt un noturēt tad, ja pieaugušais lasa vai stāsta izteiksmīgi, attēlo personāžu runu un tikai vietām pārtrauc stāstījumu, lai paskaidrotu nezināmos vārdus, pievērš uzmanību galvenajai domai, atkārto svarīgākās vietas, iesaista bērnu varoņu rīcības vērtēšanā”(20, 38.lpp). Tātad šeit pēc piedāvātajiem kritērijiem, kādas grāmatas būtu jālasa priekšā, – sižeta spraigums, bagāta valoda, krāšņas, interesantas ilustrācijas, viennozīmīgi iederas pasakas. Un arī šeit tiek uzsvērtā pieaugušā lasīšanas emocionalitāte. Un svarīgākais, ko var saskatīt šajā citātā, ir valodas attīstīšanas veicināšana klausoties.

Vecākiem un pedagogiem ir vienkāršas iespējas kā palīdzēt mūsu bērniem attīstīties un nevis tikai iemācot viņam tās modernākās tendences, bet sākt ar pašu mazāko. Attīstīt dzirdi, valodu, arī bērnu intonāciju un pareizrunu, jo bērni taču attēlo pieaugušos, arī tas ir zināms. Un šāda te literāro darbu klausīšanās nenoliedzami bērniem palīdz attīstīt savas prasmes. Protams, šis literārais darbs, kuru lasa bērnam priekšā, var arī nebūt pasaka, šajā gadījumā pats svarīgākais ir pats priekšālasīšanas process. Tomēr vislabākās ir tieši pasakas, ko lasīt mazajam, augošajam cilvēkam, jo visa šī diplomdarba teorētiskās literatūras analīzes laikā atkal un atkal ir jānonāk pie secinājuma, ka pasaka – tas ir neatraujams bērna attīstības un audzināšanas faktors. Bet kāpēc mēs – vecāki, pedagogi, to savas ātrās, aizņemtās dzīves laikā aizmirstam?

„Vecākiem jāzina, ka nevar katram bērnam stāstīt ikvienu pasaku. Briesmoņi, pūķi, ļaunās raganas jūtīgam bērnam dažkārt nevis rada miegu, bet aizden. Pasakas ar asiem piedzīvojumiem piemērotas lielākiem bērniem, kam izskaidrojama pasakās apslēptā alegorija”(20, 76.lpp). Katram pieaugušajam ir jāapzinās savs mērķis, kāpēc viņš lasa tieši to pasaku. Jo pilnīgi noteikti pirmsskolas vecuma bērniem visas pasakas nevajadzētu lasīt, bet sākumskolas vecuma bērniem jau var droši lasīt lielu daļu pasaku. Jo šajā vecumposmā bērni jau uztver dzīves gudrību, kas apslēpta pasakā un izprot katra tēla nepieciešamību pasakā. Bet šis noteikums, ir jāņem vērā, strādājot ar jebkuru literāro darbu, ne tikai ar pasakām. Jo pirms pieaugušais lasa dzejoli vai dzied dziesmiņu vai skaita tautasdziesmu vai lasa kādu stāstu, viņam ir jāpārdomā vai šo literāro darbu var lasīt atbilstošā vecumposma bērns. Jebkurā gadījumā, protams, pieaugušajam, kurš izmanto darbā ar bērnu pasakas, vienmēr ir savs

mērķis, kāpēc viņš dara to, ko viņš dara. Un kā jau augstāk minēts, tad pēc katras pasakas ir jāpārrunā viss, ko bērns lasīja vai dzirdēja, jo tādā veidā pieaugušais var arī kontrolēt bērna uztverto.

„Kāpēc bērni labprāt klausās pasakas? Kāpēc viņiem tā patīk vakara krēsla, kas noskaņo fantāzijas lidojumam? Un kāpēc pasakas attīsta valodu un domāšanu vairāk nekā citi līdzekļi? Tāpēc, ka pasaku tēli ir spilgti emocionāli. Katrs pasakas vārds dzīvo bērna apziņā. Viņam pamirst sirds, dzirdot vai pašam izrunājot vārdus, kas uzbur fantastisku ainu. Es nevaru iedomāties mācības skolā bez pasaku klausīšanās un bez to sacerēšanas”(22, 29.lpp). Šis citāts no V. Suhomļinska ir diplomdarba autorei ļoti tuvs. Jo šeit parādās līdzīgi domājoša cilvēka atziņas par pasaku nenovērtējamo un šobrīd arī nenovērtēto vērtīgumu. Jo arī šeit parādās pasakas vistiešākā saikne ar bērna valodas, domāšanas attīstību un, protams, arī nenoliedzamā emocionalitātes veicināšana. Vēl V. Suhomļinskis, runājot par pasaku klausīšanos uzsver, ka „Pirms bērns pats izlasa pirmo vārdu, viņam jādzird skolotāja, mātes un tēva lasīšana, jāizjūt mākslas tēlu skaistums.”(22, 29.lpp.). Te parādās bērnu pakāpeniskā ievadišana lasītprasmes pasaulē. Jo no sākuma bērns vēro pieaugušā darbību un pēc tam, apgūstot lasītprasmi, viņš atdarina. Un, ja bērns ir dzirdējis un redzējis kā to dara pieaugušais, tad viņam ir vieglāk atdarināt jo viņš to jau ir redzējis un dzirdējis. Tātad arī šeit parādās pasakas saikne ar valodas attīstīšanu. „Vispirms pasaka ir lielisks veids, kā noturēt savā tuvumā pieaugušo. Māte vienmēr ir aizņemta, tēvs te parādās, te pazūd neizprotamu iemeslu dēļ un tāpēc kļūst par patstāvīgu satraukumu avotu. Pieaugušajiem reti ir pietiekami daudz laika, lai parotaļātos ar bērnu, cik viņš gribētu, tas nozīmē – neatraujoties pilnībā nodoties spēlei. Taču ar pasaku ir citādi. Kamēr tā turpinās, māmiņa ir turpat līdzās pilnīgā bērna rīcībā kā ilgstošs un nomierinošs patvērums”(15, 124.lpp). Tātad te Dž. Rodari runā par nevis pasakas vērtīgumu bērna attīstīšanas saistībā, bet viņš te uzsver to, ka pasakas lasīšana bērnam var nodrošināt emocionālo saikni ar vecākiem, to pastiprinot. Jo tad, kad vecāks lasa bērnam, viņam ir lieliska iespēja pabūt kopā ar saviem vecākiem. Un tas nenoliedzami nav maz. Bērnam jebkurā vecumā ir svarīgs un nepieciešams kopā pavadīts laiks ar vecākiem. „Kamēr plūst rāmā pasakas upe, bērns beidzot var pilnībā izbaudīt māmiņas tuvumu, vērot viņas seju, kārtīgi nopētīt viņas acis, muti ādu...Tikmēr viņa galvenā nodarbošanās var būt mātes vai pieaugušā vērošana, jo tāda iespēja gadās diezgan reti”(15, 124.lpp). Šeit nevar nepieņemt Dž. Rodari teiktajam par bērna tā jau reto iespēju pabūt kopā ar vecākiem un pasakas klausīšanās ir laba iespēja pavērot sev tik ļoti tuvos un mīļos pieaugušos. Nevar noliegt, ka mūsdienu dzīves ritms patiešām atvēl mums maz laika pavadīt kopā ar saviem bērniem. Un, ja vecāki neatrod laiku kaut vai pirms gulētiešanas dot bērnam kopīgi pavadītā laika sajūtu, tad bērnam tiek atņemts ļoti daudz – viņam emocionālā saikne ar vecākiem var izveidoties ļoti

nestabila.,,Kāpēc vēl bērnam vajadzīga pasaka? Lai izveidotu savu prāta struktūru, lai radītu tamlīdzīgas attiecības kā „es – citi”, „es – lietas”, „īstas lietas – izdomātas lietas”. Pasaka bērnam nepieciešama, lai novērtētu attālumus telpā („tālu – tuvu”) un laikā („senāk – tagad”, „pirms – pēc”, „vakar – šodien – rīt”)” (15, 125.lpp). Dž. Rodari saista pasaku ar bērna socializēšanos sabiedrībā. Viņš runā par to, ka pasaka palīdz bērnam orientēties realitātē, iekļauties sabiedrībā. Un visvieglāk bērnam uztvert un izprast šīs Dž. Rodari minētās lietas, ir tieši tad, kad pieaugušais viņam lasa pasaku, jo tad pieaugušais izskaidro visas lietas, ar kurām bērns saskaras, klausoties pasaku. „Pasakas klausīšanās ir vingrināšanās. Pasaka bērnam ir tikpat nopietna lieta kā rotaļa: tā palīdz iedziļināties sevī, iepazīt sevi, novērtēt savus spēkus”(15,126.lpp.). Te tiek minēts tas, ka pasaka vienlaicīgi bērnam liek veidot sevis pašvērtējumu. Jo viņam ir jāieskatās sevī. Kā viņš būtu darījis pasakas tēla vietās. Vai viņš būtu bijis tik bezbailīgs? Vai arī vai viņš būtu tā izrīkojies ar citu cilvēku? utt. „Vecāku stāstītā pasaka ir mīļāka, tuvāka. Varbūt tāpēc, ka to stāsta mīļš cilvēks, varbūt arī tādēļ, ka te var aktīvi iejaukties: šo to pārjautāt, lūgt atkārtot, pat koriģēt un papildināt”(12, 45.lpp). Arī šeit tiek runāts par emocionālo saikni starp vecākiem un bērniem, mirklī, kad vecāki lasa pasaku saviem bērniem. Un ar šīs saiknes palīdzību tiek stiprinātas vecāku un bērnu attiecības, bet bērnam rodas arī pozitīvas emocijas pret lasīšanu un grāmatām kopumā. „Pasaku kontaktā – saukšu to tā – vecākiem ir neizsmeļamas iespējas neuzbāzīgi un neuzkrītoši audzināt bērnu. Ir ģimenes, kurās māmiņa, stāstot vakara pasaku, liek tās varoņiem nonākt tādās situācijās, kādās bērns atradies dienas ritumā. Šajās pasakās parādās lācīši, kas piemirsuši pateikt laburītu vai savā starpā kāvušies par kādu rotaļlietu”(12, 46.lpp). Šeit parādās arī tas, ka vecāki stāstīdami pasaku, paši to ir sacerējuši un ievietojuši pasakā visas lietas, par kurām ar bērnu vēlas runāt. Bet tas viss izdodas tik ļoti nepiespiesti, jo tas notiek ar pasakas palīdzību. Un bērnam nerodas pretošanās procesi, viņš ieklausīdamies pasakā, vienlaicīgi veic pašvērtējumu. „Pasaka ir arī ceļš, pa kuru bērns var nonākt pie grāmatas. Viņa iemīļotie varoņi sāk dzīvot grāmatu lappusēs. Tas ir stimulējošs apgūt lasītprasmi”(12, 46.lpp). Arī šajā citātā parādās tas, kas tika minēts jau augstāk. Par to, ka vērojot vecāku lasīšanu, bērns ieiet grāmatas pasaulē un tas notiek pateicoties tam, ka tur viņu ieved vecāki un arī tam, ka šajā grāmatā ir tie tēli, kurus viņš ir iemīlējis, klausoties pasaku.

2. EMOCIONĀLĀ PĀRDZĪVOJUMA TEORĒTISKA ANALĪZE

2.1. Emocionālā pārdzīvojuma skaidrojums

„Cilvēka dzīve nav iedomājama bez emocijām un jūtām. Mēs nevaram iztikt bez priekiem, ciešanām, dusmām, bez mīlestības un naida. Ir noskaidrots, ka cilvēkam ir pastāvīga vajadzība pēc pārdzīvojumiem un emocionālas piesātinātības. Svarīgs ir arī nosacījums: lai būtu emocionāla piesātinātība, nepieciešami ne tikai pozitīvie pārdzīvojumi, bet arī negatīvie – ciešanas, neapmierinātība. Cilvēkā nepārtraukti mijās pozitīvās emocijas ar negatīvajām.”(4) Tātad te var secināt to, ka arī bērnam, ne tikai pieaugušajam ir nepieciešamība izjust emocijas. Un šī nepieciešamība pēc emocijām ir tikpat nozīmīga kā tas, ka bērnam ir vajadzīgs ēdiens, siltums u.c. vajadzības. Jo bērns nespēs attīstīties par pilnvērtīgu personību, ja viņš nepazīs emocijas un to radīto emocionālo pārdzīvojumu. Vēl šeit tiek minēts tas, ka cilvēkam ir vajadzīgas ne tikai pozitīvās emocijas, bet arī negatīvās. Jo arī tās attīsta cilvēku par personību. Jo dzīvē nekad nebūs tā, ka viss vienmēr būs tikai pozitīvā noskaņā. „Emocijas ir cilvēka dabas neatņemama sastāvdaļa. Tās izpaužas dažādi, mums reaģējot uz dzīves situācijām.”(7)

„Cilvēks dzīvo priekšmetu un parādību pasaulē, ko sabiedrība savā attīstības gaitā aizvien vairāk uzkrāj un paplašina. Visus šos priekšmetus sabiedrība vērtē vai nu pozitīvi, vai negatīvi. Cilvēks šos priekšmetus un parādības apgūst, ar tiem saskaroties. Tai pašā laikā audzināšanas rezultātā cilvēks apgūst šo priekšmetu un parādību sabiedrisko vērtējumu. Tādēļ visi cilvēka sakari ar ār pasauli subjektīvi vērtējami gūst sabiedrisku „nokrāsu”(labs uzvalks, skaista mašīna, mīļa pilsēta, cēla rīcība, utt.). Tātad cilvēkam ir ne tikai vesela zināšanu sistēma par apkārtējo pasauli, bet arī izveidojušos sakaru ar šo pasauli subjektīva vērtēšanas sistēma. Psihologijā cilvēka subjektīvo pasaules vērtēšanas sistēmu sauc par **jūtām**. Jūtu priekšmets var būt jebkura lieta vai parādība”(23, 143.lpp). Tātad, lasot vai klausoties pasaku, bērns iepazīstas ar pasakas tēliem vai parādībām un pasakas gaitā, bērnam rodas savs vērtējums pret tēlu vai parādību, protams, zinot, apzinoties sabiedrisko vērtējumu - mīļš dzīvnieks, skaista princese, cēla rīcība, attapīgs zēns utt.

„Tajos gadījumos, kad cilvēks tieši tiek ar jūtu priekšmetu, viņā aktualizējas sakaru ar šo priekšmetu subjektīvais vērtējums, t.i., notiek jūtu pārdzīvošanas process. Sakaru ar jūtu priekšmetu subjektīvo vērtējumu aktualizācijas procesu sauc par **emocijām**”(23, 143.lpp). „Emocijas ir psihisks stāvoklis. Tam raksturīgas kompleksas organisma reakcijas uz ārējās vides vai iekšējām izmaiņām. Emocijas ir parādību un situāciju reālās jēgas atspoguļojums subjektīva pārdzīvojuma formā”(4). Lasot vai klausoties pasaku bērnam ir iespēja tieši tikties

ar pasakas tēlu vai parādību, tādejādi tie izvirzās kā jūtu priekšmeti. Un tad, kad ir radušās jūtas pret konkrēto tēlu vai parādību pasakā, bērņā rodas šī tēla vai parādības subjektīvais vērtējums un tad, kad radušās jūtas kopā ar vērtējumu tiek aktualizētas, bērņā rodas emocijas.

„Ja sabiedrībai un cilvēkam izveidojies negatīvs priekšmeta vai parādības subjektīvais vērtējums, tad, tiekoties ar šiem priekšmetiem vai parādībām, cilvēks pārdzīvo negatīvas emocijas, bet, ja vērtējums ir pozitīvs, - pozitīvas. Ja cilvēks mīl mūziku, tad, to klausoties, viņš pārdzīvos pozitīvas emocijas” (23, 143.lpp). „Emocijas atspoguļo cilvēka vajadzības – pareizāk sakot, kā šīs vajadzības tiek apmierinātas. Viss, kas atvieglo vajadzību apmierināšanu, rada pozitīvu emocionālo pārdzīvojumu. Turpretī, viss, kas kavē to, veicina negatīvas emocijas” (4). Tātad atkarībā no tā kāds bērņā ir izveidojies pasakas tēla vai parādības subjektīvais vērtējums - vai nu negatīvs, vai pozitīvs, tādas emocijas bērņam arī sniedz pasakas lasīšanas vai klausīšanās procesā iepazītie notikumi, tēli, procesi, parādības un viss tas, kas notiek atbilstošajā pasakā. „Emocijas palīdz orientēties apkārt notiekošajā, novērtēt priekšmetus un parādības atkarībā no tā, cik tie ir vēlami vai nevēlami, derīgi vai kaitīgi. Tās bieži vien nosaka mūsu uzvedību. Būtiski nejaukt emocijas ar jūtām. Jūtas ir relatīvi noturīgs un pastāvīgs pārdzīvojums, bet emocijas ir kā atbilde uz konkrētu situāciju. Protams, jūtas un emocijas ir cieši savstarpēji saistītas” (4). Tātad te var secināt to, ka emocijas spēj izmainīt cilvēka uzvedību. Piemēram, ja pēc pasakas lasīšanas vai noklausīšanās, bērņš sevī ir uztvēris kaut kādas lietas vai parādības vēlamību vai nevēlamību, tas viņā izraisa konkrētu attieksmi un šī attieksme atspoguļojas arī uzvedībā. Šādā veidā ar emociju palīdzību un pārdzīvojumu, ko rada emocijas var ļoti pozitīvi ietekmēt bērņa vērtību pasauli, bērņa zināšanu pasauli un bērņa personības attīstību kopumā. Un atkal pierādās tas, ka pasakas ir ļoti liels palīgs, runājot arī par emocionālā pārdzīvojuma izraisīšanu bērņā. Vēl no šī citāta var secināt to, ka emocijas un jūtas nav viens un tas pats. Jo jūtas ir noturīgas, bet emocijas rodas konkrētās situācijā.

„Emocijas iedala pēc vairākiem kritērijiem. Pēc ilguma izšķir 3 veidus: *noskaņojums* – ilgstoša, bet maz izteikta emocija, *kaisle* – mazāk ilgstoša, bet jau izteiktāka emocija, *afekts* – īslaicīga, bet ļoti spēcīga emocija – vētrains, emocionāls “uzliesmojums”.

Pēc rakstura iedala:

pozitīvas emocijas – prieks, sajūsma, uzticība u.c.

negatīvas emocijas – bēdas, nomāktība u.c.

Pēc ietekmes uz cilvēka rīcību iedala:

stēniskās jeb mobilizējošās emocijas. Tās mobilizē kādu šķēršļu pārvarēšanai. Šeit pieder visas pozitīvās emocijas un dusmas.

astēniskās jeb demobilizējošās emocijas. Tās traucē pārvarēt radošās grūtības. Šeit pieder izmisums, bailes, kauns.

Pavisam izdala 9 galvenās emocijas: 1) prieks, 2) interese – satraukums, 3) izbrīns, 4) bailes, 5) dusmas, 6) riebums, 7) nicinājums, 8) bēdas, 9) kauns”(20). Emocionālo pārdzīvojumu ietekmē tieši galvenās emocijas. Un šīs emocijas, iedalot pēc rakstura, tad var arī izveidoties pozitīvs emocionāls pārdzīvojums vai nu negatīvs. „Informācija, kuru skolēns uztver ar iekšēju emocionālu pārdzīvojumu, atmiņā saglabājas daudz ilgāk un kļūst nozīmīga pašam skolēnam.”(7) Tātad te var secināt to, ka emocijas, kas radušās, kad tiek uztverta informācija un tiek iekšēji radīts pārdzīvojums, šī informācija spilgti saglabājas atmiņā un tā kļūst svarīga pašam skolēnam. Jo tas, kas mums ir nesvarīgs, tas tiek aizmirsts.

2.2. Emocionālais pārdzīvojums un pasakas

„Pasaku tēlu izraisīto jūtu ietekmē bērns mācās domāt ar vārdiem. Bez izteiksmīgas, spilgtas pasakas, kas pārņēmusi bērna apziņu un jūtas, nav iedomājama bērna domāšana un valoda kā noteikta cilvēka domāšanas un valodas attīstības pakāpe”(22, 143.lpp). Tātad no tā var secināt, ka pasaka kā jau augstāk minēts palīdz domāšanas attīstībai, kura savukārt attīsta arī valodas prasmes. Pasakas izraisītās jūtas un emocijas veicina bērna valodas prasmju attīstību. Te parādās emocionālā pārdzīvojuma izraisīšanas pozitīvās sekas, balstoties uz emocijām skolēnam tiek attīstīta arī domāšana, kas sekmē tai skaitā arī valodas prasmju attīstību. „Bērni izjūt lielu apmierinājumu par to, ka viņu domas dzīvo pasaku tēlu pasaulē. Bērns var piecas, desmit reizes atstāstīt vienu un to pašu pasaku un katru reizi atklāj tajā kaut ko jaunu. Pasaku tēli palīdz spert pirmo soli no spilgtā, dzīvā un konkrētā uz abstrakto”(22, 143.lpp). V. Suhomļinskis, runājot par pasakām, atzīst to, ka bieži vien bērni, iepazīstoties ar kādu pasaku, to iemīl tik ļoti, ka tā viņiem neapnīk un neapnīk. Tā uzkavējas bērna atmiņā augot un kļūstot vecākiem. Arī šobrīd, aizdomājoties par bērnību, jāatzīst, ka pasakas ir bērnības viena no spilgtākajām atmiņām. Un prātā nāk dažas iemīļotas pasakas – „*Pelnrušķīte*”, „*Sarkangalvīte*”, „*Sniegbaltīte un 7 rūķīši*”, „*Kukulītis*” u.c.

Tātad pasakas patiešām ir vērtīgas, ja jau tās iet līdzī bērna attīstībai no mazotnes līdz pat pieauguša cilvēka dzīvei un vecumdienām. Un šīs pozitīvās atmiņas nenoliedzami ir palīdzējis izveidot emocionālais pārdzīvojums, kuru ir radījusi pasaka. „Skolēna garīgo pasauli skar tikai tas, kas atbilst viņa intelektuālās, emocionālās un estētiskās attīstības līmenim un tai pašā laikā veicina viņa tālāko attīstību. Svarīgs audzinātāja uzdevums ir pareizi izraudzīties lasāmvielu”(22, 158.lpp). Tātad no V. Suhomļinka teiktā, var secināt to, ka lasāmvielas, kuras pārbagātas ar faktiem un zināšanām, lielāko daļu bērns nemaz nespēj

uztvert, jo viņš vienkārši emocionāli, fiziski tam nav vēl gatavs, savukārt, pasakas bērnam jebkurā vecumā nekad nav un nebūs pārāk sarežģīta lasāmviela. Un te saistot emocionālo pārdzīvojumu ar pasakām, ir jāsecina tas, ka, ja lasāmviela ir izvēlēta atbilstoši vecumposmam, tad emocionālais pārdzīvojums skolēnos noteikti tiks radīts vai tiks radīts daļēji. Un pasakas noteikti ir atrodamas jebkuram bērna vecumposmam atbilstošas. „Lasīdams pasaku, bērns it kā ieiet tajā pasaulē, kas attēlota zīmējumos. Viņa lasījuma intonācija pauž labā Salatēva, ļaunās pamātes, čaklās un sirsnīgās pameitas, slinkās un cietsirdīgās mātes meitas vissmalkākās jūtu un tieksmju nianšes. Bērni dziļi pārdzīvo to, par ko lasa: neieredz ļaunumu, priecājas, ja uzvar labais”(22, 67.lpp). Arī šeit V. Suhomļinskis atzīst, ka tieši pasaka ir tā, kas bērnam to lasot, liek viņam rādīt arī savas emocijas, parādīt emocijās savu attieksmi, tātad lasot pasaku, bērņā rodas emocionālais pārdzīvojums un tas nenoliedzami ir ļoti pozitīvs pasakas izraisītais faktors. Kā nākošais pasakas pozitīvais devums tiek apskatīta pasakas saistība ar matemātiku. Jo kā izrādās, tas ir ļoti spilgti pamanāms pasakās.

Par emocionālā pārdzīvojuma izraisīšanu literāro darbu procesā, raksta arī I. Freiberga RPIVAS izveidotajā pētījumu krājumā „Bērns kā vērtība ģimenē un pirmsskolā”(13). Šeit emocionālais pārdzīvojums tiek apskatīts tieši pirmsskolas vecuma bērniem, bet šeit sniegtie secinājumi ir ļoti lielā mērā attiecināmi arī uz jaunākā skolas vecuma bērnu vecumposmu. „Uztverot literāro darbu, bērns balstās uz savu pieredzi un priekšstatu sistēmu, tāpēc izpratne vienmēr būs subjektīva un individuāla”(13, 54.lpp). Tas nozīmē, ka katram bērnam lasot vai klausoties vienu un to pašu literāro darbu var rasties atšķirīgas emocijas. Lasot vai klausoties pasakas bērņā rodas līdzpārdzīvošana galvenajam tēlam. I. Freiberga, runājot par literārā darba līdzpārdzīvošanu galvenajam tēlam uzsver to, ka „Modinot bērnos līdzpārdzīvojumu, līdzjūtību un vēlēšanos sadarboties ar tēlu, palīdzēt tam, notiek **empātijas** veidošana – subjekta spēja emocionāli atsaukties uz cita cilvēka dvēseles stāvokli” (13, 56.lpp). Tātad te var secināt to, ka lasot vai klausoties pasakas, bērņā veidojas arī empātija – līdzjušana citam cilvēkam. Tālāk I. Freiberga runā arī tieši konkrēti par pasakām, ne tikai par literāro darbu. „Pasakās ir daudz darbības, notikumu atrisinājumi ir konkrēti, labi saprotami un saplūsme ar tēlu, tam līdzpārdzīvojot, ir ļoti dziļa. Pasaku uztvere pirmsskolas vecumā ir aktīva darbība – tāda pati kā rotaļa, tāpēc pasakas vienmēr izraisa bērnos atsaucību un ir neatņemama viņu lasāmviela”(13, 59.lpp). Tātad te var secināt to, ka pasakas ir pārpildītas ar dažādām tēlu darbībām. Un pasakas beigās, atrisinājums ir saprotams – viegli uztverams bērnam. Kaut arī te I. Freiberga uzsver pasakas kā neatņemamu lasāmvielu tieši pirmsskolas vecumā, to pilnībā var attiecināt arī uz jaunāko klašu vecumposmu. Jo arī šajā vecumposmā ļoti svarīgas ir rotaļas, spēles, ilustrācijas, uzskatāmība – aktīvā darbība, jo tas viss palīdz uztvert jauno

informāciju – zināšanas un veicina arī iegaumēšanas procesu, kas šajā periodā – jaunākajās klasēs ir tikpat būtiski kā pirmsskolas vecumposmā. Turpinot pētīt un analizēt teorētisko literatūru par emocionālo pārdzīvojumu, saistot to ar pasakām, ir jāapskata arī V. Zelmeņa secinājumi par emocijām.

„Viena no rakstura un līdz ar to arī visas personības tipiskajām īpašībām ir cilvēka valdošais emocionālais stāvoklis (garastāvoklis). Jūtas ir visai dinamiska personības īpašība, tās mainās atkarībā no daudzveidīgajām situācijām, kādās cilvēks nonāk, no viņa attieksmes pret tām. Tomēr pēc pārejoša satraukuma atkal iestājas kāds paliekošs, cilvēkam raksturīgs emocionāls stāvoklis”(25, 53.lpp). Arī V. Zelmenis runā par emocijām. Jebkura situācija bērna dzīvē, rada bērnam kaut kādu emocionālu pārdzīvojumu, katra situācija it kā trenē bērna emocionālo pasauli. Un ļoti labi šajā gadījumā der pasaku lasīšana vai klausīšanās. Jo pasaka rada emocionālu situāciju, un bērnam atliek tikai tai ļauties emocijām, lasot vai klausoties pasaku. „Atkarībā no pārdzīvojuma spēka un intensitātes jūtas var izpausties dažādos emocionālos stāvokļos: jūtu tonī, afektā, stresā, frustrācijā, kaislībās, garastāvoklī” (23, 150.lpp). Iepriekšējā apakšnodaļā tika apskatīti emociju veidi un to dažāda iedalījums. Te tālāk tiek apskatīts A. Vorobjova emocionālo stāvokļu iedalījums. Un A. Vorobjovs izdala šādus emocionālos stāvokļus: dusmas, nicinājums, ciešanas, bailes, izbrīns, prieks, nožēla, koncentrētība, nomāktība, riebums, vilšanās, apmierinātība, sajūsma”(23). Tātad šajā emocionālo stāvokļu iedalījumā nav minēta interese – satraukums, bēdas ir minētas kā ciešanas un kauns minēts kā nožēla. Kopumā abi iedalījumi savā starpā ļoti līdzīgi, tikai nedaudz atšķiras emociju nosaukums un iepriekšējā apakšnodaļā analizējot emociju iedalījumu tika minētas deviņas galvenās emocijas, A. Vorobjovs izdala trīspadsmi.

„Liela nozīme pārliecībā ir jūtu pozīcijai. Jūtu kultūras izkopšana ir sevišķi delikāts uzdevums. Te labi varam izmantot estētiskās audzināšanas līdzekļus – kā skaisto dabā un cilvēku ikdienas dzīvē, tā arī mākslas darbus. Tā piemēram, skatoties audzinoši vērtīgu lugu vai filmu, kā arī lasot literāru daiļdarbu, nemanot iejūtamies pozitīvā varoņa lomā – pārdzīvojam viņa panākumus un neveiksmes, asi izjūtam viņam nodarīto netaisnību un priecājamies par taisnības uzvaru. Iemīlēdami literāro tēlu, nemanot pārņemam arī viņa uzskatus un pārliecību. Te emocionālā attieksme it kā sagatavo intelektuālās pozīcijas veidošanos”(25, 118.lpp). Tātad šeit V. Zelmenis uzsver tieši šo iejušanos tēlā, pozitīvajā varonī. Un pasakas viennozīmīgi sniedz bērnam šo iespēju just kādam līdzī un iejusties cita vietā. Piemēram, pasakās par bārenīti, bērnam ir iespēja just līdzī bērnam, kurš palicis visā plašajā pasaulē viens un tā ir iespēja bērnam novērtēt, cik ļoti viņam ir palaimējies, ka viņam ir kāds, kurš par viņu rūpējas. Vai arī, ja pasaku lasa bērns, kuram arī nav ģimenes kaut kāda iemesla dēļ, iespējams, ka tā ir iespēja redzēt, ka arī pasakā kādam bērnam ir tā, ka nav

nevienu, kurš rūpējas par viņu, bet redzot, kā pasakas gaitā šim bārenim tomēr pēc dzīves grūtībām viss nokārtojas, tas, iespējams, ir kā motivē bērnu, kurš lasa pasaku, nepadoties un cīnīties, cerēt, ka arī viņam viss būs labi. Tātad caur emocionālo pārdzīvojuma pasakās, bērns iegūst pasakā paslēpto gudrību, tā ir iespēja izveidot savu intelektuālo pozīciju. Vēl V. Zelmenis par emocionālo pārdzīvojumu piemin, kad runā par estētisko audzināšanu, viņš uzsver, ka „ja cilvēks ir emocionāli atsaucīgs pret skaisto vai neglīto, tad viņš ir vieglāk pieejams arī morāli emocionālai ietekmei un līdz ar to arī tikumiskajai audzināšanai”(25, 223.lpp). Un arī šo apgalvojumu var viennozīmīgi attiecināt arī uz pasaku lasīšanu vai klausīšanos, jo pasakās bērns saskaras gan ar skaisto, gan ar neglīto un tas viņam palīdz kļūt pret šiem diviem aspektiem atsaucīgam, jo viņš ar to jau ir saskāries, tas uzkrājas viņa dzīves uztveres pieredzē. Un, ja bērns emocionāli uzkrāj pieredzi, tad viņam vēlāk, saskaroties ar to reālajā dzīvē, ir daudz vieglāk būt cilvēcīgam, tikumiski rīkoties.

Arī V. Suhomļinskis runā par emocionālu pārdzīvojumu. „Katrs bērns ne tikai uztver, bet arī veido, rada. Tēls, kuru viņš uztver un tai pašā laikā atveido, iezīmējas ar spilgtu emocionālo nokrāsu. Bērnu pārņem ļoti liels prieks, kad viņi ir uztvēruši apkārtējās pasaules priekšmetus un tiem kaut ko piefantazējuši klāt”(22, 36.lpp). Arī šeit tiek runāts par bērna iejušanos tēlā, iejušanos cita cilvēka vai būtnes vietā. „Uztveres emocionālā piesātinātība ir bērnu jaunrades garīgais stimuls. Es cieši esmu pārliecināts par to, ka bez emocionālā pacēluma bērna smadzeņu šūnu normāla darbība nav iespējama. Ar emocionalitāti ir saistīti arī fizioloģiskie procesi bērna smadzenēs. Daudzus gadus vērojot pamatskolas klašu skolēnu garīgo darbu, esmu atzinis, ka liela emocionāla pacēluma laikā bērna doma kļūst sevišķi skaidra un iegaumēšana notiek intensīvāk”(22, 36.lpp). „Vērojot bērnu garīgo darbu, es arvien vairāk pārliecinājos, ka emocionālie impulsi, ko garoza saņem no zemgarozas (priecīga satraukuma jūtas, pārsteigums, izbrīns), it kā pamodina garozas kavēto centru šūnas, aktivizē to darbību”(22, 100.lpp). No tā var secināt, ka, **lai bērns pilnvērtīgi attīstītos un uztvertu visu jauno informāciju, viņa dzīvei ir jābūt piesātinātai ar emocionalitāti.** Vecākiem, pedagogiem ir jārada situācijas, kurās bērnam var rasties emocionāls pacēlums jeb pārdzīvojums. Un pasakas ir viens no veidiem, kurš bērnam var piedāvāt emocionālus mirkļus, vai nu bērnam pašam lasot vai klausoties pasaku. Un tas nav būtiski tikai bērna garīgajai attīstībai, bet arī fizioloģiskajai attīstībai. „Mācību darba, it īpaši apkārtējās pasaules uztveres procesa emocionālās piesātinātība ir nepieciešama prasība, ko izvirzījuši bērnu domāšanas attīstības likumi”(22, 37.lpp). Tātad, lai bērnam attīstītos un nostiprinātos domāšana, viņam ir nepieciešamas emocijas un tās jāpielieto. Tālāk V. Suhomļinskis runā arī par mācību motivāciju, kuru, viņaprāt, arī daļēji rada emocionālais pārdzīvojums. „Vēlēšanos mācīties izraisa pats bērna garīgā darba veids, emocionālās domu nianšes, intelektuālie

pārdzīvojumi.” „Bērns viegli iemācās lasīt un rakstīt, ja mācīšanās viņam ir spilgta, aizraujoša, dzīviem tēliem, skaņām un melodijām piesātināta dzīves daļa”(22, 63.lpp). „Ļoti liela nozīme ir tam, lai bērnam netiktu izvirzīts uzdevums noteikti iemācīties burtus un prast lasīt. Uz zināšanu pirmā pakāpiena bērniem jānostājas rotaļājoties; viņu dzīvi apgāro skaistums, pasakas, mūzika, fantāzija, jaunrade un iztēle. Bērnu atmiņā dziļi iespiežas viss, kas satrauc viņu jūtas, apbur ar savu skaistumu”(22, 66.lpp). Te V. Suhomļinskis uzsver bērna prasmju un zināšanu apguvi arī, runājot par spilgtumu, par lietām, kas ir aizraujošas un arī par dzīviem tēliem. Tātad arī šo var daļēji attiecināt arī uz pasakām, jo kā jau iepriekš tika minēts, tas, ka pasakas arī ir bagātas ar aizraujošiem, spilgtiem tēliem, kuru bērnam paliek atmiņā.

„Jūtas, tēlaini izsakoties, ir augsti tikumiskas rīcības dzīvinošā augsne. Tur, kur trūkst jūtīgas, smalkas apkārtējās pasaules uztveres, izaug nejūtīgi, cietsirdīgi ļaudis. Dvēseles jūtīgums, atsaucība veidojas bērnībā”(22, 70.lpp). Šeit V. Suhomļinskis uzsver to, kas varētu notikt ar bērna iekšējo pasauli, ja viņam netiks dota iespēja saņemt emocionālo pamatu. Tad bērns nespēs būt līdzietīgs, jo viņš vienkārši nesapratīs, ko tas nozīmē.

Strādājot ar teorētisko literatūru, analizējot emocionālo pārdzīvojumu, grāmatā „Ģimene”, kurai ir ļoti daudz autoru, nodaļā, kuru ir rakstījusi Dz. Meikšāne, arī ir atrodama informācija par emocionālo pārdzīvojumu. Arī viņa uzsver jūtu un emociju būtisko nozīmi bērna kā personības struktūrā. „Svarīga nozīme personības struktūrā ir emocijām un jūtām. Tās pauž cilvēka subjektīvo attieksmi pret savu vajadzību apmierināšanu vai neapmierināšanu, pret objektīvās īstenības apstākļu atbilstību vai neatbilstību viņa vajadzībām. Emocijas un jūtas atklāj personības virzību un pauž tās attieksmi pret apkārtējo dzīvi. Līdz ar to, novērojot cilvēka emocijas un jūtas, var iepazīt tā personību. Emocijām atkārtoties nostiprinās un veido atbilstošas jūtas”(21, 61.lpp). Šeit emocijas tiek saistītas ar cilvēka vajadzībām. Tātad emociju un jūtu izjušana ir uztverama kā vajadzība, tāpat kā ēdiens, siltums, drošība u.c. Vēl šajā pašā grāmatā, runājot par emocionālo pārdzīvojumu, ir ļoti būtiska frāze, kurā ir pateikts ļoti daudz par emocionālo pārdzīvojumu. „Tieši emocionālo pārdzīvojumu brīžos visbiežāk sāk veidoties mākslinieciskas un izziņas intereses”(21, 152.lpp). Un šai frāzei pilnīgi noteikti piekrīt arī diplomdarba vadītāja, jo emocijas bieži vien ir tās, kuras motivē ļoti daudzus māksliniekus radīt savu mākslu. Vai nu tā ir dziesma, vai kāda glezna, vai varbūt literārs darbs, taču, lai kaut kas taptu, cilvēkam, kurš to rada, ir jāsaņem iedvesma un iedvesma taču arī bieži vien rodas tieši pateicoties emocionālajam pārdzīvojumam. Un attiecinot to uz pasakām, var secināt to, ka pasaku radītais emocionālais pārdzīvojums arī var būt viens no aspektiem, kuri veicina bērnā mākslinieciskas intereses.

Tātad šajā nodaļā tika analizētas emocijas, jūtas, emocionālais pārdzīvojums un tas, cik ļoti šis faktors ietekmē bērna personības attīstību.

3. PEDAGOĢISKĀ PĒTĪJUMA PLĀNS UN IEGŪTO REZULTĀTU ANALĪZE

3.1. Pedagoģiskā pētījuma plānošana

Pedagoģiskais pētījums tiek veikts Gulbenes novada X pamatskolā, kas ir ne tikai pedagoģiskā pētījuma veikšanas vieta, bet arī patstāvīgā darbavieta. Līdz ar to pedagoģisko pētījumu veikšana tika saskaņota ar skolas vadību un skolēnu vecākiem. Tika veikts pedagoģiskais pētījums pa šādiem posmiem:

- 1) tika apzināti jaunāko klašu bērni, lai iegūtu informāciju par to, kāda ir jaunāko klašu skolēnu attieksme pret pasaku lasīšanu;
- 2) tika apzināti arī jaunāko klašu skolēnu vecāki, lai noskaidrotu, kāda bija viņu attieksme pret pasaku lasīšanu;
- 3) tika veikts iegūto datu salīdzinājums, veikta analīze par bērnu un vecāku sniegto informāciju un izdarīti secinājumi par to, kāda ir bērnu attieksme pret pasakām mūsdienās un kāda bija viņu vecāku attieksme pret pasakām, kad viņi mācījās skolā;
- 4) tika veikts pedagoģisks pētījums, vai pēc pasaku izlasīšanas skolēnos rodas emocionāls pārdzīvojums?

Ceturtais pedagoģiskā pētījuma posms tika veikts lasot skolēniem priekšā pasaku un izmantojot pedagoģisko novērošanas metodi, pēc tam tika izdarīti secinājumi, balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, vai skolēnos radās emocionālais pārdzīvojums. Analīzē tika izdarīti secinājumi, balstoties uz skolēnu ārējo izpausmi sejā, žestos, pozā, un uz skolēnu mutisko reakciju, atbildot uz jautājumiem, piedaloties pārrunās par dažādajiem pasakās satiktajiem varoņiem, kā arī pēc dažādu rakstisku uzdevumu veikšanas un pēc tā, ar kādu krāsu skolēns izvēlējās izkrāsot atbilstošo tēlu, vai kuru no tēliem skolēns vēlējās uzzīmēt, paskaidrojot kāpēc tieši to tēlu, varēja secināt skolēna emocionālo attieksmi pret pasakas tēlu. Pasakas, kuras tika izvēlētas lasīt priekšā, tika atlasītas pēc to satura, balstoties uz skolēnu vecumposma īpatnībām un interesēm. Lasītās pasakas un pedagoģiskie novērošanas protokoli apkopoti pielikumos.

Pedagoģiskā pētījuma mērķis: noteikt, vai pēc pasaku lasīšanas rodas emocionālais pārdzīvojums.

Pedagoģiskā pētījuma metodes: anketaptauja, pedagoģiskais novērojums.

Pedagoģiskā pētījuma bāze: Gulbenes novada X pamatskolas desmit 2. klases skolēni. Pētot un veicot analīzi par pētījuma bāzi, tad jāatzīst, ka pētījuma izpildes procesa laikā

problēmām noteikti nevajadzētu rasties, jo tā ir arī audzināmā klase. Un vēl ļoti būtiska šīs klases īpašība ir tāda, ka no desmit skolēniem deviņas ir meitenes un tikai viens zēns. Pirms pedagoģiskā pētījuma veikšanas tika izveidoti pētījuma kritēriji (skat. 3.1. tabulu). Pirms pētījuma veikšanas tika sagatavots pētījuma plāns, (skat. 3.2. tabulu).

3.1. tabula

Pētījuma kritēriji

Kritēriji	Augsts līmenis	Vidējs līmenis	Zems līmenis
1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, pierē, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	Spilgti parādās dažādas ārējās izpausmes. Sejā kopumā var novērot labi redzamas emocijas, uzacis, vaigi un lūpas izteikti parāda emocijas. Roku, plecu un visa ķermeņa darbība parāda emocijas.	Daļēji parādās dažādas ārējās izpausmes. Sejā kopumā daļēji var novērot emocijas. Uzacis, vaigi un lūpas daļēji parāda emocijas. Roku, plecu un visa ķermeņa darbība daļēji parāda emocijas.	Ārējās izpausmes parādās vāji vai neparādās vispār. Sejā kopumā grūti novērot emocijas, uzacis, vaigi un lūpas neparāda emocijas, vai tās ir grūti novērojamas. Roku, plecu un visa ķermeņa darbība neparāda emocijas, vai tās ir grūti novērojamas.
2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	Izsaka savas domas, pasakas lasīšanas laikā jau droši izsaka vārdos savas emocijas, labprāt atbild uz jautājumiem, izsaka savu viedokli. Runā labi dzirdama intonācija atbilstoši emocijām.	Savas domas izsaka daļēji, vai pēc pamudinājuma, arī emocijas sniegtajās atbildēs novērotas daļēji. Runā intonācija dzirdama daļēji atbilstoši emocijām.	Savas domas neizsaka, arī pēc pamudinājuma sniedz ļoti nepilnīgas atbildes, kurās trūkst emocionālā paskaidrojuma. Runā intonācija nav dzirdama atbilstoši emocijām.
3. Uzrakstītā informācija.	Savas domas un emocijas sniedz rakstiskā formā.	Savas domas un emocijas sniedz rakstiskā formā, taču sniegtās atbildes ir nepilnīgas.	Savas domas un emocijas rakstiskā formā sniedz, taču bez emocionālā pamatojuma.
4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.	Izmanto krāsas atbilstoši savām emocijām. Paskaidro, kāpēc izvēlās tieši konkrēto krāsu atbilstošajam pasakas tēlam.	Izmanto krāsas atbilstoši savām emocijām. Sniedz daļējus paskaidrojumus, kāpēc izvēlās tieši konkrēto krāsu atbilstošajam pasakas tēlam.	Krāsas izmanto, taču bez emocionālā pamatojuma, nepaskaidro, kāpēc izvēlās tieši konkrēto krāsu.

Pētījuma plāns

<i>Laiks</i>	<i>Paredzamā darbība</i>	<i>Metode</i>	<i>Prognozējamais rezultāts</i>
17.12.2010.	Tiek izsniegtas anketas skolēniem.	Anketa	Skolēni aizpilda anketas, kurās tiek noskaidroti skolēnu lasīšanas paradumi, ko viņi izvēlas lasīt, vai viņi to dara bieži, vai vecāki lasa viņiem priekšā utt. Pierādās pedagoģiskajā darbībā novērotais, ka pasakas pamazām tiek aizmirstas.
19.12.2010.	Tiek izsniegtas anketas vecākiem.	Anketa	Skolēnu vecāki aizpilda anketas. Apstiprinās informācija par to, ka vecākiem esot viņu bērnu patreizējā vecumposmā, pasakas bija daudz nozīmīgākas un vairāk izmantotas.
07.02.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums, lasot pasaku „Sarkangalvīte.” Skolēniem tiek lasīta šī pasaka. Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
14.02.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Kaķis un pele”. Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
16.02.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Lapsa iemāna āzi akā”. Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
21.02.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Ezis un zaķis.” Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.

	pārdzīvojums.		
23.02.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Vecīša cimdiņš.” Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
28.02.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēni kopīgi lasa pasaku „Kā zaķis piemānīja aukstumu”. Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
02.03.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Garā pupa.” Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
07.03.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Dimanta kurpīte.” Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
09.03.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka Dz. Rinkule-Zemzare „Draudzības spēks”. Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
14.03.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta Š. Pero pasaka „Sniegbaltīte”. Un ar	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.

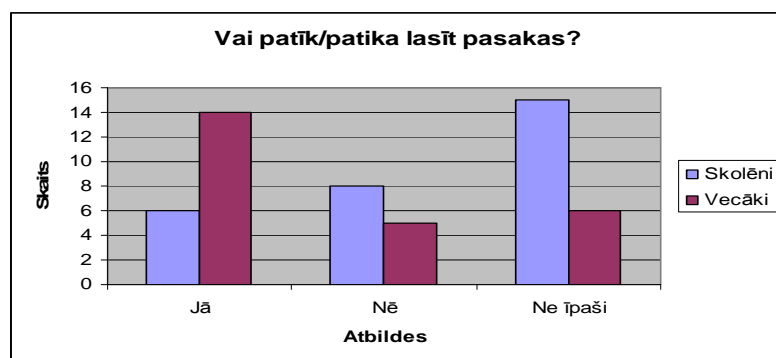
	novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.		
16.03.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Neredzamais cilvēks”. Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
28.03.2011.	Tiek . Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta latviešu tautas pasaka „Brīnuma stabulīte.” Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
30.03.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Gudrā vistiņa.” Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums.	Pedagoģiskais novērojums.	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
04.04.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Mazā pelēna lielā atgriešanās.” Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums	Pedagoģiskais novērojums	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
15.04.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Palmiņa un leduskaraliene.” Un ar novērojuma palīdzību,	Pedagoģiskais novērojums	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.

	balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums		
21.04.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Ķirsis”. Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums	Pedagoģiskais novērojums	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.
29.04.2011.	Tiek veikts pedagoģiskais novērojums. Skolēniem tiek lasīta pasaka „Dzeltenā pasaka”. Un ar novērojuma palīdzību, balstoties uz kritērijiem, tiek secināts vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums	Pedagoģiskais novērojums	Veicot šī uzdevuma analīzi, tiek iegūts secinājums, ka bērnos radās emocionālais pārdzīvojums pēc pasakas lasīšanas.

3. 2. Pedagoģiskajā pētījumā iegūto rezultātu analīze

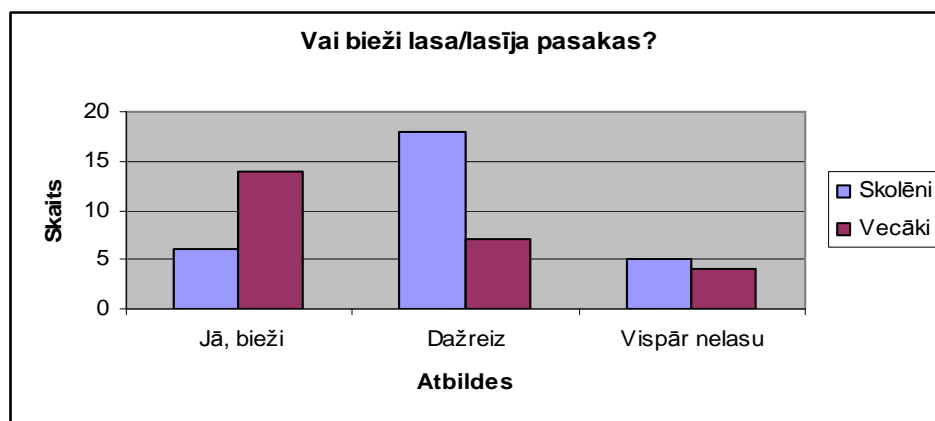
3.2.1. Skolēnu un vecāku anketu analīze

Anketēšanā piedalījās 1. – 4. klases skolēni un viņu vecāki. Pavisam 29 skolēni un 25 vecāki, jo daži skolēni nāk no vienas un tās pašas ģimenes. Pavisam kopā tika aptaujāti 54 respondenti. Iegūtie rezultāti ir attēloti tālāk aplūkojamajās diagrammās, rezultātu tabulas var aplūkot 3. pielikumā. Lai uzskatāmāk varētu aplūkot iegūtos rezultātus, katram jautājumam tika izveidots savs attēls, salīdzinot vecāku un skolēnu sniegtās atbildes. Vispirms ir aplūkojams attēls un pēc tam seko redzamā attēla analīze.

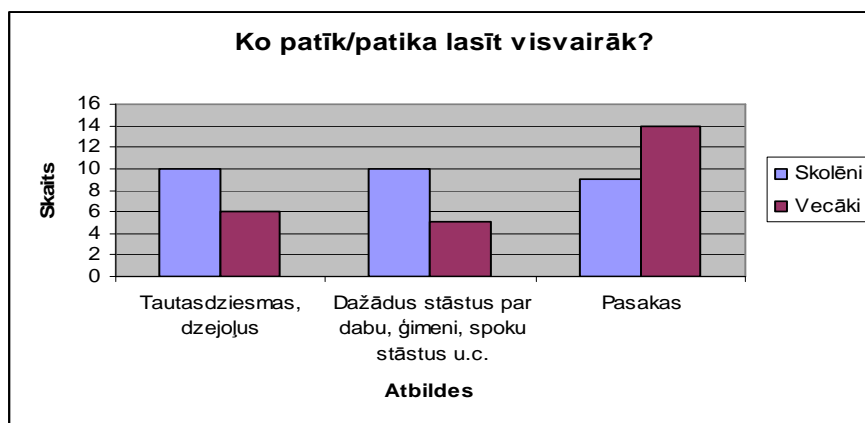
3.1. att. Vai patīk lasīt pasakas

Analizējot 3.1. attēlā redzamos rezultātus par jautājumu, vai patīk/patika lasīt pasakas, var secināt to, ka vecākiem, kad viņi mācījās skolā, ir patīcis lasīt pasakas daudz vairāk nekā šobrīd skolēniem. Lielākā daļa vecāku 14 no 25 aptaujātajiem atzina, ka viņiem patika lasīt pasakas, seši no 25 atzina, ka ne īpaši patika lasīt pasakas un tikai pieci no 25 atzina, ka nepatika lasīt pasakas. Lielākā daļa skolēnu 15 no 29, kas ir vairāk kā puse no aptaujātajiem skolēniem atzina, ka viņiem ne īpaši patīk lasīt pasakas, un seši no 29 skolēniem atzina, ka lasīt pasakas patīk, un astoņiem skolēniem nepatīk lasīt pasakas. Kopumā no iegūtajiem rezultātiem, ir jāsecina, ka diemžēl skolēniem mūsdienās pasakas nepatīk lasīt vai ne īpaši patīk un tikai nelielam, skaitam patīk lasīt pasakas. Savukārt viņu vecākiem lielākajai daļai ir patīcis pasakas lasīt.

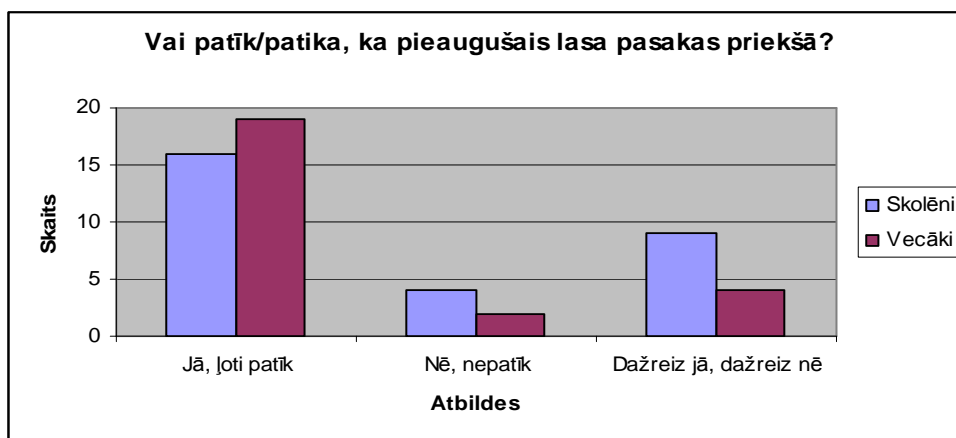
3.2.att. Vai bieži lasa pasakas

Analizējot anketu jautājumu par to, vai bieži lasa/lasīja pasakas un apskatot 3.2. attēlu, var secināt to, ka 14 no 25 vecākiem atzina, ka lasīja bieži pasakas, un septiņi dažreiz, un tikai četri no 25 vecākiem nelasīja vispār pasakas. Te ir jāsecina tas, ka vecāki lasīja pasakas bieži. Skolēni tikai seši no 29, kas ir daudz mazāk nekā puse aptaujāto skolēnu, lasa pasakas bieži, 18 lasa pasakas dažreiz un pieci nelasa pasakas vispār. Te jāsecina tas, ka bērni lasa pasakas ļoti maz un tā ir mūsdienu problēma, kas saistīta ar moderno tehnoloģiju ienākšanu bērnu dzīvē un mūsdienu straujo dzīves ritmu. Diemžēl jāsecina, ka bērni lasa pasakas daudz mazāk nekā lasīja viņu vecāki. Un te parādās pētījuma ievadā izvirzītā problēma un apstiprinās pedagoģiskajā darbībā novērotais.

3.3.att. Ko patīk lasīt visvairāk

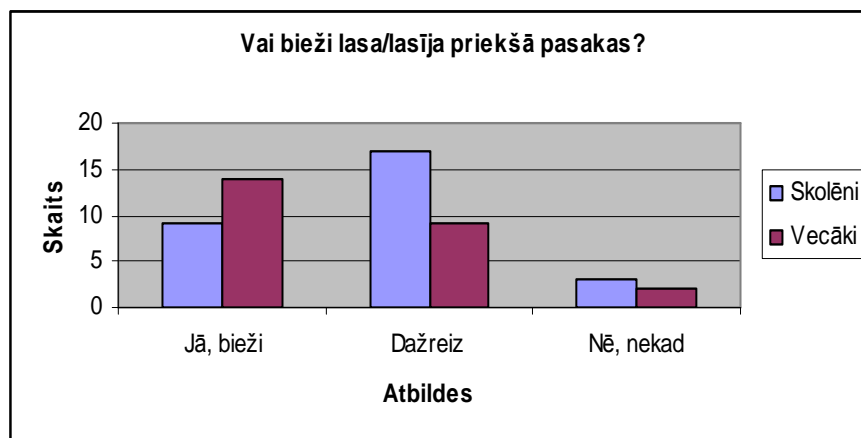
Analizējot anketu jautājumu, par to, ko patīk/patika lasīt un apskatot 3.3. attēlu, ir jāsecina, ka vecākiem visvairāk patīcis lasīt pasakas, 14 no 25 aptaujātajiem izvēlējās pasakas, vismazāk ir patikuši stāsti par dažādām tēmām – pieciem no 25, un tautasdziesmas un dzejoļus lasīt ir patīcis sešiem no 25. Savukārt skolēniem visvairāk patīk lasīt gan stāstus, gan tautasdziesmas abos variantos tos izvēlējās desmit skolēni no 29. Mazāk skolēniem patīk lasīt pasakas deviņiem no 29. Un šeit atkal parādās tas, ka skolēniem pasakas tomēr patīk mazāk, bet šeit šis skolēnu sadalījums ir ļoti vienmērīgs. Nav konkrēti izteikta nepatika pret kādu no dotajiem variantiem, jo katram atbilžu variantam ir apmēram vienāda daļa aptaujāto skolēnu. Kopumā jāsecina, ka vecākiem visvairāk patīcis lasīt pasakas, bet skolēnu domas sadalās vienādi.

3.4. att. Vai patīk, ka pieaugušais lasa pasakas priekšā

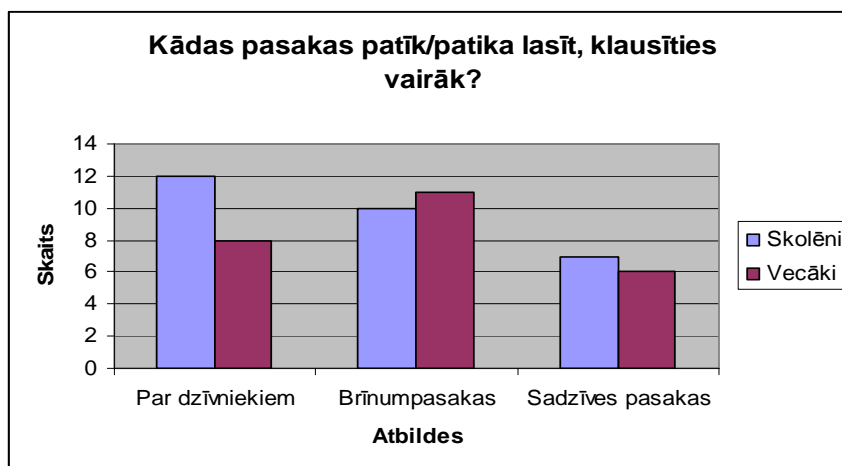
Apkopojot iegūtos rezultātus par pasaku priekšā lasīšanu un apskatot 3.4. attēlu, tad ir jāsecina, ka šeit skolēnu un viņu vecāku atbildes sakrīt. Jo lielākā daļa skolēnu un vecāku atzina, ka pasaku priekšā lasīšana patīk. 19 no 25 vecāki atzina, ka ļoti ir patīcis, ka viņiem lasīja pasakas, un tikai divi no 25 atzina, ka nepatika pasaku priekšālasīšana, bet četriem no

25 dažreiz patikusi, dažreiz nepatikusi pasaku priekšālasīšana. Arī lielākajai daļai skolēnu 16 no 29 aptaujātajiem atzina, ka patīk pasaku priekšālasīšana, un tikai četriem nepatīk, tomēr tas ir par diviem vairāk nekā aptaujāto vecāku vidū. Un deviņiem no 29 dažreiz patīk, dažreiz nepatīk pasaku priekšālasīšana. Kopumā jāsecina, ka gan vecākiem, gan bērniem patīk, kad pasakas tiek lasītas priekšā.

3.5. att. Vai bieži lasa priekšā pasakas

Analizējot iegūtos datus par anketu jautājumu par to, vai bieži tiek/tika lasīts priekšā un apskatot 3.5. attēlu, tad jāsecina, ka iegūtie rezultāti ir negatīvi. Jo vecākiem pasakas tika priekšā lasītas bieži 14 no 25, kas ir gandrīz puse no aptaujātajiem, un deviņiem no 25 dažreiz, un tikai diviem no 25 nekad tas netika darīts. Bet apskatot skolēnu sniegtās atbildes, jāsecina, ka tikai deviņiem no 29 skolēniem tiek bieži lasītas pasakas priekšā, kas ir daudz mazāk nekā puse no aptaujātajiem. Pozitīvs aspekts šeit parādās, ka 17 no 29 tiek pasakas lasītas priekšā dažreiz, bet trim no 29 tas netiek darīts nekad. Kopumā jāsecina, ka vecākiem pasakas tika lasītas priekšā biežāk nekā šobrīd mūsdienu skolēniem. Un te būtu jāvērsas pie pašiem vecākiem ar ieteikumu lielajā dzīves steigā, tomēr mēģināt atrast brīvu laiku, kuru veltīt kopā ar saviem bērniem un ļoti jauki, ja to var pavadīt arī palasot pasakas.

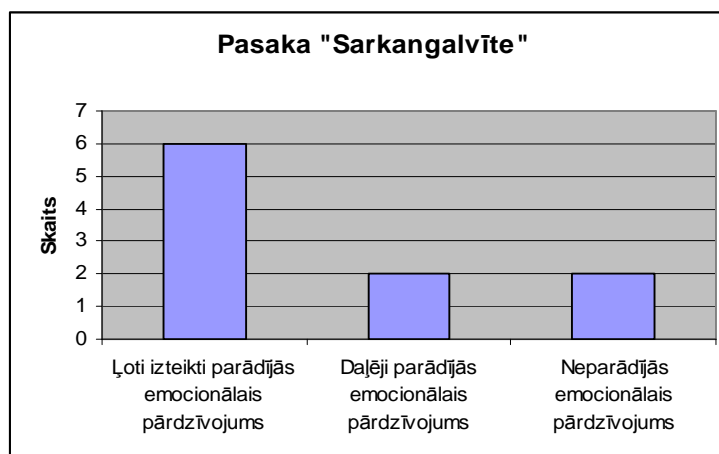
3.6. att. Kādas pasakas patīk lasīt, klausīties visvairāk

Analizējot iegūtos rezultātus par anketu jautājumu par to, kādas pasakas visvairāk patīk/patika un apskatot 3.6. attēlu ir jāsecina, ka vecākiem visvairāk ir patikušas brīnumpasakas, 11 no 25 ir izvēlējušies tās, astoņi no 25 ir izvēlējušies pasakas par dzīvnikiem, seši no 25 ir izvēlējušies sadzīves pasakas. Skolēniem visvairāk patīk pasakas par dzīvnikiem 12 no 29, bet arī brīnumpasakas ir izvēlējis gandrīz tāds pats aptaujāto skolēnu skaits desmit no 29, septiņi no 29 izvēlējās sadzīves pasakas. Kopumā jāsecina, ka šajā jautājumā skolēnu un vecāku atbildes ir diezgan līdzīgas.

3.2.2. Lasīto pasaku analīze

Lai noskaidrotu vai pasaka „Sarkangalvīte” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem, pēc stundām, pagarinātās dienas grupā. Skolēni tika aicināti apsēsties uz krēsliem, tos izvietojot pa apli. Pasakas lasītājs apli veidoja ar nodomu, lai labāk pamanītu skolēnu ārējās izpausmes, tātad izmantojot pirms pētījuma veikšanas izvirzītos kritērijus, pēc kuriem varēs noteikt vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums, gan pasakas klausīšanās laikā, gan pēc pasakas noklausīšanās pārrunu laikā, analizējot pasaku. Skolēniem tika izlasīta K. Skalbes literārā pasaka „Sarkangalvīte” (pasakas aprakstu skat. 4. pielik.un šīs pasakas novērošanas protokolu skat. 5. pielik.). Pēc pasakas izlasīšanas skolēniem tika uzdoti jautājumi, tika pārrunāta pasaka, tādējādi noskaidrojot vai emocionālais pārdzīvojums skolēnos ir bijis. Kopumā jāsecina, ka astoņos skolēnos no desmit emocionālais pārdzīvojums tika radīts, sešos izteikti - pasaka viņus ieinteresēja un lika izjust līdzjutību pret Sarkangalvīti un dusmas pret ļauno vilku, kā arī labu attieksmi pret mednieku, kurš viņas izglāba. divos no desmit skolēniem daļēji izraisīja emocionālo pārdzīvojumu, bet divos – neparādījās emocionālais pārdzīvojums. Jo šos skolēnus šī pasaka neieinteresēja un

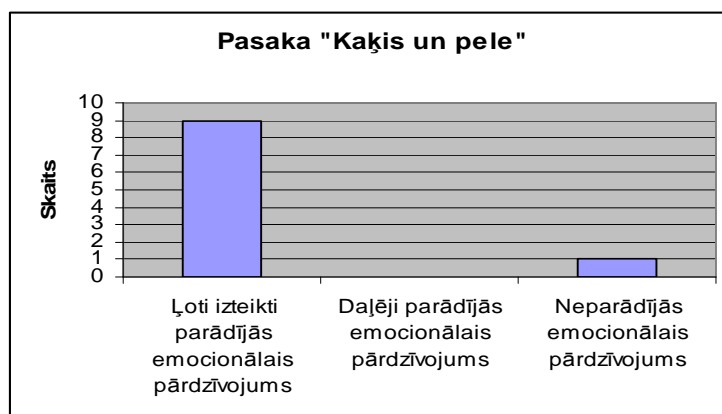
viņi pārrunu laikā bija izvairīgi un uz jautājumiem atbildēja ļoti īsi. Bet, balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, ir jāsecina, ka šī pasaka skolēnos emocionālo pārdzīvojumu spēj izraisīt. Jo gan pirmais kritērijs par skolēnu ārējām izpausmēm, gan otrais kritērijs par mutiskajām atbildēm, apstiprināja emocionālā pārdzīvojuma esamību. Astoniem skolēniem tas bija novērojams viņu sejās, mīmikā un arī atbildēs uz uzdotajiem jautājumiem. Skolēni savās atbildēs nosodīja vilku, slavēja mednieku, un priecājās par Sarkangalvītes un vecmāmiņas izglābšanos. Šīs pasakas iegūtos rezultātus var apskatīt 3.7. attēlā.

3.7. att. Pasaka „Sarkangalvīte”

Lai noskaidrotu vai pasaka „*Kaķis un pele*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem, latviešu valodas stundā. Skolēni sēdēja savos solos. Skolotāja atradās viņiem pretī, sēžot pie sava galda. Skolēniem tika lasīta latviešu tautas pasaka „*Kaķis un pele*” (pasakas aprakstu skat. 6. pielik. un novērošanas protokolu skat. 7. pielik.). Pēc pasakas izlasīšanas, skolēniem tika izdalītas darba lapas (darba lapas paraugu skat. 7. pielik.), kurās ir jāuzraksta atbildes uz jautājumiem, un jāuzzīmē pasakas ilustrācija. Kopumā jāsecina, ka pasaka izraisīja ļoti izteikti emocionālo pārdzīvojumu deviņiem skolēniem no desmit. Jo, apkopojot aizpildītās darba lapas, jāsecina, ka skolēniem pasaka likās interesanta un viņi savās rakstiskajās atbildēs juta līdzīgu pelīti, kura bija čakla un taupīga, un izteica nosodījumu slinkajam, bezatbildīgajam un melīgajam kaķim. Taču liela daļa skolēnu, rakstīja, ka pelītei tomēr nevajadzējis tik ļoti ticēt tam kaķim, vajadzējis uzreiz pārbaudīt, vai kaķis gadījumā nemelo. Vēl skolēnu atbildēs tika rakstīts, ka, ja kaķim gribējās ēst taukus, tad viņam vienkārši pelītei tas bija jāpasaka, jo melot vienmēr ir bijis slikti, tāpat pelīte būtu uzzinājusi, ka tauku vairs nav. Viens no desmit skolēniem uz jautājumiem atbildēja daļēji un rakstīja, ka pasaka neesot bijusi interesanta. Un tā īsti neizprata, kāpēc tad melot ir nepareizi. Arī zīmējums viņam bija zīmēts ar pildspalvu un neizkrāsots. Kopumā balstoties uz pirmo kritēriju, trešo un ceturto, jāsecina, ka emocionālo pārdzīvojumu šī pasaka

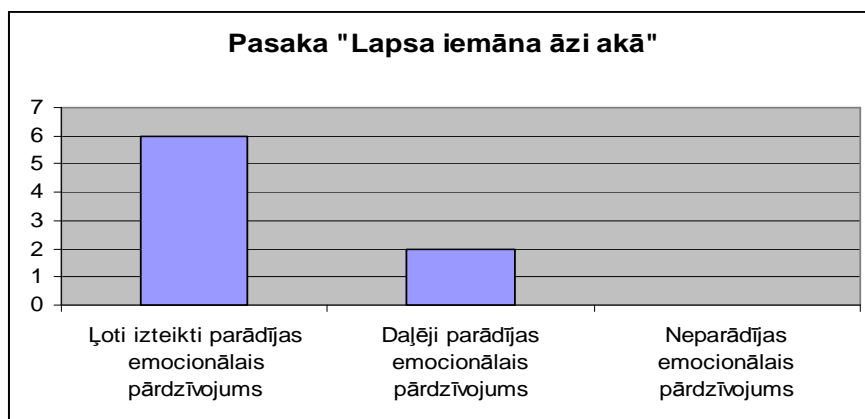
spēja izraisīt skolēnos. Jo deviņas skolēnu sejas un mīmika liecināja par to, ka skolēni ar interesi sekoja pasakas notikumiem, un apskatot skolēnu atbildes uz jautājumiem, skolēnos emocionālais pārdzīvojums tika rosināts, gan tad, kad viņi analizēja, kā paši būtu rīkojušies šādā situācijā, gan tad, kad izteicās negatīvi par kaķi, gan tad, kad juta līdzī pelītei. Šīs pasakas iegūtie rezultāti apskatāmi 3.8. attēlā.

3.8. att. Pasaka „Kaķis un pele”

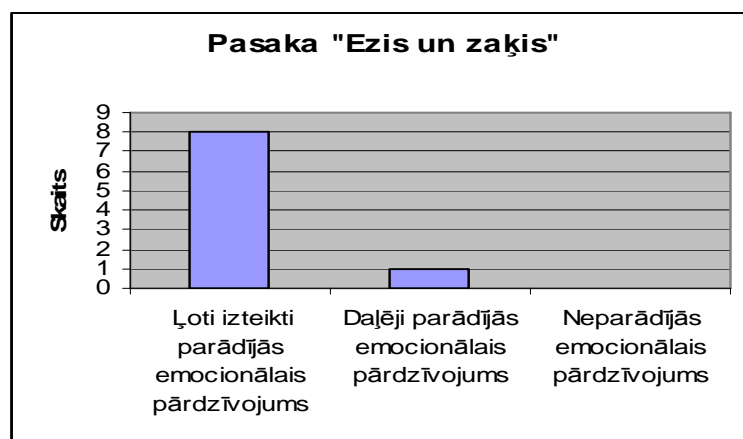
Lai noskaidrotu vai pasaka „Lapsa iemāna āzi akā” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases astoņiem skolēniem, divi skolēni nebija skolā tajā dienā. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. Skolēni tika aicināti apsēsties uz krēsliem, tos izvietojot pa apli. Pasakas lasītājs apli veidoja ar nodomu, lai labāk pamanītu skolēnu ārējās izpausmes, tātad izmantojot pirms pētījuma veikšanas izvirzītos kritērijus, pēc kuriem varēs noteikt vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums, gan pasakas klausīšanās laikā, gan pēc pasakas noklausīšanās pārrunu laikā, analizējot pasaku. Skolēniem tika lasīta latviešu tautas pasaka „Lapsa iemāna āzi akā”(pasakas aprakstu skat. 8. pielik. un novērošanas protokolu skat. 9.pielik.). Pēc pasakas lasīšanas skolēniem tika uzdoti jautājumi, un skolēni tika aicināti izkrāsot galvenos pasakas tēlus savās izvēlētajās krāsās. Apkopojot iegūtos rezultātus ir jāsecina, ka visos astoņos skolēnos emocionālais pārdzīvojums tika radīts, sešiem skolēniem – izteikti, diviem – daļēji, jo balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, skolēnu atbildes par to liecināja, arī skolēnu seja un mīmika, kad viņi klausījās pasaku un izteica savus viedokļus par galvenajiem pasakas tēliem un arī izmantotās krāsas, krāsojot galvenos tēlus. Kopumā visi krāsotie zīmējumi bija krāsaini. Skolēni atzina, ka lapsa ir rīkojusies slikti, izteica savu negatīvo nostāju pret lapsu, jo ieģrūst citu savā nelaimē un izkļūt no nelaimes, liekot justies slikti citam, ir briesmīgi un nepareizi. Savukārt āža skolēniem bija žēl, jo viņš nezināja, ka lapsa varētu pret viņu tik slikti izturēties, un skolēni teica, ka āzis taču ne piekā nebija vainīgs un neko sliktu taču neizdarīja. Šoreiz visi skolēni izrādīja savas

emocijas un dalījās ar savām domām, atbildot uz jautājumiem. Šīs pasakas iegūto rezultāti ir redzami 3.9. attēlā.

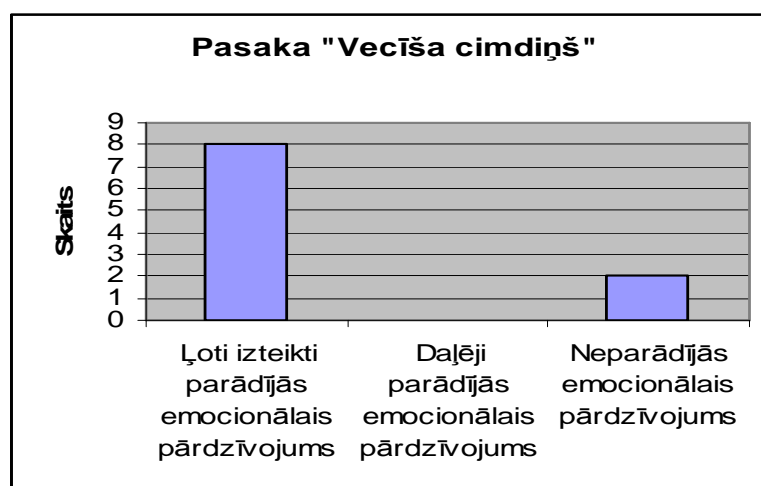
3.9. att. Pasaka „Lapsa iemāna āzi akā”

Lai noskaidrotu vai pasaka „Ezis un zaķis” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases deviņiem skolēniem. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. Skolēni tika aicināti apsēsties uz krēsliem, tos izvietojot pa apli. Pasakas lasītājs apli veidoja ar nodomu, lai labāk pamanītu skolēnu ārējās izpausmes, tātad izmantojot pirms pētījuma veikšanas izvirzītos kritērijus, pēc kuriem varēs noteikt vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums, gan pasakas klausīšanās laikā, gan pēc pasakas noklausīšanās pārrunu laikā, analizējot pasaku. Skolēniem tika lasīta pasaka „Ezis un zaķis”(pasakas aprakstu skat. 10. pielik. un novērošanas protokolu skat. 11. pielik.). Skolotāja izlasīja skolēniem pasaku, pēc izlasīšanas skolēniem tika uzdoti jautājumi. Pēc iegūto rezultātu analizēšanas, ir jāsecina, ka skolēniem emocionālais pārdzīvojums tika radīts. Jo, balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, tas parādījās gan skolēnu sejās un mīmikā, kad viņi smaidīja, gan viņu mutiskajās atbildēs un viedokļos. Jau pasakas lasīšanas gaitā, skolēni neslēpa emocijas un smaidīja par ežu viltību un par zaķa izjokošanu. Pasakas beigās jau smējās skaļāk. Arī spriežot pēc skolēnu atbildēm, skolēniem pasaka radīja prieku, viņiem ežu viltība likās smieklīga. Skolēni secināja, ka eži nolēma izjokot zaķi, jo tas bija lielījies un šādā veidā, eži zaķi sodīja par lielīšanos. Šoreiz emocionālo pārdzīvojumu izrādīja daļēji viens skolēns un izteikti – astoņi skolēni. Šīs pasakas iegūtie rezultāti apskatāmi 3.10. attēlā.

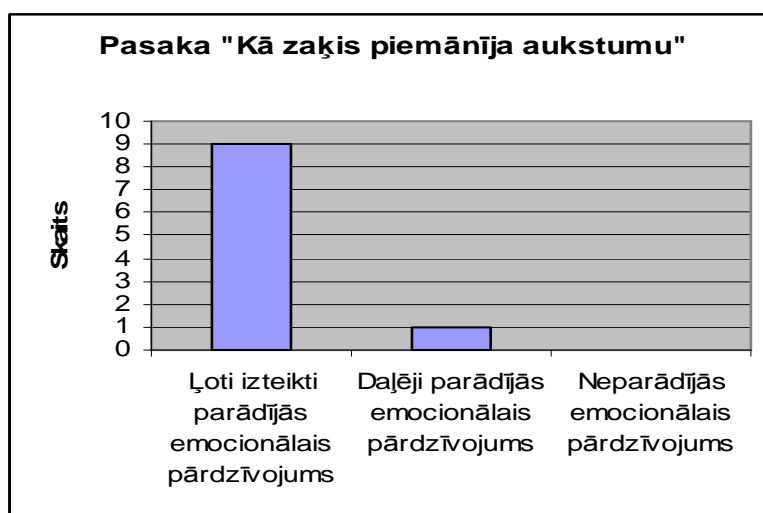
3.10. att. Pasaka „Ezis un zaķis”

Lai noskaidrotu vai pasaka „*Vecīša cimdiņš*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. Skolēni tika aicināti apsēsties uz krēsliem, tos izvietojot pa apli. Pasakas lasītājs apli veidoja ar nodomu, lai labāk pamanītu skolēnu ārējās izpausmes, tātad izmantojot pirms pētījuma veikšanas izvirzītos kritērijus, pēc kuriem varēs noteikt vai skolēnos ir radies emocionālais pārdzīvojums, gan pasakas klausīšanās laikā, gan pēc pasakas noklausīšanās pārrunu laikā, analizējot pasaku. Skolēniem tika lasīta latviešu tautas pasaka „*Vecīša cimdiņš*” (pasakas aprakstu skat. 12. pielik. un novērošanas protokolu skat. 13. pielik.). Pēc pasakas lasīšanas, skolotāja aicināja skolēnus izteikt savas domas, atbildēt uz jautājumiem, pēc tam, uzzīmēt, kāds varēja izskatīties vecīša cimdiņš. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem un iegūtajiem rezultātiem, pēc pasakas izlasīšanas, ir jāsecina, ka arī šī pasaka spēja izraisīt skolēnos emocionālu pārdzīvojumu. Skolēni ļoti labi izteicās par veiksmīgo sakritību, kad vecītis pazaudēdams savu cimdiņu, it kā paglāba dzīvniekus no nosalšanas. Kā arī skolēni savās atbildēs teica, ka esot bijis žēl dzīvnieciņu, kuriem bijis auksti ziemā. Un jutušies ļoti, jo vecītis pazaudēdams cimdiņu, paglābis visus dzīvnieciņus un līdz ar to neviens neaizgājis bojā. Skolēni izteicās, ka dzīvniekiem ziemā ir grūti, jo nav neviena, kas par viņiem rūpētos, tas jādara pašiem. Divi skolēni no desmit, atbildot bija ļoti izvairīgi un arī emocijas neizrādīja, kas liecina par to, ka viņus pasaka neieinteresēja, līdz ar to emocionālais pārdzīvojums netika aizraisīts. Tomēr astoņi skolēni to izrādīja un tas tomēr ir jāuzskata par pozitīvu skaitu. Tātad astoņos skolēnos tika konstatēts izteikts emocionālais pārdzīvojums un divos – netika konstatēts. Kopumā emocionālais pārdzīvojums bija jūtams arī skolēnu atbildēs par to, ka pasakas beigās bijis žēl, ka tomēr vecītim jāpaliek tikai ar vienu cimdiņu, jo otrs saplīsis. Arī skolēnu sejas izteiksmes un mīmikas liecināja par emocionālo pārdzīvojumu – paplašinātākas acis, uzrauktas uzacis, nedaudz pavērta mute, arī dažādi mutiski izteicieni – *nabaga vecītis*, *nabaga mušiņa* u.c. Iegūtie rezultāti apskatāmi 3.11. attēlā.

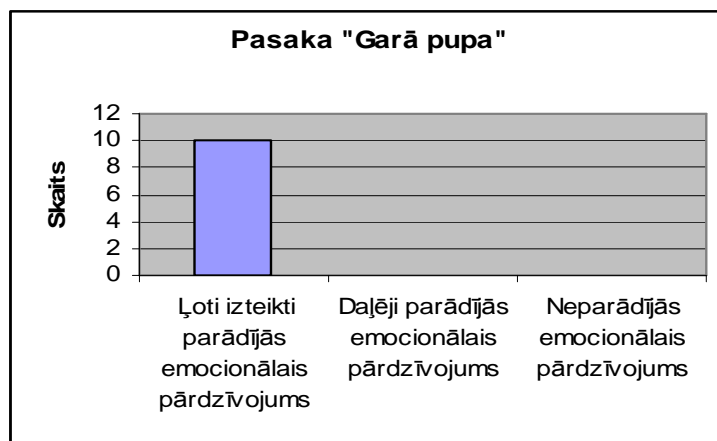
3.11.att. Pasaka „Vecīša cimdiņš”

Lai noskaidrotu vai pasaka „*Kā zaķis piemānīja aukstumu*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šo pasaku lasīja 2. klases desmit skolēni. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. Šoreiz, lai nedaudz pamainītu vidi skolēniem, skolotāja aicināja skolēnus doties uz skolas zāli, kur jau bija krēsli salikti aplī. Skolotāja aicināja skolēnus apsēsties krēslos. Kopīgi tika lasīta igauņu tautas pasaka „*Kā zaķis piemānīja aukstumu*”(pasakas aprakstu skat. 14. pielik. un novērošanas protokolu skat. 15. pielik.). Šoreiz skolēni tika aicināti paši lasīt pasaku, katrs lasīja skaļi pa teikumam pa apli virzoties, kamēr pasaka tika kopīgiem spēkiem izlasīta. Pēc tam, lai noskaidrotu, vai pasaka ir izraisījusi emocionālo pārdzīvojumu, tika uzdoti jautājumi, tika analizēta dzirdētā pasaka. Pēc mutiskās sarunas, skolotāja aicināja skolēnus doties uz klasi un tur veikt uzdevumu. Un uzdevums bija - uzzīmēt vienu no tēliem, kurš radīja vislielākās simpātijas. Analizējot iegūtos rezultātus, balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, ir jāsecina, ka šī pasaka radīja emocionālu pārdzīvojumu visos skolēnos. Jo šoreiz aktīvi piedalījās visi skolēni. Deviņos skolēnos – izteikti, vienā – daļēji. Gan paši lasot, gan pēc tam pārrunājot. Analizējot skolēnu sniegtās atbildes pēc pasakas izlasīšanas, tad skolēnos tika izraisīta līdzjūtība pret dzīvniekiem, pozitīva attieksme pret Meža tēvu, kurš deva dzīvniekiem siltākus kažokus, lai viņi nenosaltu ziemā un prieks par drosmīgo, bezbailīgo zaķi, kurš galu galā pieveica salu, pateicoties savai drosmei. Kad skolēni zīmēja vienu no pasakas tēliem, kurš visvairāk simpatizēja, lielākā daļa zīmēja zaķi, no desmit skolēniem pozitīvo tēlu izvēlējās zīmēt septiņi skolēni. Viens – zīmēja negatīvo tēlu, bet divi – zīmēja Meža tēvu. Balstoties uz novērojumiem redzēto, tad arī skolēnu sejas un mīmika puda par emocionālā pārdzīvojuma klātbūtni, jo skolēni bija nesapratnē, kāpēc zaķis neprasīja sev siltāku kažoku. Bet, kad sākās zaķa sacenšanās ar salu, tad skolēni juta līdz zaķim un vēlējās, lai viņš aukstumu uzvar un pasakas beigās priecājas par zaķa uzvaru. Arī šī pasaka skolēnos var izraisīt emocionālo pārdzīvojumu. Iegūtie rezultāti apskatāmi 3.12. attēlā.

3.12. att. Pasaka „Kā zaķis piemānīja aukstumu”

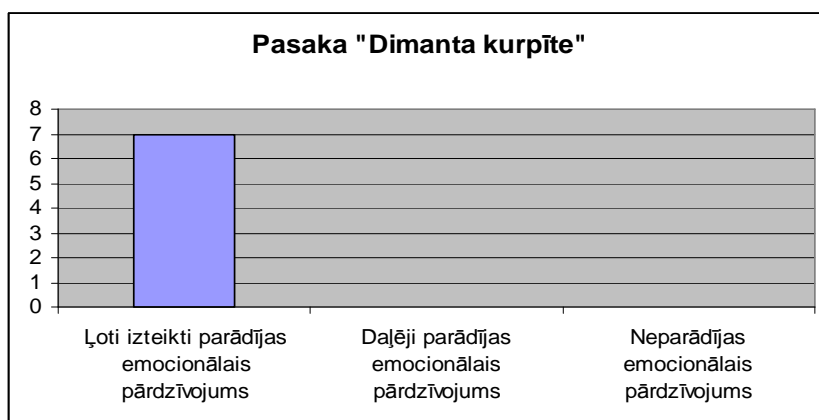
Lai noskaidrotu vai pasaka „*Garā pupa*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem. Pasaka tika lasīta latviešu valodas stundā. Skolēni sēdēja savos solos, skolotāja sēdēja pie sava galda. Skolotāja aicināja skolēnus noklausīties pasaku „*Garā pupa*”(pasakas aprakstu skat. 16. pielik. un novērošanas protokolu skat. 17. pielik.). Skolotāja izlasīja pasaku. Tad tika uzdoti jautājumi, un pēc tam skolēni tika aicināti uzzīmēt to pasakas tēlu, kurš izraisīja pozitīvas emocijas – simpātijas. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, ir jāsecina, ka arī šī pasaka izraisīja skolēnos emocionālo pārdzīvojumu. Jāatzīst, ka šīs pasakas lasīšanas gaitā skolēni visaktīvāk izrādīja savas emocijas, gan pozitīvās, gan negatīvās. Skolēnu sejas un mīmikas un žesti liecināja par pamātes un īstās meitas izraisīto nepatiku un savukārt sērdienītes izraisīto līdzjušanu. Atbildot uz jautājumiem, skolēni izteicās, ka ļoti nepatīkamas emocijas radījušas pamāte un īstā meita, dusmas par izturēšanos pret sērdienīti, kurai tā jau dzīvē nav klājies viegli, viņai nav māmiņas. Pamāte tika saukta par ļaunu, riebīgu, sliktu, nevēlamu un pamātes meita par slinku, ļaunu, bez žēlastības. Par sērdienīti skolēni runāja ļoti pozitīvi, par labsirdīgu, čaklu, sirsnīgu. Kad bija jāzīmē tēli, tad skolēni sērdienīti lielākā daļa attēloja par skaistu meiteni, kas līdzinājās princesei spilgtās krāsās, bet ļaunā pamāte tika attēlota kā ragana, kas raksturīgi – ļoti tumšās, melnās krāsās. Tātad te ir jāizdara secinājums, ka šī pasaka emocionālo pārdzīvojumu radījusi visspilgtāk no visām iepriekš analizētajām pasakām. Un arī šoreiz aktīvi iesaistījās visi desmit skolēni. Un visiem šiem skolēniem izteikti tas parādījās. Pasakas lasīšanas laikā iegūtie rezultāti apskatāmi 3.13. attēlā.

3.13. att. Pasaka „Garā pupa”

Lai noskaidrotu vai pasaka „*Dimanta karpīte*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases septiņiem skolēniem, trīs – nebija skolā tajā dienā. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. Kad skolēniem tika pateikts, ka atkal tiks lasīta pasaka, tad skolēni bez lūguma jau salika paši krēslus aplī. Skolotāja lasīja pasaku „*Dimanta karpīte*”(pasakas aprakstu skat. 18. pielik. un novērošanas protokolu skat. 19. pielik.). Kad pasaka bija izlasīta, skolotāja aicināja skolēnus izteikties, kas patika šajā pasakā, kas nepatika. Skolotāja uzdeva jautājumus. Kad tika izrunāta pasaka, tad skolotāja aicināja skolēnus uzrakstīt, kurš mirklis pasakā palicis atmiņā visspilgtāk un to nedaudz – divos, trīs teikumos aprakstīt. Vadoties pēc izveidotajiem kritērijiem, ir jāsecina, ka arī šī pasaka ļoti spilgti parādīja, ka skolēnos var radīt emocionālu pārdzīvojumu ar pasaku palīdzību. Jo skolēnu sejas un mīmikas mainījās attiecībā pret to, par, kuru tēlu pasakā bija stāstīts. Skolēni sarauca pieres, kad tika pasakā lasīts par mātes meitām, kuras ar viltu tomēr karpīti kājā uzstīvēja. No dažiem skolēniem pat bija dzirdams jautājums: „Vai tiešām viņš precēsies ar to ļauno meitu?” Lasot šo pasaku, skolotāja ik pēc laika apstājās, jautājot skolēniem kā pasaka turpināsies, liekot prognozēt skolēniem. Visi skolēni teica, ka pasakas beigas būs labas, ka bārenīte apprecēsies ar ķēniņa dēlu. Atbildot uz jautājumiem, skolēni bārenīti raksturoja, kā sirsnīgu, strādīgu, paklausīgu, labu, mīļu. Bet mātes meitas un pašu pamāti par sliktiem cilvēkiem, par ļaunām, riebīgām, par cietsirdīgām. Ļoti pozitīvas emocijas skolēniem radīja arī izpalīdzīgie putniņi, kurus skolēni raksturoja kā īstus draugus, kuri palīdzēja nelaimē. Skolēni secināja, ka, ja cilvēks ir labs, tad viņam vienmēr notiks kaut kas labs, bet, ja slikts cilvēks, tad nekas labs nenotiks, notiks tikai slikts. Pēc skolēnu uzrakstītajiem spilgtākajiem mirkļiem pasakā, ļoti daudzām - četrām un tieši meitenēm bija tas, ka bārenīte apprecējās ar ķēniņa dēlu. Divām meitenēm, kuras sēdēja blakus viena otrai palika atmiņā tieši balodīši, bet vēl kādam skolēnam palika atmiņā dejošana ballē. Tātad kopumā jāsecina, ka arī šī pasaka skolēnos ir izraisījusi emocionālo pārdzīvojumu un ļoti spilgtu visiem septiņiem skolēniem,

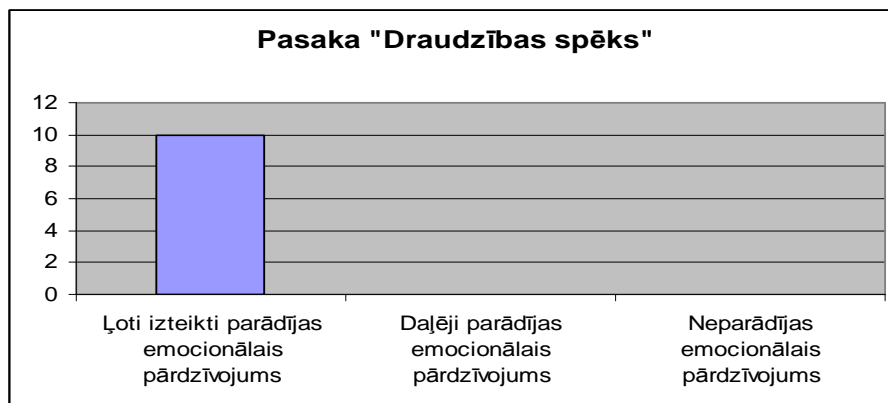
kas tajā dienā piedalījās pasakas lasīšanā. Tas ir skaidrojams ar to, ka ļoti konkrēti attēloti labie un sliktie tēli. Gan šajā pasakā, gan iepriekšējā pasakā. Iegūtos rezultātus var apskatīt 3.14. attēlā.

3.14. att. Pasaka „Dimanta kurpīte”

Lai noskaidrotu vai Dz. Rinkules – Zemzares literārā pasaka „*Draudzības spēks*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem. Pasaka tika lasīta latviešu valodas stundā. Skolēni sēdēja savos solos. Skolotāja izstāstīja stundas gaitu, tad tika izlasīta pasaka (pasakas aprakstu skat. 20. pielik. un novērošanas protokolu skat.21. pielik.). Šīs pasakas lasīšanas laikā varēja konstatēt ļoti izteiktas emocijas. Skolēnu acīs tika novērots žēlums, līdzjūtība, sejas izteiksme bija nopietna, bērni ar interesi klausījās lasīto pasaku, nevienā mirklī nenovirzīja uzmanību. Pēc pasakas izlasīšanas, sākās pārrunas par dzirdēto. Skolotāja uzdeva jautājumus, skolēni aktīvi iesaistījās sarunā, izsakot savas domas. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem ir jāsecina, ka arī šī pasaka spēja izraisīt skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, un arī šoreiz tas parādījās ļoti spilgti, salīdzinot ar iepriekš lasītajām pasakām. Skolēnu sejās un mīmikā ļoti labi varēja saskatīt dažādas emocijas. Kad mazais puķuzirnītis sāka augt, par to kā viņš priecājās par to, ka ir pasaulē – skolēnu sejās un mīmikā parādījās smaids. Kad pasakā parādījās vārpata, skolēnu sejās parādījās nopietnība, kad vārpata sāka pāraugt puķuzirnīti un viņš sāka krist izmisumā, ka vairs nekad neredzēs saulīti, skolēnu sejās un mīmikā varēja novērot žēlumu, skumjas, bet tad, kad saulgrieze izglāba puķuzirnīti skolēnu sejas vairs nebija nopietnas, skolēni bija apmierinātai, kas pasaka beidzās tik labi! Un pasakas beigās skolēnu sejās atkal parādījās smaids! Analizējot skolēnu sniegtās atbildes, tad arī te var secināt emocionālā pārdzīvojuma esamību. Puķuzirnīti viņi raksturoja kā ļoti mīļu, maziņu, jauku, neaizsargātu, tādu, par kuru ir jārūpējas. Bet vārpata skolēnos izraisīja nepatīkamas emocijas – dusmas, pat riebumu. Skolēni par vārpatu teica – slihta, riebīga, ļauna, nežēlīga. Saulgrieze – izpalīdzīga, draudzīga,

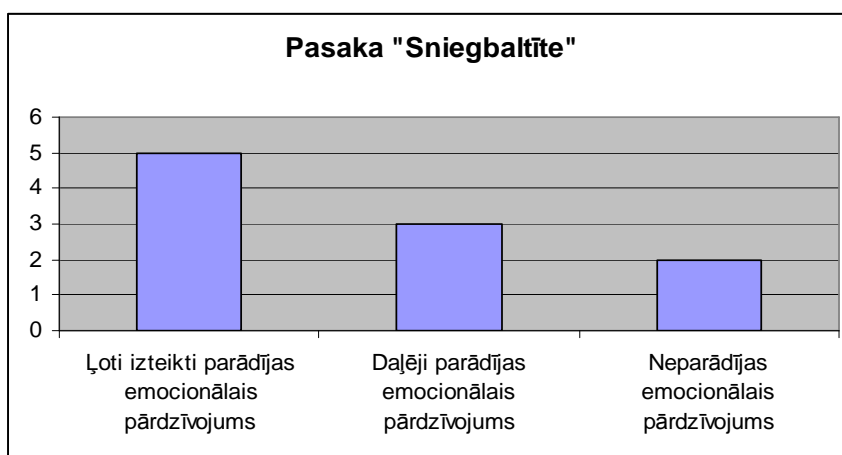
labā. Arī tad, kad skolēni dalījās savā pieredzē par to, kā ir kāds palīdzējis tikt galā ar kādu problēmu. Analizējot skolēnu izkrāsotos pasaku tēlus, var secināt, ka arī izmantotajās krāsās parādījās skolēnu emocijas, attieksme pret pasaku tēliem. Puķuzirnītis visiem skolēniem bija ļoti maziņš, taču rūpīgi izkrāsots, dažiem skolēniem pat parādījās smaidīga seja uz puķuzirnīša. Vārpata tika krāsota tumšās krāsās, dažiem nerūpīgi, saulgrieze arī tik krāsota spilgti dzeltena, ar milzīgu ziedu, lielām, zaļām lapām. Tātad jāsecina, ka arī šī pasaka ļoti izteikti izraisa emocionālo pārdzīvojumu skolēnos. Un arī šoreiz visos desmit skolēnos. Iegūtos rezultātus var apskatīt 3.15. attēlā.

3.15. att. Pasaka „Draudzības spēks”

Lai noskaidrotu vai Š. Pero literārā pasaka „*Sniegbaltīte*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. (Pasakas aprakstu skat. 22. pielik. un novērošanas protokolu skat. 23. pielik.). Skolēni paši salika krēslus aplī un bija gatavi klausīties pasaku. Arī tie skolēni, kuri pirms kāda laika bija teikuši, ka gribās labāk darīt, ko citu, nevis klausīties pasaku, arī tie nu jau ir pieraduši pie jaunizveidotās tradīcijas 2. klasē. Šīs pasakas lasīšanas gaitā tika novērotas emocijas, tomēr ne tik izteiktas kā iepriekšējās pasakās. Skolēni klausījās ar interesi. Un pasaka bija salīdzinoši īsa, tāpēc skolēni nezaudēja uzmanību. Pēc pasakas izlasīšanas, skolotāja uzdeva jautājumus, lai pārrunātu pasaku. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, jāsecina, ka emocionālais pārdzīvojums tika radīts, taču ne tik spilgts un ne visiem skolēniem. Divi skolēni atbildēja ļoti īsi un iesaistījās sarunā negribīgi. Pārējo astoņu skolēnu sejās un mīmikā bija vērojamas emocijas pasakas lasīšanas gaitā, taču, salīdzinot ne tik izteiktas, kā iepriekšējās pasakās, tomēr pieciem skolēniem tās bija vērojamas izteiktāk, trim – daļēji, diviem – neparādījās. Kad tika pārrunāta pasaka, tad skolēnu sniegtās atbildes liecināja par to, ka Sniegbaltīti skolēni uztvēra kā pozitīvo tēlu – labsirdīga, skaista, jauka. Ķēniņieni skolēni uztvēra kā negatīvo tēlu, to raksturojot, kā ļaunu, sliktu, riebīgu, neglītu, atriebīgu, iedomīgu. Skolēni secināja, ka kalps bija labsirdīgs, līdzjūtīgs cilvēks, jo nespēja nodarīt pāri

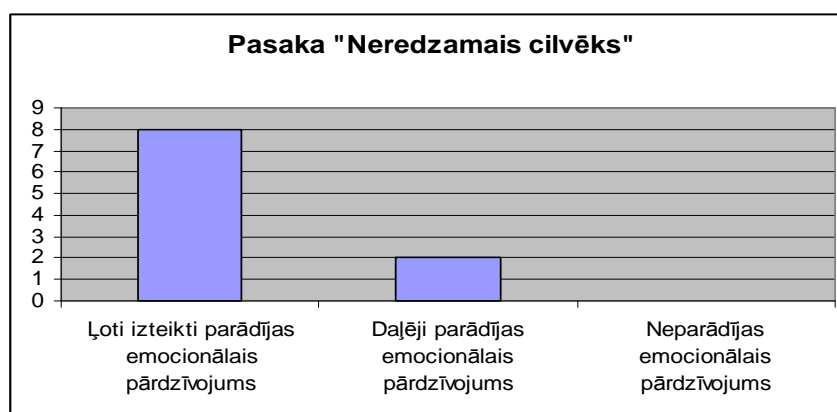
Sniegbaltītei. Rūķīšus arī skolēni uztvēra kā pozitīvus tēlus, jo viņi pieņēma sniegbaltīti, apsolījās to pasargāt, tāpēc skolēni viņus uztvēra kā mīlus, mazus, labus, draudzīgus, viesmīlīgus. Skolēni atzina, ka jutuši līdzīgi Sniegbaltītei, jo tikai tāpēc, ka viņa bija skaista, viņu gribēja nogalināt. Vēl skolēni secināja, ka Sniegbaltīte neko ļaunu nebija ķēniņienei nodarījusi, tāpēc nebija pelnījusi šādu izturēšanos. Par ķēniņieni skolēni teica, ka nevajagot pret citu cilvēku izturēties slikti, tikai tāpēc, ka viņam ir kaut kas, kā nav tev. Kopumā jāsecina, ka pasaka emocionālo pārdzīvojumu ir radījusi, bet ne tik spilgtu un izteiktu kā divas iepriekšējās pasakas. Iemesls tam varētu būt tāds, ka daudzi skolēni šo pasaku jau atpazīna, kaut kur bija to jau dzirdējuši, lasījuši. Iegūtos rezultātus var apskatīt 3.16. attēlā.

3.16. att. Pasaka „Sniegbaltīte”

Lai noskaidrotu vai Dž. Rodāri pasaka „*Neredzamais cilvēks*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. (Pasakas aprakstu skat. 24. pielik. un novērošanas protokolu skat. 25. pielik.). Skolēni atkal paši salika krēslus aplī un bija gatavi klausīties pasaku. Tā kā tā jau bija izveidojusies par jaunu tradīciju klasē, tad skolēniem vairs nebija nekādu neskaidrību un skolotāja varēja sākt lasīt pasaku. Jāatzīst, ka skolēniem šīs pasaku lasīšanas ir ļoti iepatikušās. Un katru dienu, jau atnākot uz skolu, ir jādzird jautājums, vai šodien pasaku lasīsim? Tas ir ļoti pozitīvs aspekts šī pētījuma izstrādes laikā, jo tas viennozīmīgi palīdz darbībā ar skolēniem. Šī pasaka skolēnos radīja interesi, viņa noklausījās pasaku, ne reizi nezaudēdami uzmanību. Tas ir skaidrojams arī ar to, ka pasaka nebija gara. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, jāsecina, ka šī pasaka izraisīja skolēnos spilgtu emocionālo pārdzīvojumu. Astonos – tas bija vērojams izteikti, divos – daļēji. Jo skolēnu sejas un mīmika visas pasakas gaitā pauda skumjas, žēlumu pret zēnu Tonīno. Dažiem skolēniem tika novērots arī pārsteigums, izbrīns par to, ka Tonīno gadījās, ka vēlēšanās piepildījās. Izbrīns un

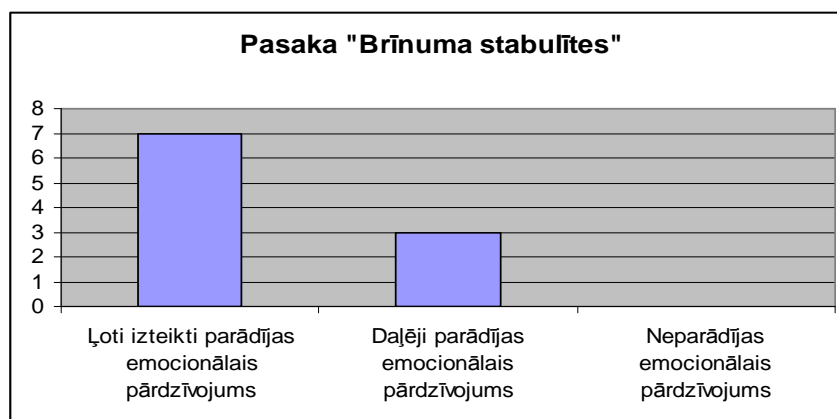
pārsteigums atspoguļojās arī dažu skolēnu žestos, pieliekto roku pie atvērtas mutes. Šī pasaka pilnīgi noteikti lika skolēniem aizdomāties arī par to, ko viņiem kādreiz sanāk pateikt, nepadomājot, cik otram cilvēkam varētu būt sāpīgi dzirdēt. Analizējot skolēnu sniegtās atbildes, jāsecina, ka šī pasaka aizkustināja skolēnu sirdis, jo viņi no sirds juta līdz zēnam un atzina, ka viņi nekad nevēlētos, lai ar viņiem kas tāds atgadītos. Skolēni secināja, ka cilvēkam vienmēr jādomā, ko viņš runā, jo, ja tas piepildīsies, tad varbūt to vairs nevarēs vērst par labu. Visi skolēni aktīvi piedalījās, atbildot. Visi labprāt izstāstīja par savām izjūtām pēc pasakas izlasīšanas, izstāstīja, ko kādreiz nepatīkamu ir pateikuši kādam, kā pēc tam atvainojušies. Kad bija jāsaka savas vēlēšanās, dodot pa apli rotaļlietu, tad visi skolēni labprāt arī izstāstīja, ko no visas sirds vēlējas. Vēlēšanās bija ļoti dažādas. Taču tas bija ļoti pozitīvs noslēgums pēc pasakas izraisītā emocionālās pārdzīvojuma. Jāsecina, ka šī pasaka skolēnus spēja aizkustināt ļoti un emocionālais pārdzīvojums tika radīts. Analizējot 11. pasaku tiek secināts, ka, lai emocionālais pārdzīvojums būtu izteiktāks un labāk redzams, jāizvēlas pasakas, kurās tā galvenā doma nav paslēpta dziļi. Protams, pasaku izvēle ir arī jādažādo. Iegūtos rezultātus var aplūkot 3.17. attēlā.

3.17. att. Pasaka „Neredzamais cilvēks”

Lai noskaidrotu vai pasaka „*Brīnuma stabulītes*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. (Pasakas aprakstu skat. 26. pielik. un novērošanas protokolu skat. 27. pielik.). Skolēni atkal paši salika krēslus aplī un bija gatavi klausīties pasaku. Šī pasaka skolēniem bija interesanta, taču ne visiem. 3 skolēni uz brīdi uzmanību zaudēja. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, jāsecina, ka šī pasaka izraisīja skolēnos spilgtu emocionālo pārdzīvojumu. Septiņos – izteiktu, trijos – daļēju. Tas parādījās jau pasakas sākumā, kad skolēni dzirdēja par puisēna nelaimi, par viņa pārdzīvošanu, raudāšanu, bēdāšanos. Uzreiz skolēnu sejas un mīmika bija nopietnas, skumjas un viņi it kā sagatavojās skumīgai pasakai.

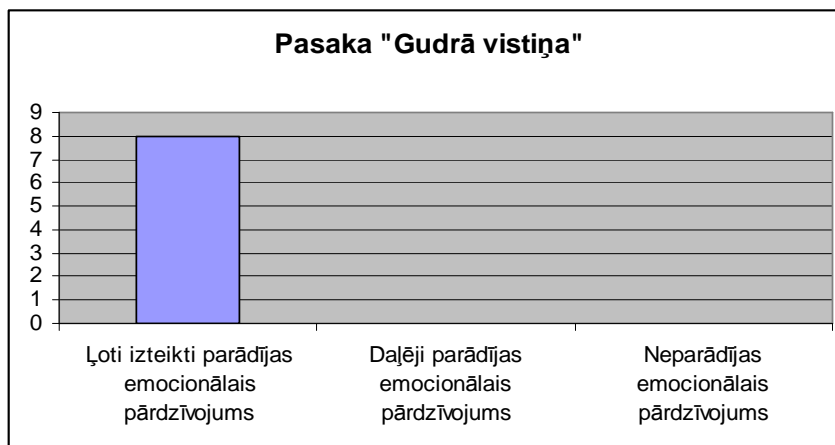
Šajā pasakas lasīšanas laikā parādījās arī žesti, rokas pielikšana pie atvērtām lūpām, kas puda nepatīkamu pārsteigumu. Bet tad, kad pasakas darbībā puisēns ieguva stabulītes un ar to palīdzību puisēns remdēja savas bēdas, tad skolēnu sejas vairs nebija tik saspringtas, viņi mainīja sejas izteiksmi un tā vairs nebija skumja. Brīdī, kad puisēns ar stabulītes palīdzību, dancināja kaimiņa ķēniņu, skolēnu sejas un mīmikā parādījās smaids. Pasakas beigās skolēni izskatījās priecīgi un apmierināti ar pasakas iznākumu. Balstoties arī uz skolēnu atbildēm, kas ir viens no kritērijiem, tad arī te parādījās emocionālais pārdzīvojums. Jo skolēni puisēnu raksturoja kā jauku, labu un teicu, ka viņi jutuši puisēnam līdzī, ka bijis žēl, ka viņam tā dzīvē noticis. Tad, kad puisēns dancinājis kaimiņa ķēniņu skolēni teica, ka tas esot bijis smieklīgi un jautri. Vēl viņi teica, ka ķēniņš dabūjis, ko pelnījis, jo pats vien vainīgs, cilvēkus zagta taču neesot pareizi. Kopumā jāsecina, ka šī pasaka skolēnos izraisīja emocionālo pārdzīvojumu. Iegūtos rezultātus var aplūkot 3.18. attēlā.

3.18. att. Pasaka „Brīnuma stabulītes”

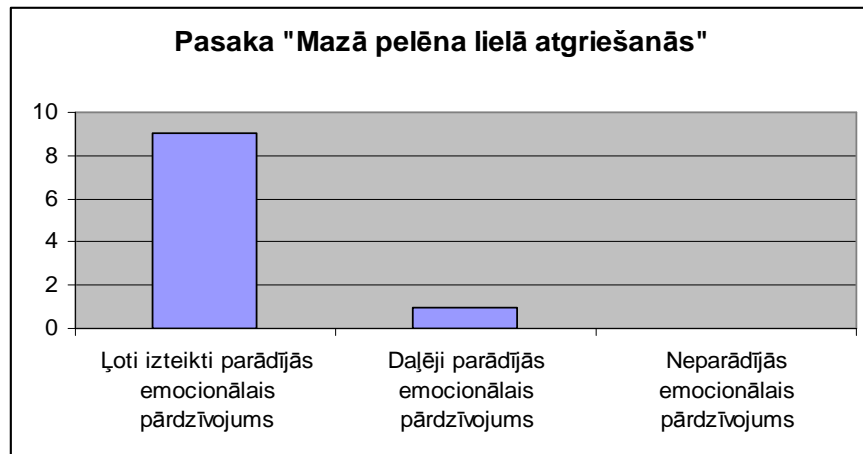
Lai noskaidrotu vai pasaka „*Gudrā vīstiņa*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases astoņiem skolēniem, divi skolēni tajā dienā nebija skolā. Pasaka tika lasīta latviešu valodas stundā. (Pasakas aprakstu skat. 28. pielik. un novērošanas protokolu skat. 29. pielik.). Pasakas lasīšanas laikā skolēni ne reizi nezaudēja uzmanību, jo bija jākoncentrējas lasīt pašiem. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, ir jāsecina, ka skolēnos emocionālais pārdzīvojums tika konstatēts. Skolēnu sejas un mīmika puda žēlumu pret veco vīstiņu. Skolēnu sniegtās atbildes liecināja, ka viņi neizprata un nosodīja Anniņas rīcību. Skolēni teica, ka arī viņi rīkotos tāpat kā jaunā vīstiņa un ietu prom no tādas saimnieces. Skolēni secināja, ka pret draugiem nekad nedrīkst izturēties slikti, jo draugs taču ir ļoti svarīgs katram cilvēkam. Vēl daļa skolēnu secināja, ka arī vecās vīstiņas vietā, viņi būtu devušies prom kopā ar jauno vīstiņu. Bet daļa skolēnu iebilda, ka draugu taču nevar pamest arī tad, ja viņš aizvainojis. Tā nu šeit radās savstarpējo domu dažādība. Visi skolēni atzina, ka jutušies

skumji, kad Anniņa tā izturējās pret veco visticu. Un tas tika novērots arī pasakas lasīšanas laikā. Skolēniem bija iespēja nevien izteikt savas domas, bet tās pamatot. Kopumā jāsecina, ka skolēnos šī pasaka radīja emocionālo pārdzīvojumu, jo balstoties uz pasakas notikumiem, skolēniem tika dota iespēja arī runāt par draudzību, pārdomāt tās nozīmi viņu dzīvē. Emocionālais pārdzīvojums tika rosināts visos astoņos skolēnos un tas izteikti parādījās. Iegūtos rezultātus var aplūkot 3.19. attēlā.

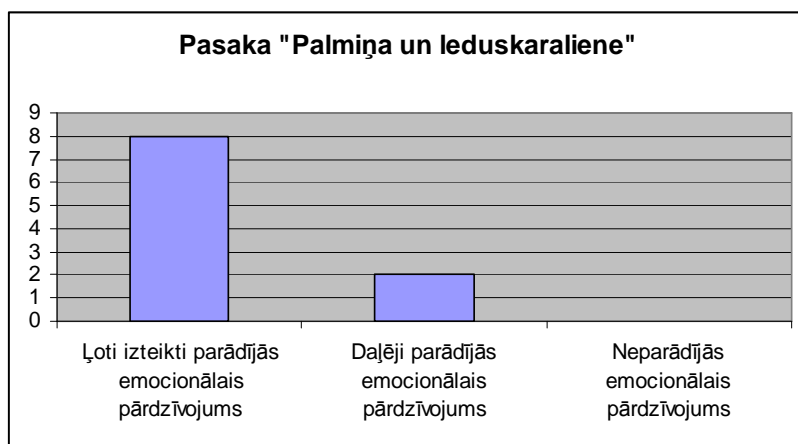
3.19. att. Pasaka „Gudrā visticu”

Lai noskaidrotu vai J. Daiļa literārā pasaka „*Mazā pelēna lielā atgriešanās*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases deviņiem skolēniem, viens skolēns tajā dienā nebija skolā. Pasaka tika lasīta pagarinātās dienas grupas laikā. (Pasakas aprakstu skat. 30. pielik. un novērošanas protokolu skat. 31. pielik.). Arī šīs pasakas lasīšanas laikā skolēni uzmanību nezaudēja. Klausījās ļoti uzmanīgi. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem ir jāsecina, ka skolēnos šī pasaka emocionālo pārdzīvojumu izraisīja. Kad pasakā tika lasīts par pelēna pazušānu, skolēnu sejas izteiksmes un mīmika bija nopietnas, skumīgas. Kad tika lasīts par to, kas naktī trokšņoja tad skolēnu acis paplašinājās, kas liecina par to, ka skolēni arī jūta līdz pelēnam un jūtās par viņu nedroši. Kad uzzināja, ka tas bija briedis, kuram arī nepieciešama palīdzība, skolēnu sejas vairs neizskatījās tik nopietnas. Kad pasakā tik lasīts par lācēna meklēšanu, skolēnu sejas un mīmika puda žēlumu, līdzjušanu par pazudušu draugu. Pēc skolēnu sniegtajām atbildēm arī jāsecina, ka skolēniem bijis žēl abu draugu un viņi jutuši līdzīgi arī briedim, kurš nokļuva nelaimē. Pasakas beigās skolēnu sejas un mīmika puda smaidu, atvieglojumu, kas nozīmē, ka skolēni priecājās par pasakas iznākumu, par to, ka visi dzīvnieciņi satikās sveiki un veseli un, ka būs atkal kopā. Tātad arī šī pasaka skolēnos izraisīja emocionālo pārdzīvojumu. Deviņos – izteikti tas bija redzams, bet vienā - daļēji. Iegūtos rezultātus var aplūkot 3.20. attēlā.

3.20. att. Pasaka „Mazā pelēna lielā atgriešanās”

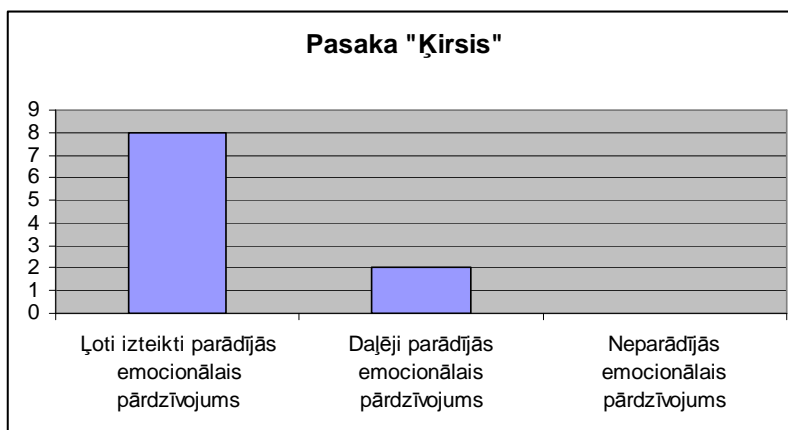
Lai noskaidrotu vai Dz. Rinkules – Zemzares pasaka „*Palmiņa un leduskaraliene*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem pagarinātās dienas grupas laikā. (Pasakas aprakstu skat. 32. pielik. un novērošanas protokolu skat. 33. pielik.). Šīs pasakas lasīšanas laikā skolēni uzmanību nezaudēja. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, tiek secināts, ka skolēnos emocionālais pārdzīvojums tika rosināts. Astonos – tas bija izteikti pamanāms, bet divos – daļēji. Skolēnu sejas izteiksmes un mīmika bija ieinteresēta. Kad tika lasīts pasakas sākums par palmiņas vērojumiem un dzīvi uz loga palodzes, skolēnu sejas un mīmika pauda interesi, mierīgumu, skolēni nebija satraukti. Kad pasakā parādījās leduskaraliene, tad skolēnu sejas pauda nepatiku, uzacis tika sarauktas, pierē arī. Skolēnu sniegtajās atbildēs arī tika konstatēta emocionālā pārdzīvojuma klātbūtne. Atbildot uz jautājumiem, skolēni teica, ka palmiņa bijusi laba, laimīga, maziņa, jauna, ka cilvēkiem par viņu jārūpējas. Par leduskaralieni skolēni teica, ka viņa bijusi ļauna, riebīga, slikta, iedomīga, lepna. Skolēni izteicās, ka viņi jutušies nelaimīgi, skumji, kad parādījies leduskaraliene. Daži skolēni minēja, ka jutušies nelielas bailes par to, kas notiks ar palmiņu turpmāk, ka palmiņa varētu nosalt un iznīkt. Skolēni secināja, ka leduskaralienes vietā, viņi nebūtu pletušies pa visu logu un nebūtu tik netaisni runājuši. Daži skolēni teica, ka, ieraudzījuši, ka uz palodzes kaut kas aug, būtu auguši uz cita stikla. Vēl skolēni atzina, ka palmiņa noteikti esot jutusies ļoti nelaimīga un nobijusies, kad leduskaraliene auga un nepazuda. Skolēni atzina, ka jutušies atviegloti un apmierināti, ka leduskaraliene beidzot izkususi. Daži skolēni teica, ka tā arī tai leduspuķei vajagot, viņa esot saņēmusi pelnīto. Kā viņa pret citiem, tā beigās kāds pret viņu. Kopumā jāsecina, ka tāpat kā iepriekšējās pasakas, arī šī pasaka skolēnos spēj rosināt emocionālo pārdzīvojumu. Iegūtos rezultātus var aplūkot 3.21. attēlā.

3.21. att. Pasaka „Palmiņa un leduskaraliene”

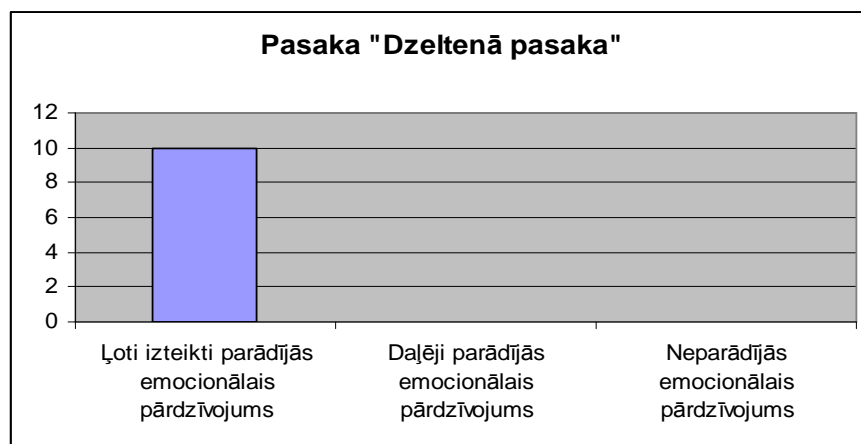
Lai noskaidrotu vai A. Sakses pasaka „*Ķirsis*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem pagarinātās dienas grupas laikā. (Pasakas aprakstu skat. 34. pielik. un novērošanas protokolu skat. 35. pielik.). Lai nedaudz mainītu skolēniem jau ierasto vidi un pamainītu pasaku lasīšanas procesu, šoreiz pasaka tika lasīta ārā. Tā kā tajā dienā laiks ārā bija patīkami silts, tad bērni ar prieku devās ārā ar skolotāju. Šim apstāklim tomēr bija arī negatīvs aspekts, jo būšana ārā, traucēja klausīties uzmanīgi pasaku trim skolēniem. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, jāsecina, ka šī pasaka spēja rosināt skolēnos emocionālo pārdzīvojumu. Astoņiem skolēniem tas bija vērojams izteikti, diviem – daļēji. Sākot lasīt pasaku, skolēnu sejas un mīmika puda neizpratni, neapmierinātību, jo viņi nespēja saprast, kāpēc Ziemelis ir tika aizkaitināts un, kāpēc tas visu postīja. Skolēni ar interesi sekoja līdzi, jo viņi vēlējās uzzināt, vai Ķirsim izdosies izbēgt no ļaunā Ziemeļa. Pasakas beigās skolēnu sejas un mīmika puda apmierinātību un atvieglojumu, jo dārznieks tomēr Ķirsi nosargāja un neļāva tam aiziet bojā. Balstoties uz skolēnu sniegtajām atbildēm tad, jāsecina, ka tās parādīja emocionālā pārdzīvojuma klātbūtni. Skolēni teica, ka Ķirsis bijis strādīgs un izpalīdzīgs, drosmīgs, jo sargājis un uzmanījis tēva dārzu un tāpēc, ka gribējis to pasargāt no Ziemeļa, dabūjis ciest. Par Ziemeli skolēni teica, ka tas bijis ļauns, slikts, dūsmīgs, nikns, briesmīgs. Skolēni atzina, ka jutušies slikti, kad Ziemelis dzinies pakal Ķirsim un viņiem bijis žēl gan Ķirša, gan dārznieka, jo viņi neko sliktu nebija Ziemelim nodarījuši, vēl skolēni minēja vārdus – negodīgi, netaisnīgi, jo tiem, kas neko sliktu nedarot, nedrīkstot notikt sliktas lietas. Bet, kad Ķirsis turpinājis augt, skolēni teica, ka tad jutušies labi, jo Ķirsis atkal esot bijis drošībā. Skolēni tā īsti nevarēja atbildēt, kāpēc Ziemelis visu laiku gribēja atriebties Ķirsim, jo skolēni teica, ka neesot bijis par ko. Ķirsis gribējis palīdzēt tēvam, bet Ziemelis esot bijis nikns bez iemesla. Apskatot skolēnu izveidotos zīmējumus arī te jāsecina, ka viņu sniegtās atbildes un emocijas sakrita. Ziemeli skolēni attēloja pelēkā, tumši zilās krāsās, kas liecina par negatīvu emociju parādīšanos. Bet Ķirsi skolēni zīmēja

krāsņu. Kādam skolēnam tas bija ar bumbiņām neizkrāsotām, kādam zaļām lapiņām, kāds to zīmēja rudenī ar dzeltenām lapām. Bet Ķirsis bija zīmēts rūpīgāk nekā Ziemeļis. Un Ziemeļim lielākajai daļai skolēnu tika iezīmēta dusmīga, nikna seja. Kopumā jāsecina, ka arī šī pasaka spēj izraisīt skolēnos emocionālo pārdzīvojumu. Iegūtos rezultātus var apskatīt 3.22. attēlā.

3.22. att. Pasaka „Ķirsis”

Lai noskaidrotu vai I. Ziedoņa pasaka „*Dzeltenā pasaka*” izraisa skolēnos emocionālo pārdzīvojumu, šī pasaka tika lasīta 2. klases desmit skolēniem pagarinātās dienas grupas laikā. (Pasakas aprakstu skat. 36. pielik. un novērošanas protokolu skat. 37. pielik.). Arī šoreiz pasakas lasīšana notika pie skolas pagalmā. Skolēniem pasaku lasīšana pagalmā radīja izteikti pozitīvas emocijas, jo skolēniem ļoti patīk darīt kaut ko ārā, svaigā gaisā. Šoreiz būšana ārā neradīja nekādus papildus negatīvus aspektus, tātad te jāsecina tas, ka skolēnus vajag sagatavot kādam darbam, mainot vidi, tā kā došanās ārā vairs nenotika pirmoreiz, tad skolēni jau bija gatavi klausīties pasaku ārā. Balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem jāsecina, ka šīs pasakas laikā, emocionālais pārdzīvojums tika konstatēts. Un šoreiz tas izteikti bija vērojams visiem desmit skolēniem. Skolēnu sejas un mīmika bija ieinteresētas. Visas pasakas lasīšanas laikā, daži skolēni smaidīja, bet pašās pasakas beigās, visi skolēni sāka smieties ļoti izteikti. Viņus sasmīdināja fakts par to, ka pasakas rakstītāju apēd. Skolēni sniedza arī pozitīvu emociju pilnas atbildes. Skolēni labprāt dalījās savās emocijās un iespaidos, kuras tad dzeltenās lietas skolēniem ir ļoti svarīgas, un paskaidroja arī kāpēc. Visi skolēni atzina, ka klausoties šo pasaku viņi jutušies ļoti labi, jo tā viņiem radīja mīļas, priecīgas emocijas. Neviens no skolēniem neminēja neko negatīvu, ko šī pasaku būtu radījusi. Kopumā jāsecina, ka arī šī pasaka skolēniem ir radījusi emocionālo pārdzīvojumu. Iegūtos rezultātus var aplūkot 3.23. attēlā.

3.23. att. Pasaka „Dzeltenā pasaka”

Kopumā pēc visu pasaku lasīšanas un analīzes ir jāsecina, ka pasakas spēj rosināt skolēnos emocionālo pārdzīvojumu. Balstoties uz pasaku analizē iegūtajiem rezultātiem un secinājumiem, tālāk tiek izstrādāti ieteikumi skolotājiem emocionālā pārdzīvojuma rosināšanai ar pasaku palīdzību. Šajās pasaku analīzēs iegūtie rezultāti un secinājumi palīdzēs turpmākajā pedagoģiskajā darbībā. Jo skolēniem gan pasakas, gan emocionālais pārdzīvojums, ir nepieciešams, lai viņi izaugtu par pilnvērtīgām personībām.

3.3. Ieteikumi skolotājiem bērnu emocionālā pārdzīvojuma rosināšanai ar pasaku palīdzību

1. Izmantot pasakas kā papildmateriālu, apgūstot noteiktas zināšanas un prasmes dažādos mācību priekšmetos – matemātikā, sociālajās zinībās un dabaszinībās. Protams, var izmantot arī citos mācību priekšmetos, pirms tam apstrādājot un izanalizējot, ko no konkrētās pasakas skolēns iegūs.
2. Izmantot pasakas klases audzinātāja stundās, lai veicinātu izpratni par dažādām šajās stundās apgūstamajām tēmām.
3. Izveidot tradīciju kopīgi ar skolēniem lasīt pasakas, kas rosinātu skolēnos emocionālo pārdzīvojumu un stiprinātu emocionālo saikni starp skolēniem un skolotāju.
4. Izvēlēties pasakas, kurās emocionālais pārdzīvojums varētu rasties spilgtāks un spēcīgāks, tātad pirms lasīšanas katru pasaku izanalizēt.

5. Pēc pasakas izlasīšanas pārrunāt pasaku, izmantojot jautājumus, kuros varētu ļoti skaidri uztvert skolēna reakcijas un radīto emocionālo pārdzīvojumu, un skolēnu izpratni un rosināt skolēnus izteikt savu viedokli.
6. Pēc pasakas izlasīšanas veikt uzdevumus, kas skolēniem šķiet saistoši – krāsošana, zīmēšana, kopīgu kolāžu veidošana u.c., kas nostiprinātu skolēnu uztverto par pasakā iegūtajām zināšanām, prasmēm un attieksmēm un sniegtu skolotājam informāciju par skolēnu emocionālā pārdzīvojuma klātbūtni.
7. Piedāvāt skolēniem dažādību pasakās – izmantot gan dzīvnieku, gan sadzīves, gan brīnumpasakas.
8. Piedāvāt skolēniem lasīt vai klausīties ne tikai latviešu tautas pasakas, bet arī citu tautu pasakas, kas paplašinātu skolēnu redzesloku.
9. Piedāvāt skolēniem lasīt vai klausīties arī literārās pasakas.
10. Veicināt skolēnos vēlmi, nepieciešamību pēc pasaku lasīšanas, jo skolēni neapzinās to nenovērtējamo bagātību, ko viņi iegūst, lasot vai klausoties pasakas. Bet skolotājam šī informācija ir zināma.
11. Veicināt arī skolēnu vecākos vēlmi lasīt pasakas kopā ar saviem bērniem arī mājās, ģimenes lokā.
12. Pasaku kopīgās lasīšanas vietu ik pa laikam pamainīt, lai skolēniem neapniktu. Piemēram, pavasarī, julkā, saulainā laikā, lasīt pasakas ārā. Ziemā – pamainīt telpas, kurās pasakas tiek lasītas.
13. Pasaku lasīšanas procesu arī ik pa laikam mainīt – piemēram, lasa katrs pa teikumam, kamēr pasaka izlasīta, sēžot savās vietās. Tad lasa pasaku, sēžot aplī u.c.
14. Saistīt pasaku lasīšanu ar moderno tehnoloģiju izmantošanu. Lai pasakas tiktu iekļautas mūsdienu dzīves ritmā.

NOBEIGUMS

Visa šī diplomdarba gaitā tika pētīta un analizēta pasaka un tās saistība ar bērnu emocionālo pasauli. Nenoliedzami pasaka satur ļoti daudz bērna attīstībai svarīgus aspektus un ar tās palīdzību var rosināt bērna emocionālās pasaules attīstību un, protams, intelektuālās pasaules. Pedagogiem un vecākiem ir iespēja izmantot ļoti daudz un dažādas pasakas, darbojoties ar saviem bērniem un audzēkņiem.

Analizējot teorētisko literatūru tieši par latviešu tautas pasakām un to veidiem, tad ir jāsecina, ka latviešu tautas pasakās ir ļoti daudz informācijas bērniem par visu apkārtējo pasauli, par cilvēciskajām vērtībām un savstarpējām attiecībām, par labo un slikto u.c.

Dzīvnieku pasakās ir sastopami visdažādākie dzīvnieki – gan reāli, gan nereāli. Ir parādītas viņu savstarpējās attiecības, bet šīs attiecības ir ļoti cilvēciskas, lai bērnam būtu vieglāk uztvert dažādās dzīvē sastopamās situācijas. Un izprast katra varoņa rīcību. Arī augiem ir piedēvētas cilvēciskas spējas.

Sadzīves pasakās bērnam ir iespēja ielūkoties cilvēku dažādajās ģimenēs, ģimeņu audzināšanas tradīcijās, iepazīt seno latviešu tradīcijas, gūt ieskatu kā cilvēki dzīvojuši agrāk, salīdzinot ar mūsdienām.

Brīnumpasakās bērnam ir iespēja fantazēt bez robežām. Lasot vai klausoties šīs pasakas, bērnam informācija tiek sniegta rosinot darboties viņa iztēlei. Protams, visi trīs pasaku veidi ir savstarpēji cieši saistīti un reizēm pat grūti noteikt, pie kura tieši pasaku veida pieder konkrētā pasaka, jo pasaku īpatnības mēdz savstarpēji pārklāties. Un visas pasakas ir bagātas ar spēju rosināt bērna emocionālās pasaules procesus. Pasaku patiešām ir ļoti daudz. Visi trīs pasaku veidi ir bagātīgi sastopami dažādos pasaku krājumos. Un tās ir viegli pieejamas, nevien grāmatās, bet arī elektroniski. Un tas viennozīmīgi paplašina iespējas iepazīt arī citu tautu pasakas, jo arī tās ir bagātas ar informāciju, kas paplašina bērna redzesloku. Runājot par latviešu tautas pasakām, ir ļoti daudz arī literāro pasaku un arī tajās ir tikpat daudz vērtīguma un bagātības, kuras vajag tikai izmantot bērna audzināšanā un attīstības laikā.

Analizējot teorētisko literatūru par pasaku pozitīvo devumu jaunākā skolas vecuma bērnu attīstībā, tad ir jāsecina, ka tas ļoti spilgti parādās arī starppriekšmetu saiknē ar dažādiem sākumskolas posmā apgūstamajiem mācību priekšmetiem. Pasakās ir ļoti daudz informācijas, ko pedagogs var izmantot arī kā papildmateriālu, apgūstot kādu no mācību priekšmetiem. Šajā diplomdarbā tika analizēta pasaku starppriekšmetu saikne ar matemātiku, ar dabaszinībām un ar sociālajām zinībām. Pasakas satur ļoti bagātīgu informāciju par visos trīs mācību priekšmetos apgūstamajiem tematiem. Piemēram, pasakās atrodamas šādas

matemātiskās zināšanas un prasmes: par skaitu un daudzumu, par lielumu un mēru, par virzieniem, par ģeometriskajiem elementiem, par formām u.c. Dabaszinībās atrodamas šādas zināšanas un prasmes: par gadalaikiem, par dzīvnieku pasauli, par augu valsti, par dabas parādībām, par to, no kā dabā jāuzmanās – drošība u.c. Sociālajās zinībās atrodamas zināšanas un prasmes par visām cilvēciskajām vērtībām, izvērtēšanas prasme, lēmumu pieņemšana, sociālās prasmes, piederības apzināšanās savai valstij un dzīvesvietai u.c. Taču, balstoties uz to, ka visās pasakās ir ļoti daudz situāciju, kuras rosina bērnos emocionālos procesus, tad jāuzsver tas, ka šī informācija, kas gūta no pasakām par šiem mācību priekšmetiem, tiek gūta arī caur emocionālo pasauli.

Analizējot teorētisko literatūru par emocionālo pārdzīvojumu un tā saistību ar pasakām, tad jāsecina, ka *pasakas ir bagātas ar emocijām un lasot vai klausoties pasakas, var tikt rosināts emocionāls pārdzīvojums*. Cilvēka dzīve nav iespējama bez emocijām, gan pozitīvām, gan negatīvām. **Tas, kas radījis emocionālu pārdzīvojumu, ilgi paliek bērna atmiņā.** Un te saistot to kopā ar pasakām, tad pasakās esošā informācija labāk paliek bērnam atmiņā, jo pasakas spēj rosināt bērnos emocionālu pārdzīvojumu.

Vēl tiek secināts, ka bērna emocionālā pasaule ir cieši saistīta arī ar fiziskās attīstības pasauli. Tas nozīmē, rosinot bērna emocionālu attīstību, vienlaicīgi tiek rosināta arī fiziskā attīstība. Jebkurā bērna attīstības posmā, emocijas ir ļoti svarīgs faktors. Tāpēc, ir ļoti svarīgi rosināt emocionālo pārdzīvojumu bērnos un, ja, piemēram, pasakas to spēj rosināt, tad kāpēc gan pedagogi un vecāki ļauj pasakām pamazām izzust no bērnu dzīves?

Analizējot pedagoģiskajā pētījumā iegūtos rezultātus, pēc anketēšanas, tad ir jāsecina, ka vecākiem pasakas ir patīcis lasīt daudz vairāk nekā šobrīd skolēniem. Vecāki pasakas ir lasījuši daudz biežāk nekā šobrīd skolēni. Vecākiem visvairāk lasīt ir patīcis pasakas, bet skolēniem labāk patīk lasīt tautasdziesmas, dzejoļus un stāstus par dažādām tēmām. Gan vecākiem, gan skolēniem patīk, ka viņiem lasa priekšā pasakas. Vecākiem pasakas ir lasītas daudz biežāk priekšā nekā skolēniem šobrīd tiek lasītas. Vecākiem un skolēniem vairāk patīk lasīt pasakas par dzīvniekiem un brīnumpasakas, mazāk – sadzīves pasakas.

Analizējot pedagoģiskajā pētījumā iegūtos rezultātus par lasītajām pasakām un emocionālā pārdzīvojuma rosināšanu, tad ir jāsecina, ka visas lasītās pasakas spēj rosināt bērnos emocionālo pārdzīvojumu. Ir pasakas, kurās radītais emocionālais pārdzīvojums parādās ļoti izteikti un spilgti pamanāms, bet ir pasakas, kurās emocionālais pārdzīvojums parādās, bet ne tik spilgti un ne tik pamanāmi.

Pedagoģiskā pētījuma veikšanas gaitā iegūtajos rezultātos apstiprinājās teorētiskās literatūras analizē iegūtie secinājumi. Atbildot uz pētījumā uzdoto jautājumu, tad skolēnos

emocionālo pārdzīvojumu pēc pasaku noklausīšanās rosina pasakas. Tas tika secināts novērošanas laikā un balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem.

Kopumā jāsecina, ka diplomdarbā izvirzītie uzdevumi ir izpildīti, mērķis ir sasniegts un atbilde uz pētījuma jautājumu ir rasta.

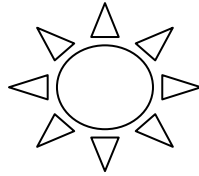
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. **Andersone, R.** *No pasakām līdz matemātikai*. Skolotājs, 2006. Nr. 5 – 59. – 61.lpp
2. **Andersone, R.** *Pasakas audzina un māca*. Skolotājs, 2007. Nr. 6 2. – 3.lpp.
3. **Batņa, V.** *Rosinot bērna iekšējo pasauli*. Rīga: Raka, 2007. 264 lpp.
4. *Emocijas. To veidi. [tiešsaiste] – [atsauce 23.03.2011.]. Pieejams: www.liis.lv/vesels/veseliba*
5. **Freimane, N.** Pasakas kā tautas ētisko vērtību avots. Skolotājs. 1999. Nr. 4 – 32. lpp.
6. **Grase, H.** *Ievads literatūras teorijā*. Rīga 1983. 43 lpp
7. **Iliško, Dz., Visocka, I.** *Emocionālais bads vai emocionālais intelekts jeb vai tad ar prātu vien nepietiek?* Vēstis skolai 1999, 12 – 13.lpp
8. **Karule, A.** *Vācelīte. Palīglīdzeklis 1. klašu skolotājiem*. Rīga: Zvaigzne, 1990. 158 lpp.
9. **Latvijas PSR Zinātņu Akadēmija Valodas un literatūras institūts [redkol.: Graudiņš, K. [u.c.] ; E. Sokols (atb. red.)].** *Latviešu literatūras vēsture : 1. sējums*. Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izd.: 1959. 643 lpp.
10. *Latviešu tautas pasakas* Rīga: Liesma 1988. 590 lpp
11. **Osmanis, J.** *Saules akmens*. Rīga: Liesma, 1977. 476 lpp.
12. **Plotnieks, I.** *Psiholoģija ģimenē*. Rīga: Zvaigzne, 1988. 172 lpp.
13. **Priede, L.** *Ieraudzīt skaistumu dabā*. Pirmsskolas izglītība, 2008. Nr. 3 - 28. – 29.lpp.
14. **Prof. Pētera Šmita raksti par pasakām un teikām "Latviešu pasaku un teiku" ievadā:** *Pasakas. Pasaku veidi. [tiešsaiste] - [atsauce 25.03.2011.]. Pieejams: www.liis.lv/folklor*
15. **Rodari, Dž.** *Fantāzijas gramatika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 176 lpp.
16. **RPIVA Bērnu valodas pētījumu centrs** *Vecuma grupu valodas īpatnības Latvijā: Lingvistiskais, sociālais un kultūras aspekts*. Rīga: SIA Izglītības soļi, 2007. 120 lpp.
17. **Rudzītis, J.** *Latviešu tautas pedagogija*. Rīga: Raka, 2006. 157 lpp.
18. **Stāraste, M.** *Lācīša Rūcīša raibā diena*. Rīga: Liesma, 1977. 24 lpp.
19. **Stikāne, I.** *Vērtību pasaule latviešu bērnu literatūrā*. Rīga: Raka, 2005. 191 lpp.
20. **Studente, A., Dzintere, D., Hībnere, V. ... [u. c.]** *Ģimenē aug bērns*. A. Studentes redakcija Rīga: Zvaigzne, 1988. 114 lpp.
21. **Studente, A. [u.c.]** *Ģimene* A. Studentes redakcijā, Rīga : Zvaigzne, 1982. 205 lpp.
22. **Suhomlinskis V.** *Sirdi atdodu bērniem*. Rīga: Zvaigzne, 1974. 229 lpp.
23. **Vorobjovs, A.** *Vispārīgā psiholoģija*. Rīga: SIA izglītības soļi, 2000. 212 lpp.

24. **Zeiferts, T.** *Latviešu rakstniecības vēsture* [**tiešsaiste**] – [atsauce 23.03.2011.].

Pieejams: <http://www.korpuss.lv>

25. **Zelmenis, V.** *Pedagoģija ģimenē*. Rīga: Zvaigzne, 1978. 247 lpp.

Anketa skolēniem

Es un pasaku lasīšana

Sveiks, skolēn! Lūdzu, aizpildi šo anketu par Taviem lasīšanas paradumiem!

Katrā jautājumā izvēlies vienu no variantiem!

1. Vai tev patīk lasīt pasakas?

- * jā
- * nē
- * ne īpaši

2. Vai tu bieži lasi pasakas?

- * jā, bieži
- * dažreiz
- * nelasu vispār

3. Ko Tev vispār patīk lasīt visvairāk?

- * tautasdziesmas, dzejoļus
- * dažādus stāstus par visādām tēmām - spoku stāstus, stāstus par dabu, par ģimeni utt.
- * pasakas

4. Vai tev patīk klausīties, kad tev kāds pieaugušais lasa priekšā pasaku?

- * jā, ļoti patīk
- * nē, nepatīk
- * kā kurš lasa priekšā, dažreiz patīk, dažreiz nē

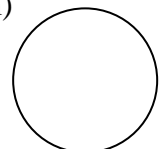
5. Vai tev bieži lasa priekšā pasakas?

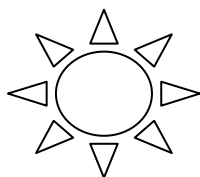
- * jā, tas notiek bieži
- * dažreiz lasa
- * ļoti reti lasa
- * nē, man neviens priekšā nelasa

6. Kādas pasakas tev patīk vairāk?

- * par dzīvniekiem
- * brīnumpasakas (pasakas, kurās notiek dažādi brīnumi, fantastiski tēli darbojas)
- * sadzīves pasakas (pasakas par ikdienas dzīvi, par cilvēku savstarpējām attiecībām)

PALDIES PAR TAVĀ, ATBILDĒM! Kā juties, veicot šo anketu, iezīmē sejiņu!

Anketa vecākiem

Es un pasaku lasīšana bērībā un skolas periodā

Labdien, cienījamie vecāki! Lūdzu, aizpildiet šo anketu par Jūsu lasīšanas paradumiem, kad mācījāties skolā!

1. Vai Jums patika lasīt pasakas?

- * jā
- * nē
- * ne īpaši

2. Vai Jūs bieži lasījāt pasakas?

- * jā, bieži
- * dažreiz
- * nelasu vispār

3. Ko Jums vispār patīk lasīt visvairāk?

- * tautasdziesmas, dzejoļus
- * dažādus stāstus par visādām tēmām - spoku stāstus, stāstus par dabu, par ģimeni utt.
- * pasakas

4. Vai Jums patika klausīties, kad kāds pieaugušais lasīja priekšā pasaku?

- * jā, ļoti patīk
- * nē, nepatīk
- * kā kuru reizi, citreiz patīka, citreiz nepatika.

5. Vai Jums bieži lasīja priekšā pasakas?

- * jā, tas notiek bieži
- * dažreiz lasa
- * ļoti reti lasa
- * nē, man neviens priekšā nelasa

6. Kādas pasakas Jums patika vairāk?

- * par dzīvniekiem
- * brīnumpasakas
- * sadzīves pasakas

1. jautājums Vai patīk / patika lasīt pasakas?

3.3. tabula

Atbildes	Skolēni	Vecāki
Jā	6	14
Nē	8	5
Ne īpaši	15	6

2. jautājums Vai bieži lasa / lasīja pasakas?

3.4. tabula

Atbildes	Skolēni	Vecāki
Jā, bieži	6	14
Dažreiz	18	7
Vispār nelasu, nelasīju	5	4

3. jautājums Ko patīk / patika lasīt visvairāk?

3.5. tabula

Atbildes	Skolēni	Vecāki
Tautasdziesmas, dzejoļus	10	6
Dažādus stāstus par dabu, ģimeni, spoku stāstus u.c.	10	5
Pasakas	9	14

4. jautājums Vai patīk / patika, ka pieaugušais lasa/lasīja priekšā pasakas?

3.6. tabula

Atbildes	Skolēni	Vecāki
Jā, ļoti patīk	16	19
Nē, nepatīk	4	2
Dažreiz jā, dažreiz nē	9	4

5. jautājums Vai bieži kāds lasa / lasīja priekšā pasakas?

3.7. tabula

Atbildes	Skolēni	Vecāki
Jā, bieži	9	14
Dažreiz	17	9
Nē, nekad	3	2

6. jautājums Kādas pasakas patīk/patika lasīt un klausīties vairāk?

3.8. tabula

Atbildes	Skolēni	Vecāki
Par dzīvniekiem	12	8
Brīnumpasakas	10	11
Sadzīves pasakas	7	6

K. Skalbes pasakas „Sarkangalvīte” apraksts

Vecmāmiņa noadīja savai mazmeitiņai Sarkangalvītei sarkanu cepurīti, lai labāk viņu redzētu, kad viņa pa ceļu nāk ciemos. Cepurīte bija sanākusi par lielu. Sarkangalvīte māte, meiteni vienmēr mācīja, satiekot kādu, obligāti jāpasveicina. Kādā dienā, Sarkangalvīte salasīja zemenes un gribēja aiznest tās vecmāmiņai. Tā nu Sarkangalvīte gāja cauri mežam ar zemeņu krūzīti rokās. No krūmiem viņai priekšā izlēca vilka, kurš bēga no medniekiem. Vilkam radās doma meitenīti apēst. Viņš teica, ka ir kaimiņu suns. Un piedāvāja iet pie vecmāmiņas kopā. Sarkangalvīte pamanīja vilka sarkanās acis un nobijās. Bet vilks teica, ka tas atspīdot no viņas zemenēm. Tā nu Sarkangalvīte tomēr juzdama ko nelāgu, teica, lai viņš tomēr iet viens. Tā nu viņi sarunāja, ka vilks pateikšot vecmāmiņai, ka pie viņas nāks ciemiņš. Tā nu vilks pirmais bija atnācis pie vecmāmiņas. Vecmāmiņa gulēja. Vilks uzsēja sev galvā aubi un ielēca gultā blakus vecmāmiņai un to aprija. Pēc neilga laiciņa atnāca Sarkangalvīte, pienāca pie vecmāmiņas gultas, kur jau gulēja vilks un deva salasītās ogas. Nu vilks aprija arī Sarkangalvīti. Pēc pavisam neilga laika mednieku suņi saoduši vilka pēdas, atveda medniekus uz vecmāmiņas mājiņu, kurā tobrīd atradās vilks cieši aizmidzis vecmāmiņas gultā. Mednieks klusām pielavījās viņam klāt un to nošāva. Tad mednieks pārgriezta vilkam vēderu un no tā izlīda gan Sarkangalvīte, gan viņas vecmāmiņa. Tā nu viņi visi trīs laimīgi padzēra vecmāmiņas sarūpēto tēju. Pasaka beidzas ar to, ka nu jau Sarkangalvīte izaugusi liela un prātīga meitene un ar vilkiem vairs nesveicinās.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12. 50

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Visi skolēni saliek savus krēslus aplī un apsēžas. Tad skolotājs izstāsta, ko visi kopā tagad darīs. Tad skolotājs sāk lasīt pasaku. No sākuma visi skolēni ar interesi un ļoti uzmanīgi klausās skolotājas lasītajā. Pēc laika, lasot pasaku, tiek novērots, ka divi skolēni sāk lūkoties apkārt, kas liecina, ka viņiem kļuvis neinteresanti. Vēl pēc laiciņa viens no šiem diviem skolēniem sāk sačukstēties ar kādu skolēnu, kas sēž blakus. Skolotāja izdara ar skatienu un rokas pielikšanu pie lūpām, kas nozīmē, ka jābūt klusu, izdara aizrādījumu. Sačukstēšanās tiek apturēta. Pasakas lasīšanas laikā, tiek novērots, ka pārējie 8 skolēni ar interesi klausās. Pasakas notikumu gaitā, skolēnos parādās arī dažādas ārējās izpausmes – sejā, mīmikā, lūpu kodīšanā. Kad, pasaka izlasīta, skolotāja sāk uzdot jautājumus, tiek pārrunāta pasaka. 8 skolēni ļoti aktīvi atbild uz jautājumiem, dažkārt pat nenoklausoties līdz galam sava klasesbiedra teikto. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.9. tabulā.

Pēc pasakas lasīšanas skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāda bija Sarkangalvīte?
- 2) Kāds bija vilks?
- 3) Kāds bija mednieks?
- 4) Kas notika pasakā ar Sarkangalvīti? Kā tu juties to dzirdot?
- 5) Kas notika pasakā ar vilku?
- 6) Kas tev šajā pasakā patika, kas – nepatika?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene A	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene B	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene W	/	/	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene D	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene S	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Zēns R	/	/	Netika izmantots	Netika izmantots

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Latviešu tautas pasakas „Kaķis un pele” apraksts

Senos laikos kaķis ar peli esot dzīvojuši kopā. Kaķis medījis, pelīte saimniekojusi pa mājām. Pelīte bija taupīga, strādīga un laba saimniece un kaķim pret viņu neesot bijis nekādu iebildumu. Kādā dienā viņi nolēma iekrāt ēdienu bada dienām. Pelīte izdomāja, ka visvieglāk sataupīt būtu taukus. Tā nu pelīte pa druskai sākusi krāt taukus podiņā. Krāja, krāja, kamēr podiņš pilns. Abi ar kaķi aiznesa pilno podiņu uz mežu un paslēpa biezās krūmās. Pienāca ziema, kaķis vairs neko nometīt pļavā nevarēja, krājumi mājās arī beidzās. Palika vairs tikai miežu plāceņi, kur garšoja pelītei, bet kaķim gribējās klāt vai nu gaļu vai taukus. Tā nu kaķis izdomāja pateikt pelītei, ka viņam esot jāiet kristībās un, ka līdzī jāņemot esot plācenis. Tā nu pelīte iedeva viņam plāceni, kaķis aizgāja. Kaķis, protams, devās nevis uz kristībām, bet gan uz mežu pie tauku podiņa. Pārņāca mājās tikai ap pusnakti. Pelīte pārinteresējās, kā tad krustabērns nosaukts un, kas tad dēls vai meita. Kaķis atbildēja, ka tas esot dēls un nosaukts par Iesācīti. Pēc pāris dienām kaķim atkal sagribējās taukus. Viņa atkal saka pelītei, ka jāiet atkal uz kristībām, lai pelīte iedod miežu plāceni. Pelīte iedeva. Kaķis atkal prom uz mežu pie tauku podiņa. Atnāk mājās, pelīte atkal jautā, kā tad nosaukts bērns. Par Pustukšīti. Tā nu aiziet abi gulēt. Pēc kāda laiciņa, kaķis atkal prasa pelītei miežu plāceni, jo viņam atkal jāiet uz trešā kaimiņa bērna kristībām. Pelīte iedod plāceni, kaķis atkal prom uz mežu. Atnāk mājās, pelīte atkal jautā, kā tad tagad nosaukts bērns. Par Iztukšīti. Pēc kāda laika, beidzās visi krājumi mājās, arī plāceņi. Pelīte nu atcerējās, ka mežā tak stāv paslēpts bada gadījumiem tauku podiņš. Tā nu abi devās uz mežu. Pelīte ieraudzīja tukšo podiņu un saprata kaķa mānīšanos. Kaķis sadusmojās un ķēra arī pelīti, lai to apēstu. Kopš tā laika pele bēg no kaķa.

Novērošanas protokols

Laiks: 9.00 – 9.40

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Visi skolēni sēž savos solos. Ir gatavi stundai. Skolotāja izstāsta stundas gaitu. Skolēni ir gatavi klausīties pasaku. Skolotāja sāk pasakas lasīšanu. Skolēni uzmanīgi klausās. Pēc pasakas izlasīšanas, skolotāja izdala skolēniem darba lapas, kuras lūdz aizpildīt. Skolēni strādā ar darba lapām. Viens no skolēniem veic darba lapas uzdevumus ļoti nenopietni. Kad darba lapas visiem izpildītas, skolotāja tās savāc. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.10. tabulā.

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Meitene Y	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Meitene Z	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Meitene A	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Meitene B	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Meitene W	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Meitene D	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Meitene S	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Meitene Q	+	Netika izmantots	+	Netika izmantots
Zēns R	/	Netika izmantots	/	Netika izmantots

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Vārds.....

Latviešu tautas pasaka „Kaķis un pele.”

2. klase

Lasi jautājumu un atbildi uz tiem!

1. Kāda, tavuprāt bija pelīte?

2. Kāds, tavuprāt, bija kaķis?

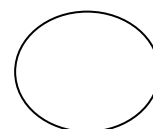
3. Vai kaķis rīkojās pareizi, paskaidro, kāpēc?

4. Kā tu būtu rīkojies/rīkojusies kaķa vietā? Un kā – pelītes vietā?

Uzzīmē pasakas ilustrāciju!

Iezīmē aplī sejiņu, kā tu juties, klausoties pasaku un veicot šos uzdevumus!

Latviešu tautas pasakas „Lapsa iemāna āzi akā” apraksts

Reiz lapsa medīdama irbes, iekrita akā. Akā bija daudz ūdens, viņa saprata, ka ārā netiks bez kāda palīdzības. Garām gāja āzis. Lapsa kļuva priecīga, jo jau galvā izplānoja viltīgu plānu. Lapsa sāka šļakstināties, gaudot. Āzis piegāja pie akas un prasīja lapsai, kā tad viņa te iekļuvusi. Lapsa atteica, ka akā esot tik ļoti salds un garšīgs ūdens, un ir tika patīkami atsvaidzinoši. Un piebilda, ka āzim gan jau ir ļoti karsts tur augšā. Āzis piekrita, ka patiešām ir karsti. Tad lapsa piedāvāja, lai āzis arī lec iekšā. Tā nu āzis padevās lapsas viltībai un ielēca akā. Lapsa gan ilgi negaidīja. Uzrāpās āzim virsū un izlēca no akas. Pirms skriedama prom, lapsa vēl pazobojās par āzi, teikdama, ka vajagot vispirms padomāt un tikai tad lēkt iekšā akā.

Novērošanas protokols.

Laiks: 13.05. – 13.45

Vieta: Daukstes pamatskola 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Visi skolēni sēž krēslos aplī izkārtotos. Skolotāja izstāsta darbošanās gaitu. Skolotāja lasa pasaku. Skolēni uzmanīgi klausās pasaku. Skolēni atklāti izrāda dažādas emocijas gan sejā, mīmikā, gan skaļi pasakot nepatiku pret lapsu, kā arī žēlumu pret āzi. Pēc pasakas izlasīšanas, skolotāja uzdod jautājumus, skolēni atbild, izsaka savas domas. Pēc pasakas pārrunāšanas, skolotāja izdala katram skolēnam abu pasaku tēlu zīmējumus un aicina skolēnus izkrāsot abus tēlus. Skolēni ar prieku izpilda šo uzdevumu. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.11. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kā tu juties, klausoties šo pasaku?
- 2) Kāda, tavuprāt, ir lapsa?
- 3) Kāds, tavuprāt, ir āzis?
- 4) Vai lapsa rīkojās pareizi? Kāpēc?
- 5) Kā tu būtu rīkojies/rīkojusies āža vietā?
- 6) Kāpēc, tavuprāt, ar āzi tā notika?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	/	+	Netika izmantots	/
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	/	/	Netika izmantots	/

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Latviešu tautas pasakas „Ezis un zaķis” apraksts

Kādā dienā divi brāļi eži, sarunāja apjokot zaķi, kurš bija lielījies, ka esot liels skrējējs. Tā nu abi eži nostājās viens vienā grāvja galā, otrs – otrā galā. Un viens no ežiem piedāvāja zaķim sacensties, kurš pirmais tiks līdz otram grāvja galam. Saderēja uz to, ka, ja zaudēs zaķis, tad ezis varēs izraut zaķim desmit ūsas, bet, ja zaudēs ezis, tad zaķis varēs izraut desmit dzeloņus no kažoka. Bet ezis sarunāja tā, ka zaķim jāskrien pa grāvja augšu, bet ezis pats skries pa grāva leju. Tā nu zaķis aizsteidzās kā viesulis. Zaķis tika līdz grāvja otram galam, bet tur jau pretī nāca ezis, kurš teica, ka jau paspējis nosalt gaidīdams. Zaķis nebija ar mieru zaudēt pirmajā skrējiena reizē, tāpēc vēlējās skriet atpakaļ uz grāvja galu. Tā nu viņā atkal aizskrēja kā viesulis, bet tur priekšā jau atkal ezis viņu gaida. Nu ko zaķim nācās šķirties no desmit ūsām. Abi eži tās sadalīja, katram tika pa piecām. No tā laika ežiem tādas zaķa ūsiņas pie lūpām.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12. 50

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja aicina skolēnus sasēsties aplī. Skolotāja izstāsta skolēniem darbošanās gaitu. Skolotāja lasa skolēniem pasaku. Skolēni nebaidās izrādīt emocijas, smaidot, pēc tam arī smejojies skaļāk. Pēc pasakas izlasīšanas, skolotāja aicina skolēnus atbildēt uz jautājumiem, izteikt savas domas, kas patika, kas nepatika, raksturot tēlus. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.12. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāpēc eži nolēma izjokot zaķi?
- 2) Kādi bija eži?
- 3) Kāds bija zaķis?
- 4) Kas tev šajā pasakā patika visvairāk?
- 5) Vai arī tu kādreiz kādu esi izjokojis?
- 6) Vai kāds ir izjokojis tevi?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Y	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās	Nepiedalījās
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene A	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene B	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene W	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene D	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene S	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Zēns R	/	/	Netika izmantots	Netika izmantots

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Latviešu tautas pasakas „Vecīša cimdiņš” apraksts

Reiz kāds sirms vecītis aukstā ziemas dienā brauca uz mežu pēc malkas. Te vecītis sagribēja iedegt pīpi. Kamēr meklēja pīpi, tabaku un šķiltavas, tikmēr pazaudēja vienu cimdiņu. Tā nu muša, skriedama no sala, ieraudzīja cimdiņu, ieskrēja tajā, un no prieka sāka dancot. Garām skrēja pelīte, arī no sala, un jautāja, kas tad tur iekšā dancojot. Muša atbildēja, ka viņa tā ir. Tad muša uzzinājusi, ka tā ir pelīte, aicināja arī iekšā sildīties. Tā nu abas sāka dancot. Garām skrēja zaķītis, kuru arī ieinteresēja, kas tajā cimdiņā dancoja. Pelīte un muša abas paskaidroja un, dzirdēdamas, ka ārā ir zaķītis, aicināja arī viņu iekšā. Nu dancoja visi trīs. Skrēja garām vilks, kurš arī jautāja pie cimdiņa, kas tad tur iekšā danco. Visi trīs izstāstīja, un arī vilku aicināja sildīties. Tā nu dejoja nu jau četratā. Garām bēga no sala arī lācis. Arī tas jautāja, kas tad cimdiņā danco. Visi četri arī nosauca sevi. Lācis arī sagribēja sildīties. Tā nu viņi nu jau bija pieci. Garām skrēja gailis, kurš nonākdams pie cimdiņa, aizdziedājās. Dancotāji nobijās un skrēja katrs uz savu pusi. Skriedami saplēsa vecīša cimdiņu. Un tā vecītis līdz šai dienai, staigājot ar vienu cimdiņu.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12. 50

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolēni izturējās jau tā kā zinādami, kas viņus šodien atkal sagaidīs. 8 no 10 skolēniem nu jau izrādīja patiesu prieku, ka atkal varēs klausīties pasaku. Jau bez skolotājas lūguma, paši ķērās klāt pie krēslu kārtošanas aplī. 2 no skolēniem izrādīja to, ka viņiem labāk gan būtu gribējies darīt ko citu. Taču skolotāja ar pamudinājumiem, ar uzaicinājumiem šos 2 skolēnus tomēr pierunāja piedalīties. Tad skolotāja sāka lasīt. Skolēni uzmanīgi klausījās. Arī tie skolēni, kuriem gribējās darīt ko citu. Pēc pasakas izlasīšanas, skolotāja sāka uzdot jautājumus, skolēni aktīvi piedalījās, un atbildēja uz tiem. 2 skolēni atbildēja īsi, bez pamatojuma, emocijas neizrādīja. Pārējie skolēni emocijas rādīja nevien sejā, bet arī žestos – ar rokām rādīja līdzī, atbildot uz jautājumiem, citi mēģināja iztēloties kāds tas cimdīnā izskatījās, rādīja, cik lielam viņam būtu bijis jābūt, lai tur ielīstu pat lācis. Pēc pārrunām, skolotāja aicināja skolēnus uzzīmēt cimdīņu. Skolēni aktīvi zīmēja, arī tie 2 skolēni, kuriem no sākuma gribējās darīt ko citu. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.13. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāpēc vecītis palika tikai ar vienu cimdīņu?
- 2) Kāpēc dzīvnieciņi salīda cimdīnā?
- 3) Kā dzīvnieciņi viens pret otru izturējās šīs pasakas laikā?
- 4) Kāpēc dzīvnieciņi ielaida svešiniekus jaunatrastajā mītnē?
- 5) Vai ir svarīgi palīdzēt nelaimē nonākušajam?
- 6) Vai tu esi palīdzējis/ palīdzējusi kādam nelaimē nokļuvušam? Pastāsti!

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	+	+	Netika izmantots	+
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	-	/	Netika izmantots	/
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	-	-	Netika izmantots	/

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Igauņu tautas pasakas „Kā zaķis piemānīja aukstumu” apraksts

Lielle un mazie meža zvēri palīduši visi zem lielas egles savā starpā runājās un drebinājās no aukstuma. Gan lācis, gan vilks, gan lapsa, gan lūsis savā starpā runāja, ka ir ļoti auksts un, ka laikam šoziem visiem gals klāt. Lūsis izteica piedāvājumu, ka visiem jādodas pie Meža tēva, lai tas viņiem dod siltākus kažokus. Tā nu visi devās pie Meža tēva. Piegājuši pie Meža tēva mājas, viņi ļoti pieklājīgi pieklauvēja un, sagaidījuši Meža tēvu iznākam, sasveicinājās. Tad nu lapsa sāka pirmā stāstīt, kāpēc visi ieradušies – jo vajag jaunus siltākus kažokus. Meža tēvs noklausījās un sāka dalīt jaunus kažokus. Katrs nu dabūja jaunu kažoku, kas ne vien sildīja, bet palīdzēja izdzīvot – aizbēgt no medniekiem utt. Kad dalīšana gāja uz beigām, Meža tēvs jautāja zaķim, kāpēc viņš nestājas rindā pēc kažoka. Zaķis atbildēja, ka neko nevajagot, viņš iztiekot ar to, ka saēdoties zaļumu, pagrauzot koka mizu un nekāds sals viņam neskādējot. Meža tēvs uzslavēja zaķi par drosmi un izturību. Bet to visu dzirdēja arī Sala vecis un nolēma zaķi pārmācīt. Kad zaķis devās prom no Meža tēva, Sala vecis tam sekoja pa pēdām. Viņš sacēla pamatīgu aukstumu, ka pat koku zari sāka brakšķēt. Zaķis gribēja sasildīties, skrēja arvien ātrāk un ātrāk, bet viss velti. Tad zaķis aplīda zem resnas priedes, sarāvās čokurā, bet arī tas nelīdzēja. Tad zaķis pieskrēja pie siena kaudzes, nogūlās aizvējā, saritinājās kamolā un jau sāka domāt, ka pēdējā stundiņa klāt. Bet tad pie viņa pienāca Sala vecis un jautāja, vai tad zem ādas neesot palicis vairs ne druskas siltuma. Bet zaķis atbildēja, ka no viņa pat garaiņi ceļas, cik esot karsti. Zaķis saņēma pēdējos spēkus un aizlēca līdz siena kaudzei otrā pusē. Sala vecis to redzēja, pats nobijās, un secināja, ka patiešām neko nevar izdarīt zaķim. Zaķis vēl noteica, ka tā nu tas arī ir. Tā nu zaķis vēl līdz šai dienai staigā savā vecajā kažociņā, Un sala vecis vairs neuzdrošinās ar viņu spēkoties.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12. 50

Vieta: Daukstes pamatskolas zāle

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja aicina skolēnus doties kopīgi uz zāli. Tur jau salikti aplī krēsli. Šoreiz skolotāja izstāsta skolēniem, ka lasīs pasaku nevis pati, bet visi kopīgi. Skolēni lasa pa teikumam, virzoties pa apli. Skolotāja vēro skolēnu sejas un mīmikas un žestus, lasot pasaku. Pasaka tiek izlasīta. Tad skolotāja uzdod dažādus jautājumus, ļaujot izteikties katram skolēnam. Atbild uz jautājumiem visi skolēni. Kad pasaka ir pārrunāta, skolotāja aicina skolēnus doties atpakaļ uz klasi un uzzīmēt to pasakas tēlu, kurš izraisīja vispozitīvākās emocijas – simpātijas. Skolēni dodas uz klasi, apsēžas savās vietās un sāk zīmēt. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.14. tabulā.

Skolotāja uzdotie jautājumi:

- 1) Kāds bija zaķis?
- 2) Kā tu būtu rīkojies zaķa vietā?
- 3) Kāds bija Meža tēvs?
- 4) Kāds bija Sala vecis?
- 5) Kas tev šajā pasakā visvairāk patika?
- 6) Kas šajā pasakā nepatika – radīja negatīvas emocijas?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	+	+	Netika izmantots	+
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	/	+	Netika izmantots	+
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	/	/	Netika izmantots	+

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Latviešu tautas pasakas „Garā pupa” apraksts

Senos laikos pie kādas bargas pamātes dzīvoja ļoti čakla sērdienīte, kurai pamāte visu laiku lika strādāt. Pamāte bija ļoti ļauna. Kādā dienā pamāte iebēra pupas pelnos un lika tās izlasīt. Sērdienīte lasīja, lasīja, bet viena pupa tomēr palika pelnos. Tā auga, auga līdz izauga līdz pašām debesīm. Sērdienīte skatījās un sāka kāpt pa pupu uz augšu, jo cerēja debesīs satikt savu mirušo māmiņu. Tā viņa, kāpa, kāpa, līdz nonāca debesīs. Tur viņa ieraudzīja mazu būdiņu, kurā iegāja. Tur dzīvoja vecs slims vecītis, kurš lūdzās, lai sērdienīte izkurinot viņam pirti. Tā kā malkas vecītim nebija tad viņš teica, lai kurinot ar zirgu kauliem, kas atradās aiz kūts, ūdens vietā varot pasmelt vircu, jo pēc ūdens tālu jāiet, bet pirts slotas vietās, lai paņem zirga asti. Bet sērdienītei vecā vīriņa bija ļoti žēl un viņa aizgāja uz tālo mežu, salasīja malku, salasīja bērza žagarus, ar ko sataisīja mīkstu slotu, izkurināja ar sanesto malku pirti. Aizgāja uz tālo aku pēc ūdens un aicināja vecīti uz pirti. Tā kā vecītis bija slims un nevarēja paiet, tad viņš teica, lai vilkšus aizvelk viņu uz pirti, bet sērdienīte atrada ratiņus un ar tiem aizveda vecīti līdz pirtiņai. Pēc pirts vecītis grib samaksāt sērdienītei par labo darbu. Viņš lika sērdienītei no klēts paņemt vienu no trim šķirstiņiem. Sākumā sērdienīte negribēja neko ņemt, bet tad paņēma pašu mazāko un neglītāko šķirstiņu. Kad viņa atvēra šķirstiņu vaļā, tas izrādās bija pilns ar visādām skaistām un dārgām lietām. Sērdienīte nokāpa atpakaļ pie pamātes un sīki viņai visu izstāstīja. Nu pamāte grib, lai arī viņas meita tiek pie tādām dārgām lietām un tāpēc liek savai meitai pupas no pelniem lasīt. Īstā meita lasa, lasa un tīšām vienu atstāj pelnos. Tā nu atkal izaug pupa līdz pašām debesīm. Īstā meita kāpj pa pupu augšā. Satiek atkal to pašu veco, slimo vecīti. Kurš lūdz sev izkurināt pirti. Kurināt liek no tiem pašiem zirga kauliem, jo pēc malkas tālu jāiet, ūdens vietā saka, lai izmanto vircu un slotas vietā varot izmantot zirga asti. Īstā meita tā arī izdara. Izkurina pirti no kauliem, ūdens vietā pasmeļ vircu, bet slotas vietā – zirga asti. Kad visu izdarījusi, iet pie vecīša saukt uz pirti. Vecītis saka, ka paiet nevarot, lai viņa to aizvelk aiz kājām. Īstā meita tā arī izdara. Nu pēc pirts vecītis saka īstajai meitai, lai aizejot uz klēti un izvēloties tur sev vienu no šķirstiņiem. Nu mātes meita priecīga steidzas klēti, notriec kaķi un paņem sev lielāko, skaistāko šķirstiņu. Nokāpj pa pupu atpakaļ pie mātes. Otrā rītā visi dodas nu skatīt lielās bagātības, bet līdz ko paver šķirstiņa vāku, tā no tā izšaujas liela uguns liesma un aprij māju un klēti. Tā nu mātes meita daudz gribēdama, galu galā pazaudēja visu.

Novērošanas protokols

Laiks: 11.15 – 11.55

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja sāk stundu sasveicinoties ar skolēniem. Skolotāja izstāsta stundas gaitu. Tad aicina skolēnus noklausīties pasaku. Skolēni uzmanīgi klausās pasaku. Pēc pasakas izlasīšanas skolotāja uzdod skolēniem jautājumus, skolēni aktīvi izsaka savas domas, atbild uz jautājumiem. Pēc pasakas pārrunāšanas, skolotāja aicina skolēnus uzzīmēt vienu tēlu, kas radīja pozitīvas emocijas, otru – kas radīja negatīvas, nepatīkamas emocijas. Skolēni zīmē pasaku tēlus. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.15. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāda bija sērdienīte?
- 2) Kāda bija pamāte?
- 3) Kāda bija īstā meita?
- 4) Kas patiesībā bija vecais, slimais vecītis?
- 5) Kas šajā pasakā patika – radīja pozitīvas emocijas?
- 6) Kas šajā pasakā nepatika – radīja negatīvas emocijas?
- 7) Kā tu būtu rīkojies / rīkojusies sērdienīte vietā?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, pierē, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	+	+	Netika izmantots	+
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	+	/	Netika izmantots	+

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Latviešu tautas pasakas „Dimanta kurpīte” apraksts

Pamātei bijušas divas īstās meitas un viena pameita. Īstās meitas bijušas slinkas un neglītas, bet māte tās ļoti mīlēja un lutināja. Pameita bijusi skaista un strādīga, kas pamātei un īstajām meitām nebija pa prātam. Tāpēc nabaga bārenītei lika darīt darbu dienu un nakti. Tās zemes ķēniņš taisījās precēties un rīkoja lielas svinības, uz kurām saaicināja visas valsts meitas. Kad īstās meitas taisījušās uz dzīrēm, arī pamieta iebildusi, vai viņa nevarot iet. Pamāte iebēra stopu zirņu pelnos un likusi izlasīt. Un, kad pabeigšot, tad varot iet. Bārenīte nosēdās raudādama un saukusi balodīšus palīgā. Tūdaļ klāt bijuši balodīši un palīdzēja bārenītei tikt galā ar darbu. Kad darbs tika pabeigts, tad balodīši pamācīja bārenīti, lai aiziet pie mātes kapa. Bārenīte paklausīja un aizgājusi, nostājusies un tūdaļ pat no egles nokrita sudraba drēbes. Bārenīte apģērbās un devās uz dzīrēm. Ķēniņa dēls tikai ar viņu vien visu vakaru gribējis dejot. Nākošajā dzīru dienā bārenītei bija jāizlasa no pelniem stops kaņepju. Arī tas tika izdarīts. Un šoreiz no egles nokritušas zelta drēbes. No dzīrēm drīz atkal aizbēgusi un iekritusi kā ūdenī. Trešajā dzīru dienā pamāte iebērusi pelnos stopu sinepju sēkliņu. Balodīši atkal nākuši palīgā, un tajā vakarā bārenīte dabūjusi dimanta drēbes. Kad viņa nonākusi pilī, ķēniņš lika nosmērēt ar piķi pils sliekšni, lai bēgot daiļā jaunava tiktu aizkavēta. Bārenītei izdevās gan aizbēgt, bet no kājas viena dimanta kurpīte palikusi pie piķa. Ķēniņa dēls paņēmis kurpi un braucis apkārt pa visu valsti mērīdams, bet izrādījies, ka nav nevienas, kam kurpīte labi derētu. Tā viņš iebruca pie mātes ar trim metām. Māte, redzēdama, ka viņas meitām kurpe par mazu, apdrāzusi vecākajai meitai kāju. Tagad nu meita itin viegli dabūja kurpi kājā. Ķēniņš nu veda vecāko meitu uz pili. Bet pa ceļam dzirdējis balodīšus rūcam, ka asinis esot kājā, lai braucot mājā. Ķēniņa dēls paskatījās un ieraudzīja, ka no kājas tek asinis. Tā nu viņš atveda vecāko meitu atpakaļ. Tad nu māte tāpat izrīkojas ar jaunāko meitu un tai arī kurpīte der. Bet baloži atkal pabrīdina ķēniņa dēlu. Tā nu ķēniņa dēls ved arī jaunāko meitu atpakaļ. Tad nu viņš beidzot dabū rokā bārenīti. Tai kurpe kā uzlieta. Tagad balodīši rūca, ka nu līgava tiek vesta. Tā nu ķēniņa dēls apprecēja bārenīti, bet īstās meitas vēl ilgi dziedēja savas kājas.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12. 50

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: : novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Kad skolotāja dara zināmu skolēniem, ka tiks lasīta pasaka, visi skolēni bez uzaicinājuma salika krēslus aplī. Jau ir radusies sava veida tradīcija – lasīt pasakas. Skolotāja izlasīja pasaku. Lasot pasaku, skolotāja ik pēc laika apstājās, un lūdz skolēnus prognozēt, kas varētu notikt tālāk. Skolēni visi atbildēja, ka pasakai noteikti būs labas beigas un bārenītei viss izdosies. Tad sākas pasakas pārrunāšana, skolotāja uzdeva jautājumus, skolēni aktīvi izteica savu viedokli, atbildēja uz jautājumiem. Pēc pasakas pārrunāšanas, skolotāja aicināja skolēnus uzrakstīt pāris teikumus par to mirkli pasakā, kas palicis atmiņā visspēcīgāk - kuru vietu pasakā atceras uzreiz domājot par dzirdēto pasaku. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.16. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāda bija bārenīte?
- 2) Kāda bija pamāte?
- 3) Kādas bija pamātes īstās meitas?
- 4) Kāpēc bārenīte tika pie skaistā apģērba?
- 5) Kāpēc bārenīte īsi pirms balles baigām skrēja prom?
- 6) Kāpēc tieši bārenīte bija tā, kuru ķēniņš apprecēja? Vai tas bija tikai tāpēc, ka derēja kurpīte?
- 7) Kāpēc balodīši palīdzēja bārenītei?
- 8) Vai cilvēkam vajag būt labam vai sliktam? Kāpēc?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	+	Netika izmantots
Meitene Y	+	+	+	Netika izmantots
Meitene Z	+	+	+	Netika izmantots
Meitene A	+	+	+	Netika izmantots
Meitene B	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās
Meitene W	+	+	+	Netika izmantots
Meitene D	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās
Meitene S	/	+	+	Netika izmantots
Meitene Q	+	+	+	Netika izmantots
Zēns R	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Dz. Rinkules – Zemzares pasakas „Draudzības spēks” apraksts

Līdzās citām puķēm pašā dobes malā izdzina savu pirmo asniņu puķuzirnītis. Viņš ļoti priecājās par sauli, kas glāstīja zemi, tā atmodinādama visus augus, kas tajā dusēja. Mazais puķuzirnītis tā priecājās par pasauli! Ar nepacietību sāka gaidīt, kad viņš izaugs un varēs atraisīt pirmos ziedus. Bet turpat paslēpusies dziļi zemē bija vārpata, kas puķuzirnītim draudēja, ka neļaus tam izaugt lielākam par pašu. Vārpata ātri sazēla un ar savu biezo ceru aizēnoja puķuzirnīša maigās lapiņas. Pavisam drīz puķuzirnītis sauli vairs nemaz neredzēja. Tā nu vārpata ļauni smējās, ka tā puķuzirnītis iznīks. Puķuzirnītis krita izmisumā, vai tiešām viņš vairs nekad neredzēs jauko saulīti un tā arī neizdosies uzziedēt. Te blakus puķuzirnītim ierunājās vēl kāda klusa, laipna balss. Tā bija saulgrieze. Viņa mierināja puķuzirnīti, ka palīdzēs viņam izaugt. Teica, ka puķuzirnītis drīkst atbalstīties pret viņu, kaut arī viņa pati vēl nemaz nebija izaugusi, tomēr viņas lapas bija lielas un platas un kāts stingri turējās zemē. Puķuzirnītis paklausīja saulgriezi un apvijās tai apkārt. Ar katru dienu saulgrieze auga augumā, bet kopā ar viņu auga arī puķuzirnītis. Drīz vien tie pārauga visas citas puķes. Tad kādā dienā saulgrieze uzziedēja ar brīnišķīgu dzeltenu ziedu. Tas bija liels un košs. Puķuzirnītis ļoti priecājās par saulgriezi. Un saulgrieze priecājās par puķuzirnīti, jo arī viņš sāka ziedēt. Tie tik saldi smaržoja! Bites un taureņi no malu malām lidoja un priecājās par saulgriezes skaisto ziedu, bet arī par puķuzirnīti visi brīnījās, ka tas tik garš izstiepies pretī saulei un sakuplojis ziedus. Bet vārpata no dusmām gandrīz vai slāpa nost, ložņādama turpat pie puķuzirnīša kājām. Tomēr viņa vairs neko sliktu nevarēja izdarīt. Cik jauki dzīvot pasaulē, ja tev blakus ir labs draugs!

Novērošanas protokols

Laiks: 11.15 – 11.55

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Visi skolēni sēž savās vietās. Skolotāja sāk stundu sasveicinoties. Tad skolotāja izstāsta skolēniem stundas gaitu. Skolēni uzmanīgi noklausās skolotājas teikto. Tad skolotāja sāk lasīt pasaku. Skolēni uzmanīgi klausās lasīto pasaku. Pēc pasakas izlasīšanas skolotāja sāk pārrunāt pasaku, uzdodot jautājumus. Skolēni aktīvi iesaistās sarunā, atbild uz jautājumiem, droši izsaka savas domas. Tad skolotāja lūdz izkrāsot puķuzirnīti, saulgriezi un vārpata. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.17. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāds bija puķuzirnītis?
- 2) Kāda bija vārpata?
- 3) Kāpēc saulgrieze palīdzēja puķuzirnītim?
- 4) Kas puķuzirnītim tik ļoti patika pasaulē?
- 5) Kas tev klausoties šo pasaku izraisīja prieku?
- 6) Kas, klausoties šo pasaku, tev izraisīja dusmas un skumjas?
- 7) Vai tev arī kāds ir palīdzējis tikt galā ar kādu problēmu vai palīdzējis izkļūt no nelabas situācijas?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2.Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3.Uzrakstītā informācija.	4.Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	+	+	Netika izmantots	+
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	+	/	Netika izmantots	+

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Š. Pero pasakas „Sniegbaltīte” apraksts

Kādā tālā zemē valdīja ļoti skaista ķēniņiene, bet viņas pameita Sniegbaltīte bija vēl skaistāka. Ķēniņiene jautāja savam spogulim, lai tas pasaka, kura ir visskaistākā. Spogulis teica, ka Sniegbaltīte. Ļaunā ķēniņiene pavēlēja kalpam Sniegbaltīti aizvest uz mežu un nogalināt, taču nabaga cilvēkam meitenes bija tik žēl, ka viņš pierunāja to paslēpties mežā. Sniegbaltīte ieskrēja biežoknī un dienām ilgi klīda pa mežu, līdz ieraudzīja mazu mājiņu. Mājiņu viņa uztvēra kā glābiņu. Tur viss bija ļoti maziņš, un viņa nojauta, ka tajā mājā varētu dzīvot rūķīši. Tā nu viņa ķērās klāt uzkopšanas darbiem. Kamēr strādāja nogura, apgūlās un aizmiga. Kad viņa pamodās, visapkārt viņai bija sastājušies septiņi rūķīši. Sniegbaltīte viņiem izstāstīja savu bēdu stāstu un rūķīši apsolījās viņu pasargāt. Bet ķēniņiene uzzinājusi, ka Sniegbaltīte vēl ir dzīva, pārgērbās par vecu sieviņu, devās pie Sniegbaltītes un uzciņāja to ar saindētu ābolu. Tiklīdz Sniegbaltīte iekodās ābolā, tā saļima zemē. Rūķīši ilgi, ilgi raudāja. Princis jāja garām rūķīšu mājai, ieraudzīja skaisto Sniegbaltīti un noskūpstīja viņu uz pieres. Sniegbaltīte tūdaļ atdzīvojās un rūķīšiem atkal bija lieli prieki. Sniegbaltīte ar princi nosvinēja kāzas un dzīvoja ļoti laimīgi.

Novērošanas protokols

Laiks: 13.05. – 13.45

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja skolēniem izstāsta darbošanās gaitu. Skolēni bez skolotājas uzaicinājuma paši saliek krēslus aplī un apsēžas. Skolotāja izlasa pasaku. Tad skolotāja sāk pasakas pārrunas, uzdod jautājumus, skolēni atbild. Tad skolotāja aicina skolēnus uzzīmēt kādu no pasaku tēliem. Skolēni sāk strādāt. Kad darbi pabeigti, skolotāja aicina skolēnus izveidot zīmējumu izstādi, pieliekot tos pie sienas. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.18. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāda tev izlikās Sniegbaltīte?
- 2) Kāda bija ķēniņiene?
- 3) Kāpēc ķēniņienes kalps neizpildīja pavēli?
- 4) Kāpēc rūķīši pieņēma Sniegbaltīti dzīvot pie sevis?
- 5) Kas tev šajā pasakā radīja pozitīvas emocijas – prieku, kas negatīvas – nepatika?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2.Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c., atbildes uz jautājumiem, intonācija).</i>	3.Uzrakstītā informācija.	4.Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	/	/	Netika izmantots	+
Meitene W	+	/	Netika izmantots	/
Meitene D	/	/	Netika izmantots	+
Meitene S	-	/	Netika izmantots	-
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	-	-	Netika izmantots	/

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Dž. Rodāri pasakas „Neredzamais cilvēks” apraksts

Dzīvoja reiz mazs zēns Tonīno. Kā visi bērni, arī Tonīno mācījās skolā. Kādreiz Tonīno aizgāja uz skolu, neiemācījies uzdoto. Viņš baidījās, ka skolotājs varētu viņu izsaukt. Un viņš pie sevis izteica vēlēšanos, kaut nu viņu neviens neredzētu un nedzirdētu! Skolotāja sāka stundu un, kad nonāca līdz Tonīno kārtai atbildēt, zēns sauca: „Es!” Bet viņu neviens nedzirdēja. Skolotājs noteica, ka žēl, ka nav Tonīno šodien skolā. Tonīno saprata, ka viņš ir neredzams un nedzirdams. Pēc stundas bērni izskrēja pagalmā, jautri sarunājās, smējās, stāstīja cits citam interesantus piedzīvojumus. Līdzīvi viņiem izskrēja arī Tonīno. Taču bērni viņu neredzēja. Tonīno velti centās pievērst sev uzmanību. Viņam gribējās palielīties, ka viņš ir neredzams un nedzirdams. Zēns pieskrēja pie viena, pie otra, runāja ar viņiem, lai uzjautrinātu, piedāvāja konfektes. Bet bērni viņu neredzēja, nedzirdēja, neievēroja. Tonīno kļuva skumjš. Viņš aizskrēja uz māju. Māmiņa stāvēja uz balkona. – Māmiņ, te es esmu! – sauca Tonīno. Taču arī māmiņa ne redzēja, ne dzirdēja viņu un arī neatbildēja neko. – Gribu, lai māmiņa mani redz, dzird, gribu sarunāties ar viņu. Gribu runāt ar bērniem! Gribu, lai skolotājs izsauc mani! Tik slikti būt neredzamam, nedzirdamam. Tik slikti būt vienam! Un Tonīno atkal kļuva par parastu zēnu.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12.50

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja skolēniem izstāsta darbošanās gaitu. Skolēni bez skolotājas uzaicinājuma paši saliek krēslus aplī un apsēžas. Skolotāja lasa pasaku. Skolēni ļoti uzmanīgi klausās. Skolēnu uzmanība netiek pārtraukta. Tad skolotāja sāk pasakas pārrunas, uzdod jautājumus, skolēni atbild. Pasakas pārrunāšanās piedalās visi skolēni. Pēc 5 jautājumu pārrunāšanas, skolotāja paņem rokās mīksto rotaļlietu un aicina skolēnus, turot rokās rotaļlietu, pateikt, ko viņi šobrīd ļoti vēlējas (tie, kuri skolēni grib, ja skolēns ļoti nevēlējas izteikt skaļi savu vēlēšanos, skolotāja nevienu nepiespiež). Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.19. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāds bija zēns Tonīno?
- 2) Kādas izjūtas tev radās, klausoties pasaku?
- 3) Kāpēc cilvēkiem vajadzētu padomāt pirms viņi kaut ko kādam pasaka skaļi? Kādas sekas ir, ja kaut ko pasaka nepadomājot?
- 4) Vai arī tu kādreiz esi nožēlojis to, ko kādam esi pateicis? Pastāsti!
- 5) Vai tu piekrīti tam, ka, ja cilvēks kaut ko ļoti, ļoti vēlējas tas var piepildīties?
- 6) Vai ir kaut kas, ko tu šobrīd ļoti, ļoti vēlies? Ja vēlies, pastāsti!

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene A	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene B	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene W	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene D	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene S	/	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Zēns R	/	/	Netika izmantots	Netika izmantots

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Latviešu tautas pasakas „Brīnuma stabulītes” apraksts

Kādam puisēnam vienā nedēļā nomiris tēvs un otrā nedēļā māte. Tā nu sērdienītis palicis pavisam viens. Katru dienu gājis uz kapiem un raudājis gaužas asaras. Bet tad kādā dienā māte iznākusi no kapa un iedevusi puisēnam trīs stabulītes. Viena stabulīte, kad to papūš, tad vairs nav jāraud, kad papūtīs otru – tad būs jāsmejas, kad trešo – tad jādejo un jālec. Puisēns tūlīt papūta pirmo stabulīti. Tā skanējusi tik jauki, tik mīlīgi, ka asaras tūdaļ nožuvušas. Nu papūtīs otru stabulīti, tā skanējusi, tā skanējusi tik jautri, ka gribot negribot bijis jāsmejas. Beidzot papūtīs trešo stabulīti, tā skanējusi tik jocīgi, ka gribot negribot bijis jāsāk lēkāt. Pat putni un lopiņi lēkājuši līdz. No tās dienas puisēns varējis bēdās caur stabulītēm remdēties. Reiz puisēns gājis ganos, paņēmis līdzī stabulītes. Lopiņi neēduši, bet tik gulšņājuši. Tāpēc puisēns izdomāja, ka jāpapūš trešā stabulīte, lai visi ceļas kājās un paēd. Un tā arī notika. Līdzko uzpūta, tā visi kājās un lēkuši, lēkuši. Bet tajā brīdī ķēniņš atgriezās no medībām. Viņš dzirdējis jocīgu skaņu un pēkšņi arī viņa zirgs sācis lēkāt. Bet tad puisēns apstājās pūst. Nu ķēniņš tūdaļ jautājis, kur pie tādas stabulītes ticis. Puisēns arī izstāstīja visu kā bija. Ķēniņš licis uzpūst pirmo un otro, lai paklausītos, kā skan tās. Tad ķēniņš uzaicināja puisi doties viņam līdzī uz pili. Un sarunāja ar puisi, ka puisim ar trešo stabulīti jāizdara tas, ko darīji ar lopiņiem. Jo kaimiņa ķēniņš nozadzis viņa vienīgo meitu. Ķēniņš esot ar savu karaspēku gribējis meitu atņemt, bet tam ķēniņam esot lielāks karaspēks. Tad ķēniņš lūdz puisim, lai viņš aizejot pie kaimiņa ķēniņa ar savām stabulītēm un lai liek lēkt tik ilgi, kamēr apsolvās atdot meitu. Puisēns bijis ar mieru. Trešajā dienā puisis ar savām stabulītēm klāt pie kaimiņa ķēniņa. Tas ķēniņš sēdēja pie viena loga, aizvestā meita pie otra loga sēdējusi un raudājusi. Puisēns uzpūtīs pirmo stabulīti, meita tūdaļ apstājusies raudāt. Puisēns uzpūtīs otru stabulīti, ķēniņš sācis smieties, bet aizvestā meita kaunējusies smietie, tādēļ aizsegusi seju un izskrējusi ārā dārzā. Puisēns nu pūtīs trešo stabulīti. Ķēniņš sācis lēkt. Lēcis, lēcis, lēcis. Kamēr elsdams sācis lūgties, lai apstājoties. Bet puisēns atteicis, ka, ja atdošot nozagto meitu, tad apstāšoties. Ķēniņš nepiekrita. Nu puisēns teicis, ka tad turpināšot pūst. Tā ķēniņš neizturējis un ļāvis ņemt meitu un doties prom. Bet līdz ko tikuši līdz mežam, tā karaspēks viņiem pakaļ. Karaspēks panācis viņus. Bet puisis papūta trešo stabulīti, karaspēks sācis lēkt. Tā nu kaimiņa ķēniņš apsolvījis vairs nedzīties pakaļ. Puisēns pārveda meitu mājās. Ķēniņš to apkampa un pieņēma sev par dēlu. Un apsolvījis savu meitu par sievu.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12.50

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja izstāsta skolēniem, ka tiks lasīta pasaka. Skolēni bez uzaicinājuma saliek krēslus aplī. Apsēžas savās vietās un ir gatavi klausīties pasaku. Skolotāja lasa pasaku. Pasakas lasīšanas laikā, dažiem skolēniem uz brīdi pazūd uzmanība, sāk sarunāties. Skolotāja aizrāda, skolēni reaģē uz aizrādījumu. Skolotāja izlasa līdz galam pasaku. Tad tiek pārrunāta pasaka, skolotāja uzdod jautājumus, skolēni labprāt uz tiem atbild. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.20. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi.

- 1) Kāds bija puisēns?
- 2) Kāds bija ķēniņš, kuru puisēns satika mežā?
- 3) Kāds bija kaimiņa ķēniņš?
- 4) Kā tu juties pasakas lasīšanas laikā? Kas tevi iepriecināja, kas – apbēdināja? Kāpēc?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, pierē, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene A	/	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene B	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene W	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene D	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene S	/	/	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Zēns R	/	/	Netika izmantots	Netika izmantots

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Latviešu tautas pasakas „Gudrā vistiņa” apraksts

Anniņai piederēja vistu kūts, kurā mita tikai viena veca vista. Vecā vistiņa katru dienu izdēja pa vienai olai. Annai gribējās vēl vienu vistiņu. Anna devās uz tirgu. Un tur nopirka vistu. Pārdevējs solīja, ka tā katru dienu izdēsot pa oliņai. Anniņa ielika vistu grozā un devās uz mājām. Pa ceļam viņa vistiņai teica mīļus vārdus un to glāstīja. Kad atnāca mājās, tad jaunā vistiņa dabūja gardas vakariņas un labus vārdus. Taču vecās vistas bļodiņu Anna aizmirsa piepildīt ar barību, lai gan vecā vista ar visiem spēkiem centās pievērst sev uzmanību. Šajā vakarā nabaga vecā vistiņa palika ar tukšu guzu. Nākamajā rītā, Anniņa steidzās uz vistu kūti, lai noskaidrotu vai jaunā vistiņa labi gulējusi un vai jau izdējusi oliņu. Taču, kad viņa pavēra durvis, jaunā vistiņa spruka laukā un metās projām. Kāpēc tu bēdz prom? Vai tad es pret tevi slikti izturējos? – Anniņa bija nesaprašanā. Bet vistiņa viņai atbildēja : „Ja es palikšu pie tevis, pēc laika tu atkal nopirksi jaunu vistiņu un tāpat kā par veco vistiņu par mani aizmirsīsi. Atstāsi aukstumā un nebarotu, tāpat kā veco vistu!” Jaunā vistiņa vēl skriedama noklīdzēja, ka neuzticoties tiem, kas pret jauniem draugiem izturas labāk kā pret vecajiem draugiem. Un tā vistiņa prom bija.

Novērošanas protokols

Laiks: 9.00 – 9.40

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja sāk latviešu valodas stundu. Skolēni gatavi stundai. Skolotāja iesāk sarunu par draudzību. Skolēni izsakās. Tad skolotāja aicina skolēnus visiem kopā izlasīt pasaku par vistiņu. Skolēni katrs lasa pa teikumam, pēc kārtas, kamēr visa pasaka izlasīta. Pasakas lasīšanas laikā, skolotāja ik pēc brīža pārtrauc lasīšanu, uzdodot jautājumu skolēniem, kas varētu notikt tālāk. Skolēni mēģina iztēloties un izsaka savas domas pa vienam. Pēc visas pasakas izlasīšanas, skolotāja uzdod jautājumus, skolēni atbild. Tiek pārrunāta pasaka. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.21. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kā tu juties, lasot, kā Anniņa izturējās pret veco vistiņu?
- 2) Kāpēc jaunā vistiņa aizbēga?
- 3) Kā tu būtu rīkojies jaunās vistiņas vietā?
- 4) Kā tu rīkotos vecās vistiņas vietā?
- 5) Kā draugiem ir jāizturas vienam pret otru?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, piere, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene A	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās	nepiedalījās
Meitene B	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene W	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene D	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene S	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots
Zēns R	+	+	Netika izmantots	Netika izmantots

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

J. Daiļa pasakas „Mazā pelēna lielā atgriešanās” apraksts

Pelēns aizelsies skrēja visu dienu pa krūmiem un sūnām, pa skujām un lapām, un, tumsai iestājoties saprata, ka ir apmaldījies – viens pats lielajā mežā! Tomēr viņš nezaudēja dūšu, un sēdēdams zem izgāzta celma saknēm, sāka klusiņām dungot kādu sev vien zināmu dziesmiņu. Visbeidzot, saritinājies mazā kamoliņā, pelēns iesnaudās. Naktī uznāca salna, un pelēns pamodās drebēdams no aukstuma, un sajuzdams kādas savādas bailes no vēl neredzamām briesmām. Kaut kur krūmājā iebrakšķējās zariņš, un pelēns pielēcis sēdus suspicēja ausis. Tumsā viņš, protams, redzēja itin labi, bet visbriesmīgākās briesmas ir tās, kuras nevar redzēt. Brakšķi krūmājā kļuva pavisam skaļi, un pelēns izdzirdēja arī kādu balsi. Tā vaidēja un bubināja un atkal vaidēja. Pelēns saprata, ka nevis viņam draud briesmas, bet gan kāds cits nonācis nelaimē. Ilgi neprātodams, pelēns pameta savu iesildīto vietīņu sūnās pie apgāztā celma un steidzās uz krūmāja pusi. – Pii! – pelēns iepīkstējās, stāvēdams aiz krūmiem. – Kas tur tā vaimanā? – Rragi... sapinos zaros, un netieku ārā! – žēli teica balss. – Pasaule apstājusies, netieku ne uz priekšu ne atpakaļ! – Pii, ragi? – pelēns jautāja. – Vai jūs esat lieli un briesmīgi ragi? – Vai tu smeijies par mani? – stenēja ragi. – Vai krūmājā sapinušies ragi tev šķiet briesmīgi? Man nē, un pat ne smieklīgi! Pelēns nedroši pabāza galvu krūmos un ieraudzīja tajos lielus un zarainus ragus, kas tiešām nelikās nemaz tik briesmīgi, jo bija sapinušies smalkos zariņos un vīteņaugos. – Pii, es esmu pelēns, un es varu palīdzēt, – pelēns teica rāgiem. – Tikai jums jābūt pacietīgiem un jābeidz raustīties, citādi sadursiet mani. – Labi, pele, – sacīja ragi un palika nekustīgi. – Man palaimējās, ka tu mani atradi, pirms to izdarīja pelēkais vilks. Pelēns ar skubu ķērās klāt vīteņaugiem un zariem, likdams lietā savus zobīņus un ķepiņas, un drīz vien ragi tika atbrīvoti no zaru gūsta. Tikuši brīvībā, ragi piepeši pacēlās augstu gaisā, un pelēns izbrīnā tikai tagad ieraudzīja, ka aiz rāgiem slēpās liels un cēls briedis. Tas papurināja smagnējo galvu un nosprauslojās. – Jāsaka paldies tev, mazais pelēn! – noteica briedis, uzmanīgi palocījis galvu. – Tu esi tiešām varens grauzējs! – Pii, es? – smaidot jautāja pelēns un tad nopūtās. – Bet jāsaka, ka es esmu apmaldījies, un pagalam nosalis grauzējs. Briedim palika pelēna žēl un viņš nogūlās zemē, piebāza purnu pelēnam pavisam klāt un nobubināja: – Ja gribi, lec augšā manos ragos, pelēn! Es tevi aiznesīšu līdz savam mājoklim zem lielās egles. Bet rīt no rīta parādīšu tev ceļu ārā no meža. – Paldies, – pelēns sajūsmā sasita ķepiņas un priecīgs uzlēca briedim ragos. Mājoklī zem lielās egles pelēns izstāstīja briedim visas savas dēkas un piedzīvojumus, un briedis bija ļoti saviļņots, izdzirdējis par pelēna un lācēna neparasto draudzību. Uz rīta pusi pelēns saritinājās kamoliņā starp rāgiem un aizmiga saldā

miegā. Lācēns tumšā naktī sēdēja zem vecā ozola un jautāja vējam: - Vējš, kāpēc tu paņēmi sev līdzī pelēnu? Bet saltais vējš tikai iepūta lācēnam acī asaru, un neatbildēja. Lācēns gribēja pajautāt mēnestiņam, vai viņš nav redzējis pelēnu, bet mēness jau nez kuro nakti slēpās tumšos mākoņu pēļos, un arī bija nerunīgs.

Augām dienām lācēns bija klīdis gar strautiņu un mežu, cerībā noskaidrot, kur īsti palika pelēns. Viņš apvaicājās satiktajiem meža zvēriem, bet neviens neko par tādu pelēnu nezināja, un pat nevēlējās zināt. Ieraugot uz taciņas pelēku akmentiņu, lācēns tam čāpoja klāt un cerīgi apošņāja, bet akmentiņš palika akmentiņš un neteica pī, un nestiepa pretī ķepiņas, pēc kurām tā ilgojās lācēns. Ik vakaru, pārnācis mājās, lācēns pārbaudīja visus medus podus, cerībā, ka kādā no tiem ir pelēns, bet velti.

Tā nu lācēns bija palicis vientuļš tumšā, saltā naktī, un vienīgais cerības stariņš, kas vēl sildīja sirdi bija pelēna strīpainā šallīte, kuru lācēns nēsāja visur sev līdzī.

– Labrīt! – agrā rītā pie ozola guļošo lācēnu no miega iztrūcināja mundra balss. Tur stāvēja stalts briedis, un caur viņa varenajiem ragiem lauzās austošās saules spilgtie stari. Briedis klusēdams pielieca galvu, un lācēns ieraudzīja starp brieža ragiem guļošu, saules apspīdētu pelēku kamoliņu. Tas bija tik ilgi meklētais pelēns – sveiks un vesels, bet cieši jo cieši aizmidzis!

– Pii, – maigi sacīja lācēns, saudzīgi paņēmis pelēnu savās ķepās. Pelēns izdvesa dziļu nopūtu un ērti ieritinājās lācēna ķepās, kurās nekādi vēji vairs nelikās bīstami un salti.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12.50

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja izstāsta skolēniem, ka šodien tiks lasīta pasaka. Skolēni saliek krēslus aplī. Ir gatavi klausīties pasaku. Skolotāja izlasa pasaku. Pēc tam skolotāja uzdod jautājumus. Skolēni aktīvi uz tiem atbild, cits citu pārtraukdami. Skolotāja aizrāda, ka jāļauj izteikties visiem. Skolēni uz aizrādījumu reaģē. Kad ir pārrunāta pasaka, skolotāja aicina skolēnus izkrāsot pasakā darbošos tēlus. Skolēni ar prieku sāk darboties ar uzdevumu. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.22. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kā tu juties, kad pasakā pelēns apmaldījās?
- 2) Kāpēc pelēns palīdzēja briedim?
- 3) Kāpēc lācēns meklēja pelēnu?
- 4) Kā tu domā, kā lācēns jutās tajā laikā, kad meklēja pelēnu?
- 5) Kāds tavuprāt bija briedis?
- 6) Kā tu juties pasakas beigās, kad abi draugi satikās?
- 7) Kā tu domā, kā jutās pelēns un lācēns, kad abi viens otru ieraudzīja?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, pierē, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaukieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	+	+	Netika izmantots	+
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	+	+	Netika izmantots	/
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	/	/	Netika izmantots	+

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Dz. Rinkules – Zemzares pasakas „Palmiņa un leduskaraliene” apraksts

Viņu atnesa no Botāniskā dārza un novietoja uz palodzes. Tā bija vēl pavisam maza palmiņa ar divām skarainām lapām, iedēstīta mazā māla podiņā. Palmiņai ļoti patika viņas jaunā dzīvesvieta. Par viņu rūpējās maza meitene, vārdā Sarmīte. Kad palmiņa bija izslāpusi, Sarmīte viņu padzirdīja, bet citreiz pabaroja ar īpaši sagatavotu izšķīdinātu barību. Un vēl kas patika mazajai palmiņai — baltais Incītis! Kaķēns allaž tupēja uz palodzes, jo tā viņam noderēja par labu novērošanas vietu. Sevišķi uzmanīgi viņš lūkojās pagalmā tad, kad tur zēni spēlēja bumbu. Incītis mirkšķināja zaļās acis — te atpleta tās, te samiedza... Tā vien likās, ka bumba tūlīt pat ietrieksies logā. Bet nē! Zēni bija disciplinēti, un bumba lidoja tikai atļautās robežās. Incītis velti baiļojās. Arī palmiņa ar lielu interesi vēroja bērnu dzīvi pagalmā. Tur sapulcējās apkārtējo namu meitenes un košos ratiņos vizināja savas lelles. Dažām ratiņu nebija, tās auklēja lelles tāpat rokās. Citreiz pagalms bija pavisam kluss. Tad salaidās daudz putnu. Viņi pārbaudīja smiltis, vai tur nav atrodamas kādas maizes drupatas vai sēkliņas. Sarmīte baroja putnus ar sagrieztām garozām. Tādās reizēs putnu salaidās jo sevišķi daudz. Mazā palmiņa ieradās šajā namā vasaras vidū. Tāpēc, kad iestājās rudens, viņa šeit ieraudzīja daudz ko jaunu, neparastu. Agrāk viņa nekad nebija redzējusi koku ar dzeltenām lapām. Nu pazīstamais bērzs, kas auga tieši pretī logam, pamazām nodzeltēja. Sākumā rudens zelts salija tikai atsevišķos zaros, bet pēc tam tapa dzeltens viss koks. Beidzot rudens vēji sāka draiskoties pa bērza zariem un nelikās ātrāk mierā, iekams nebija notraukuši visas lapas. Bērzs kļuva kails. Palmiņai bija viņa žēl. Bet tad uzkrita sniegš, un bērzs atkal izskatījās skaists. Stāvēdama uz palodzes, palmiņa varēja redzēt visu, kas notika aiz loga. Sevišķi labi viņa jutās, kad zēni vēla apaļus sniegavīrus un, nostādījuši tos pagalma stūros, sāka jautri pīkoties. Citu reizi, uzcēluši sniega cietoksni, viņi uzsāka kara spēles. Un cik priecīgi un skaļi viņi klagāja, kad vizinājās ar kamaniņām! Nenoskatīties! Tad kādu nakti loga rūtij priekšā izauga milzīgs augs, līdzīgs fantastiskam ziedam. Lapas tam bija starainas — gandrīz tādas kā palmiņai, tikai nevis zaļas, bet balti zaigojošas. Un no rīta, kad palmiņa atkal gribēja paskatīties laukā pa logu, viņa nekā vairs nevarēja redzēt, jo lielais zieds jau aizklāja gandrīz visu rūti. Palmiņa satraukta lūkojās svešajā ziedā un nekā nesaprata, bet tas raisījās aizvien lielāks, sazarojās un plaiksnījās augstu virs mazās palmiņas lapām. — Ko tu tā brīnies? — palmiņai uzsauca dīvainā puķe. — Es esmu Leduskaraliene — viskrāšņākais zieds pasaulē! Palūkojies, kādas manas ziedlapas! Tu par tādām vari tikai sapņot! Lūk, kādi man vizuļi, kādas sudraba bārkstis un mežģīnes! Neviens mākslinieks nespēj uzgleznot tik skaistu puķi,

kāda esmu es! — Tu patiešām esi neredzēti skaista, — sacīja palmiņa. — Tikai es gribētu tevi palūgt: atstāj arī man kādu brīvu vietu loga rūtī, lai varu palūkoties pasaulē. — Ka tu iedrošies mani apgrūtināt ar tādiem niekiem! Vai tev nepietiek, ka tu redzi mani! Arī Incītis piedūra purnu Leduskaralienei, bet tūliņ atrāvās atpakaļ: tik nepielūdzami auksta un lepna viņa bija! Vairākas dienas un naktis Leduskaraliene valdīja pār visu logu. Tā zilgoja un mirgoja mēnesnīcā, bet dienā laistījās kā kristāla paparde. Mazā palmiņa viņas priekšā jutās niecīga un nožēlojama... Bet tad kādu rītu logā iespīdēja spilgti saules stari. Ai, kā nu mirguļoja Leduskaraliene! Likās, tieši tagad viņa bija pašā plaukumā. Bet palmiņa, tā domādama, ļoti maldījās, jo drīz vien leduspuķes lapas kļuva blāvas. Un, jo spēcīgāk sildīja saule, jo slābanāka un nevarīgāka kļuva Leduskaraliene, līdz beidzot no viņas uz palodzes palika pāri tikai pelēcīga ūdens paltīte, ko Sarmīte noslaucīja ar lupatu. Tik īss bija leduspuķes mūžs... Loga rūts atkal kļuva caurspīdīga — un palmiņa brīvi varēja lūkoties pagalmā. Arī Incītis nogulās uz palodzes palmiņai līdzās un draudzīgi mala savas kaķa dzirnaviņas. Palmiņa tagad bija kļuvusi daudz gudrāka. Pamanījusi, ka starp divām tās lapām spraucas laukā vēl trešā, palmiņa saprata, ka patiesais skaistums nav meklējams vizuālos un mežģīnēs. Galvenais ir dzīvot! Dzīvot un zaļot — tiekties pretī saulei un augt, augt!

Novērošanas protokols

Laiks: 13.15 – 13.45

Vieta: Daukstes pamatskolas 2. klase

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja izstāsta skolēniem, ka tiks lasīta pasaka. Skolēni bez uzaicinājuma, saliek krēslus aplī. Skolēni apsēžas krēslos un ir gatavi klausīties pasaku. Skolotāja izlasa skolēniem pasaku. Tad pasaka tiek pārrunāta, skolotāja uzdod jautājumus. Skolēni aktīvi piedalās pārrunās. Pēc tam skolotāja aicina skolēnus uzzīmēt to pasakas tēlu, kas viņiem pasakā patika visvairāk. Skolēni sāk pildīt uzdevumu. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.23. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāda bija palmiņa?
- 2) Kāda bija leduskaraliene?
- 3) Kā tu juties, kad pasakā parādījās leduskaraliene?
- 4) Kā tu būtu rīkojies/rīkojusies leduskaralienes vietā?
- 5) Kā ,tavuprāt, jutās palmiņa, kad leduskaraliene auga un auga?
- 6) Kāpēc leduskaraliene pazuda?
- 7) Kā tu juties, kad leduskaraliene pazuda?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, pierē, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	/	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	+	+	Netika izmantots	+
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	+	/	Netika izmantots	/
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	/	/	Netika izmantots	+

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Annas Sakses pasakas „Ķirsis” apraksts

Dārznieka dēlēns Ķirsis patlaban sēdēja vārtu staba galā un uzmanīja tēva dārzu, kad pēkšņi ieraudzīja tuvojamies ļauno Ziemeļvēju. It kā uz visu pasauli noskaities, tas brāza, kokus lauздams un izbradādams puķu dobes. «Ko darīt, kā nosargāt tēva dārzu?» domāja Ķirsis un ātrumā cita nekā nevarēja, kā paņemt akmentiņu un iesviest Ziemelim bārdā. - Ak tu man esi tāds palaidnis! - iekliedzās Ziemelis un sāka tvarstīt puiku. Ķirsis gan šur, gan tur, bet Ziemelis visur uz pēdām un jau pastiepa ledaino roku, lai sagrābtu zēnu aiz matiem, kad šis ieraudzīja peles alu un mudīgi ielīda tajā. Ziemelis iekaucās aiz dusmām un, piemīdījis alu, uzpūta tai savu auksto elpu. - Ho-ho-ho! Tagad tu vairs ārā netiksi! – viņš gavilēja un aizjoņoja tālāk darīt savus posta darbus. Dārznieks skuma pēc sava mīļotā dēla un raudāja žēlas asaras. Kad tās krita uz dēla kapa vietas, tur sāka augt koks. Dēla piemiņai dārznieks to nosauca par Ķirsi un kopa un loloja kā acuraugu. Pļāpīgie zvirbuļi izčivināja pa visu pasauli, ka Ķirsis esot tas pats dārznieka dēls. Vārnas to pastāstīja Ziemelim, un tas nozvērējās Ķirsi izdeldēt. Lai tikai pasakot, kāds viņš izskatoties. Nu, tāds pelēks esot, stāstīja vārnas, tāds pats kā Ķirsis, pelēkos svārciņos. Ziemelis atkal brāza uz dārzu, bet zīlītes, noklausījušās pļāpīgo vārnu nodevību, pavidžināja cita citai ziņu, un tās, kas dzīvoja dārznieka tuvumā, viņam paklidzināja, lai glābjot Ķirsi no Ziemeļa. Dārznieks uzmeta kociņam baltu seģeni. Kā tad - atskrēja Ziemelis, izmeklējās pelēko kociņu - nav tāda. Aizskrēja tālāk tiesāties ar vārnām. Kamēr nu tās izdibināja, ka Ķirsis vairs nav pelēks, bet balts, kamēr padeva Ziemelim ziņu, kamēr nu tas atskrēja, tikmēr arī zīlītes nebija snaudušas. Dārznieks mudīgi norāva balto seģeni un uzklāja zaļu. Šņākdams un aurodams atauļoja Ziemelis, skatās - nav tāda balta kociņa. Pārskaitās uz vārnām un nosolījās tām knābjus aizsaldēt, ja vēl mānīšoties. Un tomēr vārnas viņu atkal piemānīja. Pastāstīja gan, ka Ķirsis nu esot zaļā tērpā, bet dārznieks pa to laiku piešuva tam sarkanās podziņas. Rudenī dārznieks uzmeta Ķirsim dzeltenu seģeni, ziemā atkal pelēku, un tā izglāba kociņu. - Ķirsi, mans mīļotais dēls! - tā dārznieks katru pavasari uzrunā koku, un tas ar pumpuriem piebriedušu zariņu noglauda tēva grumbainos vaigus.

Novērošanas protokols

Laiks: 12.10 – 12.50

Vieta: Daukstes pamatskolas pagalmā

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja skolēniem izstāsta, ka tiks lasīta pasaka. Šoreiz pasaka tiks lasīta ārā pie skolas pagalmā. Tāpēc skolēni tiek aicināti paņemt savus krēslus un doties uz skolas pagalmu. Skolēni neviltoti izrāda savu prieku. Visi dodas pagalmā. Visi saliek savus krēslus aplī. Skolēni ir gatavi klausīties pasaku. Skolotāja izlasa pasaku. Pasakas lasīšanas laikā 3 skolēni zaudē uzmanību, jo nodarbojās ar apkārtējās dabas pētīšanu un savstarpējām sarunām. Skolotāja izdara aizrādījumu, skolēni reaģē uz aizrādījumu. Tad tiek uzdoti jautājumi. Skolēni aktīvi iesaistās pārrunās. Tad skolotāja aicina skolēnus doties uz klasi un uzzīmēt Ziemeli un Ķirsi. Skolēni paņem krēslus un dodas uz klasi. Atgriežoties klasē, saliek savus krēslus vietās un sāk strādāt ar uzdoto uzdevumu. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.24. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Kāds bija Ķirsis?
- 2) Kāds bija Ziemelis?
- 3) Kā tu juties, kad Ziemelis dzinās pakaļ Ķirsim un to alā nosaldēja?
- 4) Kā tu juties, kad Ķirsis tomēr sāka augt?
- 5) Kāpēc, tavuprāt, Ziemelis gribēja visu laiku atriebties Ķirsim?
- 6) Ko tu esi pamanījis/pamanījusi, kas dabā notiek ar Ķirsi?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, pierē, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	+	+	Netika izmantots	+
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	/	+	Netika izmantots	/
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	/
Zēns R	+	/	Netika izmantots	/

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

Imanta Ziedoņa pasakas „Dzeltenā pasaka” apraksts

Saule kā olas dzeltenums mirdzēja pāri pasaulei. Viņā bija dzīvība. Pa viņas stariem uz zemi nāca mazi cālēni, un visi bija gaiši dzelteni. Vēlāk tie staigās citās krāsās, bet sākumā visi atnāk dzelteni. Bite arī bija dzeltena: strops viņai dzeltens, un viņa aicināja cāli stropā, bet cālis netika. "Tas nekas," viņš nodomāja. "Visapkārt lido dzelteni tauriņi, tādi paši kā es, palidošu ar viņiem." Cālis palēcās, bet tad atcerējās, ka viņam spārnu vēl nemaz nav, ir tikai tādi mazi dzelteni ķeksīši sānos.

"Tas arī nekas," nolēma cālis. "Izaugšu par vistu, tad lidošu augstu, augstu." Viņš ielīda mātei vistai spalvās pie dzeltenā vēdera un aizmiga. Bet saule mirdzēja pie debesīm kā dzeltena pankūka ar tādām garšīgām, kraukšķošām maliņām.

Bites skrēja kā mazas dzeltenas plastilīna bumbiņas no vienas dzeltenās cūkpienes pie otras un tad ielīda atpakaļ dzeltenajā stropā. Bet strops izskatījās kā milzīga dzeltena bibliotēka. Medus rāmīši — kā lieli plaukti līdz griestiem, un visi pilni šūniņām. Bet šūniņas izskatījās kā mazi dzelteni sešstūrainsi televizori, tikai ekrānu vietā spīdēja dzeltens medus. Līdz tālumam ziedēja dzelteni lauki un pļavas — dzeltenie vizbuļi, prīmulas un visvairāk cūkpieņu, visi kalni dzelteni mirdzoši. Un, tagad ja paskatījās saulē, tad tā izskatījās pati kā nupat te kalna galā gulējusi un cūkpienēs dzeltena novārtījusies. Pļava tā mirdzēja, ka es nenocietos un ievēlos kalnmalā puķu dzeltenumā. Un noputēju un aplipu, un apbiru putekšņiem dzeltens. Pienāca dzeltena gov, domāja, ka es esmu dzeltenā cūkpiene, un mani apēda. Tālāk nu es vairs nevaru rakstīt.

Novērošanas protokols

Laiks: 13.15 – 13.45

Vieta: Daukstes pamatskolas pagalms

Mērķis: novērot vai skolēnos pēc pasakas lasīšanas rodas emocionāls pārdzīvojums.

Skolotāja izstāsta skolēniem par pasakas lasīšanu. Skolotāja izstāsta skolēniem, ka pasaka šoreiz atkal tiks lasīta ārā. Skolēni izrāda patiesu prieku. Skolēni katras paņem savu krēsliņu un visi kopā dodas ārā. Skolēni saliek krēslus aplī. Skolēni ir gatavi klausīties pasaku. Skolotāja izlasa pasaku. Šoreiz neviens no skolēniem uzmanību nezaudē. Tad tiek uzdoti jautājumi skolēniem. Skolēni pa vienam atbild uz jautājumiem. Tad skolotāja aicina skolēnus doties uz klasi un uzzīmēt kāda varētu izskatīties skolēnu dzeltenā pasaka. Viņi drīkst izvēlēties, ko tieši zīmēt savā dzeltenajā pasakā. Skolēni dodas uz klasi. Atgriežoties klasē, skolēni uzreiz sāk darbu. Kad visiem darbi ir gatavi, skolotāja aicina no tiem izveidot dzeltenu izstādi, pieliekot skolēnu darbus pie sienas. Skolēni ir ar mieru un labprāt dod skolotājai savus darbus. Katra bērna darbības rezultāti ir fiksēti novērošanas protokolā 3.25. tabulā.

Skolotājas uzdotie jautājumi:

- 1) Nosauc lietas, kuras tev asociējas ar dzeltenu krāsu!
- 2) Kura no visām nosauktajām dzeltenajām lietām tev ir vissvarīgākā! Paskaidro, kāpēc!
- 3) Kura ir tava mīļākā krāsa?
- 4) Nosauc lietas, kas ir tavā vismīļākajā krāsā!
- 5) Kā tu juties, klausoties šo pasaku, paskaidro kāpēc!
- 6) Kas tev šajā pasakā patika, kas šajā pasakā radīja negatīvas emocijas – nepatika?

Novērošanas rezultāti

Skolēns	1. Ārējās izpausmes: mīmikā (sejā kopumā, pierē, uzacis, vaigi, lūpas), žestos (roku darbības, pleci, visa ķermeņa darbība)	2. Vārdiski, runā, intonācijā (dažādi izsaučieni – <i>cik šausmīgi, labi, ka tā, man viņa ir tik žēl, nabadziņš, u.c.</i> , atbildes uz jautājumiem, intonācija).	3. Uzrakstītā informācija.	4. Krāsu izmantojums, krāsojot pasaku tēlus.
Meitene X	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Y	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Z	+	+	Netika izmantots	+
Meitene A	+	+	Netika izmantots	+
Meitene B	+	+	Netika izmantots	+
Meitene W	+	+	Netika izmantots	+
Meitene D	+	+	Netika izmantots	+
Meitene S	+	+	Netika izmantots	+
Meitene Q	+	+	Netika izmantots	+
Zēns R	+	/	Netika izmantots	+

+ ļoti spilgti parādījās(augsts līmenis)

/ daļēji parādījās(vidējs līmenis)

- neparādījās(zems līmenis)

ANOTĀCIJA

Darba nosaukums: Pasakas jaunākā skolas vecuma bērnu emocionālā pārdzīvojuma rosināšanai. Autore: Jolanta Laube. Darba zinātniskā vadītāja: Dr. paed., doc. Ligita Stramkale.

Pētījuma jautājums: Kas rosina skolēnos emocionālo pārdzīvojumu pēc pasaku noklausīšanās?

Pētījuma priekšmets: Emocionālā pārdzīvojuma rosināšana.

Pētījuma objekts: Pasaku klausīšanās sākumskolā.

Pētījuma mērķis: Teorētiski analizēt pasakas un emocionālo pārdzīvojumu, kā arī empīriski noteikt no emocionālā pārdzīvojuma rosināšanas faktorus pasaku noklausīšanās rezultātā.

Darbs satur 63 lapaspuses bez pielikumiem, 121 lapaspusi ar pielikumiem. Kopumā darbs satur 37 pielikumus.

Teorētiskās literatūras analizē tika apskatītas latviešu tautas pasakas, to veidi, pasaku pozitīvais devums jaunākā skolas vecuma bērnu attīstībā, emocionālais pārdzīvojums un tā saistība ar pasakām.

Pedagoģiskajā pētījumā tika apzināti 1. – 4. klašu skolēni un viņu vecāki, lai iegūtu informāciju par to, kāda ir jaunāko klašu skolēnu un viņu vecāku attieksme pret pasaku lasīšanu, iegūtos rezultātus apkopojot un salīdzinot. Tika veikts pedagoģisks pētījums, vai pēc pasaku izlasīšanas skolēnos rodas emocionāls pārdzīvojums? Pētījums tika veikts lasot skolēniem priekšā pasaku un izmantojot pedagoģisko novērošanas metodi, pēc tam tika izdarīti secinājumi, balstoties uz izvirzītajiem kritērijiem, vai skolēnos radās emocionālais pārdzīvojums.

Šo darbu ieteicams lasīt visiem interesentiem, bet galvenokārt esošajiem un topošajiem jaunāko klašu pedagogiem un viņu vecākiem.

Annotation

The title: Fairy - tales for promoting the experience of the junior school age pupils.

Author: Jolanta Laube

The manager: dr.paed., doc. Ligita Stramkale

The question of study: What encourages emotional experience in younger learners after listening to fairy tales?

Thing of study: encouraging emotional experience

Object of study: Listening to fairy tales at Elementary school

The aim of study: to analyze fairy tales and emotional experience, empirically determine factors of encouraging emotional experience in result of listening to fairy tales.

The study consists of 63 pages without additions, 121 pages with additions. There are 37 additions altogether.

Study theory part is based on analyzing Latvian fairy tales, kinds of fairy tales, the positive aspects of fairy tales in young learners development, emotional experience and its relationship with fairy tales.

In the pedagogical study there were asked learners of 1-4 classes and their parents to get information about younger learners and their parents' attitude to reading fairy tales. The results were collected and compared. There was done pedagogical research to find out if emotional experience in younger learners is forming after reading out fairy tales. This study was done reading fairy tale loudly for students and using method of observation. After that conclusions based on criterias were done.

Teachers of younger learners and their parents are advised to read this study.